

MUSEOVIRASTO/ RAKENNUSHISTORIAN OSASTO
Työselostus

Tutkija Veikko Pakkanen			Aika
Paikkakunta	Kaup.osa/ Kylä	Kortteli/ Tila	Tontti
Helsinki	I	31	13

Osoite Aleksanterinkatu 26 - Sofiankatu 6 - Sofiankatu 4, Sunnin ja Keskus-
rikospoliisin kiinteistöt

Tutkimuksen laatu
Rakennushistoria ja -inventointi

Työselostus

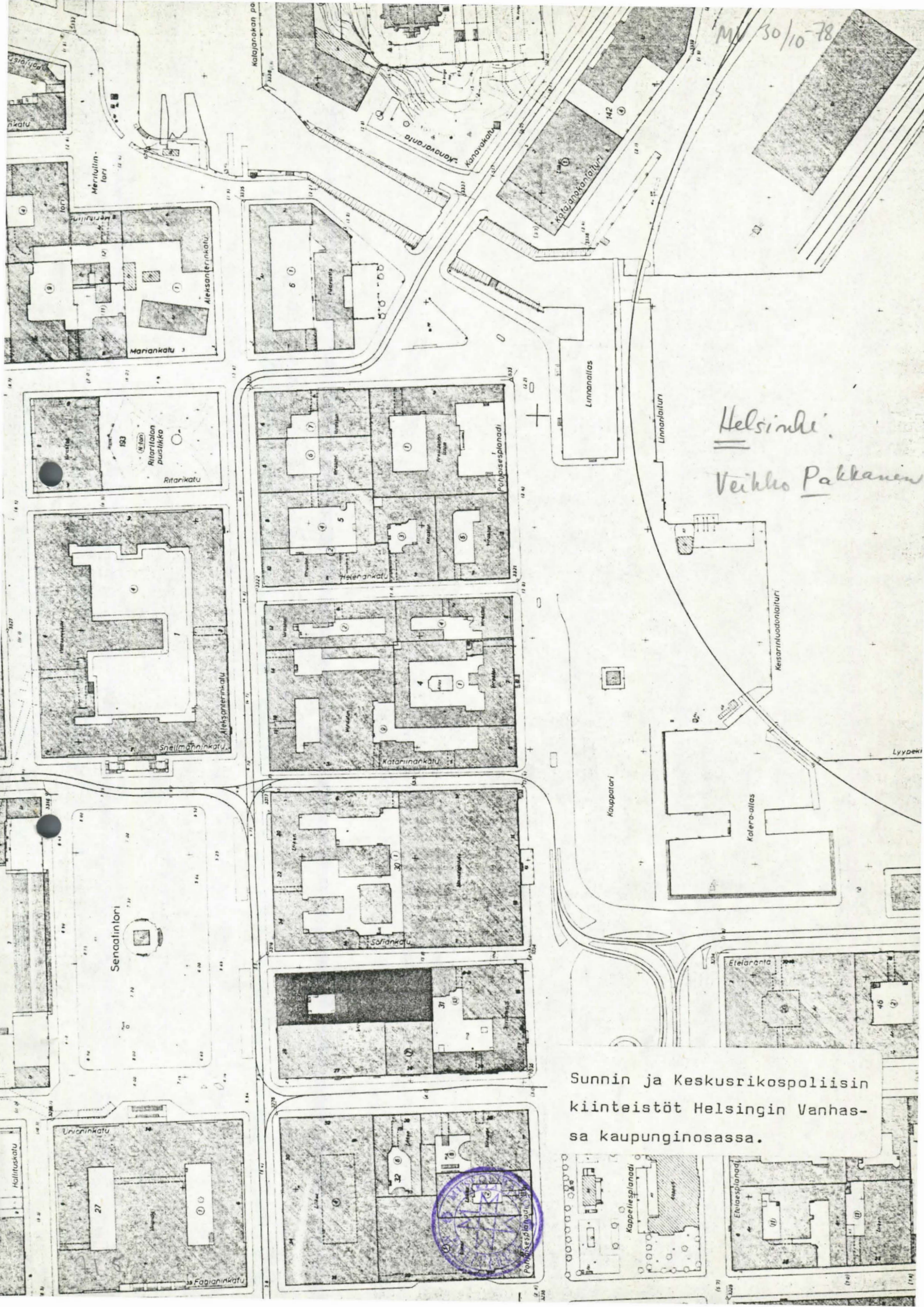
Rakennushistoria ja inventointikertomus 9 s.

Piirroksat

Valokuvat

Muuta

Veikko Pakkanen

Sunnin ja Keskusrikospoliisin
kiinteistöt Helsingin Vanhas-
sa kaupunginosassa.

SUNNIN KIINTEISTÖ - KESKUSRIKOSPOLIISIN KIINTEISTÖ

KAUPUNGINOSA I, KORTTELI 31 RHINOCEROS - SARVIKUONO, TONTTI 13

ALEKSANTERINKATU 26 - SOFIANKATU 6 - SOFIANKATU 4

TONTTI

Sunnin talon tontti rajoittui jo 1700-luvulla pohjoisessa ja idässä kahteen katulinjaan, Stora Gataniin ja Östra Kyrcko Gataniin. Tilanne on edelleenkin sama näitä katuja vastaavien Aleksanterinkadun ja Sofiankadun muodossa. Tontin etelärajan sijainti on sen sijaan muuttunut Sunnin kivitalon olemassaolon aikana kahdesti. Alkuperäinen tonttikoko oli talon rakennusajalta 1760-luvulta alkaen noin $45 \times 23,5$ metriä. Vuonna 1832 Sunnin sekä sen eteläpuolisen tontin omistajaksi tuli Tukholmasta Porvoon kautta Helsinkiin muuttanut apteekkari Gustaf Wilhelm Salingre, joka todennäköisesti v. 1833 puratti pois tonttien rajalla olleen piharakennuksen ja yhdisti alueet toisiinsa. Virallisesti tontit kuitenkin pysyivät erillisinä. Vuonna 1911 Sunnin tontti Senaatin päätöksellä jaettiin kahteen osaan, joista pohjoisemman eteläraja tuli kulkemaan Sunnin vanhan päärakennuksen sivusiiven eteläpäädyn kohdalta. Pohjoisen tontin pinta-alaksi tuli näin ainoastaan 611 m^2 . Toinen puolisko sen sijaan liitettiin yhteen eteläpuoleisen tontin kanssa noin $43,2 \times 23,5$ metrin eli 1015 m^2 laajuiseksi uudeksi tontiksi. Järjestelyn takana olivat tonttien omistaja G. F. Stockmann AB sekä Helsingin kaupunki, joka osti Sunnin pohjoisen tontinpuoliskon päärakennuksineen vuonna 1911. Voimassaolevan tonttijaon mukaisesti valtaosa Rhinoceros-korttelin vanhoista tonteista on yhdistettynä yhdeksi suurontiksi. Näin vanha Sunnin tontti päättyy nykyään vasta korttelin eteläreunassa.

Sunnin tontti oli kuulunut sen edelleen olemassa olevan kivitalon rakentajalle kauppias ja sukelluskomissaari Pehr Hansson Sunnille jo vuodesta 1748 alkaen. Hänelle alue oli siirtynyt eversti Hans Gustaf Gyllengrnatilta. Vuonna 1761 tontilla olleet Sunnin kaksi suurta puista asuintaloa ja kivirakenteinen piipputehdas paloivat ja Sunn luopui tontista. Jo v. 1763 hän kuitenkin osti sen takaisin itselleen tukkukauppias Johan Sederholmilta, joka oli huutanut tontin omakseen palon jälkeen järjestetys-

sä yleisessä huutokaupassa.

RAKENNUKSET

Pehr Hansson Sunn aloitti tonttinsa uudelleenrakentamisen palon jäljiltä ilmeisesti heti kesäkuussa 1763 alueen haltuunsa saatuaan. Luutnantti A. E. Geten samanaikaisesti laatimassa kartassa "Charta Öfver Helsingforss Stad Med Dess Närmesta Belägenhet" ilmoitetaan jo osa Sunnin uudesta kivitalkiinteistöstä valmiiksi. Lopullisesti tontin päärakennus valmistui vaakuutusasiakirjojen mukaan v. 1770 ja kujanpuoleinen sivurakennus vasta v. 1776. Saattaa kuitenkin olla mahdollista, että nimenomaan päärakennuksen rakennustyössä käytettiin hyväksi palossa pystyyn jääneitä kaksikerroksisen piipputehtaan seiniä.¹ Tämä olisi eräs selitys Geten kartan muutoin melko yllättävälle tiedonannolle. Tehtaan rakenteiden sulauttamiseen uuden päärakennuksen konstruktioihin saattavat myös viitata päärakennuksen tori- ja sivusiiven kellarien täysin erillisiltä vaikuttavat pohjaratkaisut ja lattiatasojen suuret korkeuserot.

Valmistuessaan Sunnin päärakennus oli kolmikerroksinen ja satulakattoinen. Siinä oli kaksi siipeä, toinen Ulrika Eleonoran kirkon hautausmaalle, toinen Östra Kyrcko Gatanille päin. Pohjoisen siiven keskiakselissa oli porttikäytävä kiinteistön pihalle. Toistaiseksi ainoa löytynyt kuvaus vanhasta päärakennuksen pohjoisfasadista on Carl Ludwig Engelin piirustus "Проектъ съ Украшеиіи Фасадовъ Старыхъ Строеніиъ на южной сторонѣ Большой площади въ городѣ Гельсингфорсѣ"² vuodelta 1831. Siinä esitetään myös muut siihen asti muuttamattomina säilyneet nykyisen Senaatintorin eteläsiiven rakennukset. Niitä tarkasteltaessa käy ilmi Sunnin pohjoisfasadin mitä tarkin yhdennäköisyys viereisessä korttelissa olevan v. 1775 valmistuneen Burtzin talon katujulkisivun kanssa. Erona ovat ainoastaan Sunnin fasadin päissä olevat, mahdollisesti myöhemmin tehdyt symmetriset oviaukot. Sekä Sunnin että Burtzin talon suunnittelijana saattaa ehkä olla toiminut yksi ja sama, tähän mennessä kuitenkin tuntemattomaksi jäänyt henkilö.

Östra Kyrcko Gatanin varrella ollut Sunnin sivurakennus valmistui v. 1776 kaksikerroksisena ja mansardikattoisena päärakennuksen välittömäksi jatkeeksi. Edelleen sivurakennuksen jatkeena oli pieni noin 11,5 x 4 metrin

1. Pehr Hansson Sunn oli jo v. 1756 saanut Tukholmasta privilegion "kunnollisia valkoisia piippuja valmistavan tehtaan järjestämiseksi" kaupunkiin. Tehdasrakennus valmistui Sunnin tontille v. 1758. Se oli rakennettu tiilestä ja siinä oli kaksi kerrosta ja kiviaineinen, ilmeisesti tiilinen katto. Tehdas toimi vv. 1758-1761, jolloin se paloi tontin muiden rakennusten mukana.
2. Käännös: "Projekti vanhojen rakennusten fasadien koristelemiseksi suuren aukion eteläisellä puolella Helsingin kaupungissa."

suuruinen kivirakennus. Sen kerrosluku ja kattomuoto ovat tuntemattomat. Molemmat rakennukset lienee saattanut valmiiksi Sunnin tytär Christina Emerentia Clason kiinteistön puoleksi omistaneen miehensä kauppias Johan Abraham Clasonin kuoleman jälkeen.¹

Engelin suunnitelma Senaatintorin eteläsivun vanhojen julkisivujen muuttamiseksi empireasuun toteutui Sunnin talon osalta, kun kiinteistö v. 1832 siirtyi apteekkari Gustaf Wilhelm Salingren omistukseen. Vv. 1833-1834 Sunnin ja sen eteläpuolisella tontilla suoritettiin tuntemattoman arkkitehdin suunnitelmien mukaan seuraavat muutos- ja laajennustyöt:

Päärakennuksen pohjoisfasadin porttikäytävä suljettiin ja uusi käytävä avattiin talon sivusiiven eteläpään. Rakennuksen vesikaton harjaa korotettiin todennäköisesti yli 100 cm ja pääportaikko rakennettiin kokonaan uudelleen. Vuonna 1776 valmistuneen sivurakennuksen mansardikatto vaihdettiin satulakatoksi ja rakennusta jatkettiin 6,2 metrillä kokoon 24,7 x 9,7 - 11,8 metriä. Leveyseron aiheutti talon eteläpään lyhyt poikkisiipi, joka lienee ollut jäännös v. 1833 puretusta pienestä piharakennuksesta. Yhdistettyjen piha-alueiden laidoille rakennettiin seuraavat uudet rakennukset:

Piharakennus Sunnin tontin luoteissivulle tiilestä

koko 13,4 x 5,2 m
kerrosluku 2
kattomuoto päistään aumattu pulpettikatto
rakennusvuosi 1833

Piharakennus Sunnin tontin länsisivulle tiilestä

koko 14,3 x 4,2 m
kerrosluku 2
kattomuoto pulpettikatto
rakennusvuosi 1832

Piharakennus eteläisen tontin länsisivulle hirrestä

koko 21,4 x 4,2 m
kerrosluku 1
kattomuoto pulpettikatto
rakennusvuosi 1832

Alemman tontin etelä- ja itälaidalla oli vielä kaksi laudasta tehtyä rakennusta, jotka molemmat olivat yksikerroksisia. Niistä eteläisessä lienee ollut pulpettikatto. Nämä rakennukset oli todennäköisesti pystytetty

1. Johan Abraham Clasonin yhtiökumppani ja kiinteistön toinen omistaja Pehr Hansson Sunn hukkuu 12.10.1774.

vuosien 1825-1834 välillä, koska ne oli sijoitettu alemmalle tontille sen uuden etelärajan mukaisesti.¹ Vuonna 1840 lautarakennukset korvattiin yhdellä pitkällä L-muotoisella kivirakennuksella, jossa oli kaksi kerrosta.² Sen siipien koot olivat etelässä 23,7 x 6 ja idässä kadun varrella 17,8 x 8 metriä. Talon suunnittelija on tuntematon.

TÄRKEIMMÄT MYÖHEMMÄT MUUTOKSET KIINTEISTÖSSÄ

Sunnin vanhan päärakennuksen pohjoiset ensimmäisen kerroksen puoti-ikkunat laajennettiin alaspäin noin 70 cm ja muutettiin 6-ruutuisista 1-ruutuisiksi 1882 G. A. Hellgrenin piirustusten mukaan. Samaan vuoteen mennessä päärakennuksen sivusiiven porttiaukkoa lukuun ottamatta umpinaiseen ensimmäisen kerroksen katufasadiin ilmestyi kaksi ikkunaa. Talon pohjoisfasadin toisen ja kolmannen kerroksen ikkunoiden puitejako muutettiin T-malliseksi vuosien 1886-1898 välillä. Julkisivun päissä olleista symmetrisistä oviaukoista läntinen muutettiin v. 1898 näyteikkunaksi, itäinen ovi lienee suljettu vasta 1900-luvun alkupuolella. Ilmeisesti vuonna 1931 päärakennuksen portaikko rakennettiin kokonaan uudelleen.

Vuonna 1911 Sunnin kiinteistön tontti jaettiin kahtia ja pohjoisempi osa siirtyi Helsingin kaupungin haltuun. Eteläpuolisko liitettiin Sunnin alapuolisen tontin kanssa yhdeksi uudeksi alueeksi, joka voitiin Senaatin päätöksellä myös rakentaa yhtenäisesti. Vuonna 1911 tonttien omistaja G. F. Stockmann AB puratti pois kaikki tonteilla olleet neljä vanhaa piharakennusta ja lisäksi noin 7 m² Sunnin pihan luoteisesta rakennuksesta, joka oli jäänyt jakotoimituksessa tämän verran Stockmannin alueelle. Tilalle rakennettiin vv. 1912-1913 Lars Sonckin piirustusten mukaan kolmikerroksinen liiketalo, jossa oli lisäksi korkea ullakkokerros ja pihan pohjoispuoliskon alueella kaksikerroksinen, lasikattoinen hallisiipi. Vuosina 1919-1921 liiketalon kadunvarsiosa korotettiin viisikerroksiseksi ja sen ullakkokerros rakennettiin aikaisemman mallin mukaan korkeaksi ja jyrkkäseinäiseksi. Pihan eteläpuoliskon alueelle rakennettiin nyt samantyyppinen kaksikerroksinen ja valokattoinen hallisiipi kuin pihan pohjoisosassa. Siihen saakka pihan lounaiskulmassa oli ollut pieni, yksikerroksinen käymälärakennus, joka oli rakennettu paikalle yhtä aikaa kolmikerroksisen liiketalon kanssa vv. 1912-1913. Myös se oli Lars Sonckin suunnittelema ja jäi

1. Vuonna 1825 tästä tontista oli erotettu noin 197 m²:n suuruinen kaistale korttelin uutta kaakkoista kulmatonttia varten.
2. Rakennuksen toinen kerros oli ullakkoina, joita peittivät pulpettikatot. Ylempi kerros oli ainakin sivukadun fasadin osalta jäsennöity suu- rilla arkadikaarilla.

paikalleen pihan eteläosan rakentamisesta huolimatta. Valmistumisestaan saakka rakennus oli yhdistettynä siihen luoteessa rajoittuvaan Stockmannin varsinaiseen tavaratalokiinteistöön Unioninkatu 27 - Aleksanterinkatu 28. Myös uusi Sofiankatu 4:n kiinteistö oli tavaratalona ja sen toimistotiloina vuoteen 1930. Seuraavana vuonna se korjattiin Helsingin kaupungin Rakennusviraston Talorakennusosaston laatimien¹ piirustusten mukaan poliisilaitoksen keskustoimitiloiksi. Muutoksia tapahtui lähinnä rakennuksen huonejaossa. Talon korkea ullakkokerros sisustettiin rimapaneliseinäiseksi urheiluhalliksi.

Myös Sunnin kiinteistön vanhimmissa osissa on suoritettu vuosina 1931-noin 1952 toimistokäytön vaatimia väliseinämuutoksia ja erilaisia pinta-korjaustöitä.

SUNNIN KIIINTEISTÖN NYKYASU JA ENTISÖINTITARVE

Sunnin vanhasta päärakennuksesta ovat nykyisin enää kellarit varmasti alkuperäisessä 1700-luvun asussaan. Näissäkin jotkut holvit on jälkeenpäin valkaistu ja maalattiat peitetty paikoittain valetun betonin alle. Yksityiskohtia talon alkua ajoilta on kuitenkin säilynyt myös muualla. Näitä ovat ullakon avoin, vanhalla irtonaisella lautatavaralla peitetty lattia sekä mahdollisesti osa vesikattorakenteista, jotka on melkein kokonaan konstruoitu vanhoista, uritetuista vesikaton päällyslaudoista. Jotkut niistä ovat olleet aikanaan maalatut punaisiksi tai valkoisiksi. Ullakon sivusiiven puoleisessa pihaseinässä on lisäksi kolme neliruutuista ikkunaa, joiden karmin välituessa on höylätty puolipyöräprofiili ja puitteissa tinatut, rokokooaiheiset kulmajäykisteet. Suljinhelojen yläreuna on taottu S-kirjaimen muotoiseksi. Koska ullakon tämä seinämä on todennäköisesti muurattu vasta v. 1833, on mahdollista, että nämä ikkunat on siirretty ullakolle talon alemmista osista. Heloituksen perusteella ikkunat lienevät ajoitettavissa 1700-luvulle.

Mahdollisuuksien rajoissa lienee myös päärakennuksen sivusiiven katuulkisivun alkuperäisyys porttikäytävää ja ensimmäisen kerroksen ikkuna-aukkoja lukuun ottamatta. Vuonna 1833 tämä osa Sunnin talon katufasadeista jäi ilman empirekoristelua. Ainoastaan ikkunanpuitteet lienee vaihdettu uusiksi. Koristelematon julkisivukatkelma muistuttaa sitä paitsi vielä tänä

1. Muutospiirustukset on allekirjoittanut Gunnar Taucher.

päivänä melkoisesti sitä Sunnin taloa, jonka Carl Ludwig Engel esittää vuoden 1831 fasadikoristeluehdotuksessaan.

Muut päärakennuksen tilat ovat perusrakenteeltaan ilmeisesti osittain alkuperäisiä, osittain empireajan suuren korjaustyön tulos. Parhaimmin näistä on säilynyt toinen, huonoimmin talon kolmas kerros. Toisen kerroksen pihanpuoleinen taitealue on kuitenkin ilmeisesti pääportaikon uusimistyön yhteydessä 1930-luvun alussa nykyaikaistettu suureksi avoimeksi aulatilaksi. Kolmas kerros on jaettu kevytrakenteisin väliseinin luultavasti 1950-luvulla alkuperäistä huomattavasti pienemmiksi huoneiksi, joiden keskelle on sijoitettu normaalit toimistokäytävät. Ensimmäisessä kerroksessa tilat ovat niiden pitkäaikaisesta liikekäytöstä johtuen vain harvoissa kohdissa ennallaan, parhaiten on pysyttänyt ilmeensä porttikäytävästä eteisaulaksi v. 1833 muutettu interiööri.

Ulkoasun yhtenäistämiseksi voitaisiin päärakennuksen ylempien kerrosten ikkunajako palauttaa takaisin 1830-luvun asuunsa. Harkittava olisi myös ensimmäisen kerroksen kohdalla mahdollista kulmaovien avaamista, ikkunoiden pienentämistä ja sivusiivessä alimpien aukkojen umpeen muuraamista. Näissä töissä voitaisiin turvautua melko runsaaseen dokumenttimateriaaliin. Sisätiloissa lähtökohdaksi sopinee entistämistratkaaisuun päädyttäessä sama 1830-luvun asu kuin ulkopuolisissa rakenteissa. Erityisen sopiva kohde olisi talon toisen kerroksen kadunpuoleinen osa, jossa huoneiden koko ja yksityiskohdat olisivat varsin vähin toimenpitein palautettavissa empireaikaisiksi.

Nykyinen Keskusrikospoliisin rakennus Sofiankatu 4 on säilynyt verrattain hyvin sekä sisältä että ulkoa 1910- ja 1920-luvun aikaisessa asussaan. Varsinaista entistämistä kaipaavia kohteita rakennuksessa ei kuitenkaan ole. Rakennuksen fasadit olisi säilytettävä sellaisenaan, mahdollisesti voitaisiin tutkia seinäpintojen alkuperäisen sävytyksen suhdetta ympäristön senaikaiseen väritykseen ja löytää näin ohje talon nykyään melko ongelmallisen pinnoituksen kunnostamiseksi. Rakennuksen sisätiloissa voitaisiin tyytyä säilyttämään niiden yksityiskohdat. Kokonaisuutena tulisi kuitenkin pysyttää ainakin talon valokattoiset tilat Poliisin pylväshalli ja Stockmannin entinen rautatavarahalli. Näiden alkuperäisasun palautus voitaisiin hoitaa tavanomaisena pintakorjauksena.

MUSEOVIRASTO/ RAKENNUSHISTORIAN OSASTO
Työselostus

Tutkija Veikko Pakkanen			Aika 1973
Paikkakunta	Kaup.osa/ Kylä	Kortteli/ Tila	Tontti
Helsinki	I/	30	1

Osoite Katariinankatu 4 - Aleksantarinkatu 20-24 - Sofiankatu 3, kortteli
Lejonet

Tutkimuksen laatu
Rakennushistoria ja nykyasun inventointi

Työselostus
Rakennushistoria ja inventointikertomus 97 s.

Piirrokset
Kartta-, asema- ja fasadipiirroksia 7 kpl.

Valokuvat

Muuta
Piirustusluettelot 4 s.

HELSINKI

KORTTELI LEJONET I/30 POHJOISPUOLISKO

KATARIINANKATU 4 - ALEKSANTERINKATU 20-24 - SOFIANKATU 3

RAKENNUSHISTORIA JA NYKYASUN INVENTOINTI

VEIKKO PAKKANEN 1973

SISÄLLYS

	Alkulause	1
	Selvityksen rakenne	1
	Kortteli 30:n pohjoisosan rakennuskanta ja historiallinen kaupunkikuva	2
	Kortteli 30 Helsingin asemakaavahistoriassa	2
	Tutkimusalueen tonttien päärakennusten syntyvaiheet	2
	BOCKIN KIIINTEISTÖN RAKENNUSHISTORIA	
1A, ¹	1700-luku	3
2	1800-luku	4
3	Vuosien 1816-1819 korjaukset	5
	Bockin talon empirefasadi ja Senaatintori	6
	1800-luvun jälkipuolisko	7
1B	1900-luku	8
2	Vuoden 1905 korjaukset Katariinankadun sivurakennuksessa	9
3	Bockin piharakennuksen purku	10
	Bockin kiinteistön omistajaluettelo	11
	Vuoden 1785 asukasluettelo	12
	BURTZIN KIIINTEISTÖN RAKENNUSHISTORIA	
4	1700-luku	13
5A,	1800-luku	14
6	Vuoden 1836 korjaukset	15
4	1800-luvun loppu	16
	1900-luku	16
8A	Poliisin hevostallin rakentaminen	17
4	4. kerroksen rakentaminen Burtzin talon ullakolle	18
7	Poliisivankilan korotus 4-kerroksiseksi	19
6, 8A	Tontin eteläpään rakennusten purkaminen kaupungin-talon saneerauksen yhteydessä	20
	Burtzin kiinteistön omistajaluettelo	21
	Vuoden 1785 asukasluettelo	22
	Luettelo Burtzin kiinteistön liikkeenharjoittajista	22

1. Tunnus, joka vastaa vieressä ilmoitettua rakennusta tai sen osaa. Kaikki tunnuksat ilmaiseva kartta on sivulla 38.

HELLENIUKSEN KIINTEISTÖN RAKENNUSHISTORIA

9	1700-luku	24
9,	1800-luku	26
10	Vuoden 1835 korjaukset	27
11	Sofiankadun sivurakennuksen rakentaminen	28
	1800-luvun loppu	29
	1900-luku	30
8A, 10	Poliisin hevostallin rakentaminen ja vanhan piha- rakennuksen purkaminen sen tieltä	30
9	4. kerroksen rakentaminen Helleniuksen pääraken- nuksen ullakolle	31
8A; 11, 12	Tontin eteläpään rakennusten purkaminen kaupungintalon saneerauksen yhteydessä	32
	Helleniuksen kiinteistön omistajaluettelo	34
	Vuoden 1844 asukasluettelo	35
	Luettelo Helleniuksen kiinteistössä toimineista liikeyrityksistä	35
	Rakennusten tunnusnumerot ilmaiseva kartta	38

RAKENNUSTEN NYKYASU

BOCKIN KIINTEISTÖ

1A	Päärakennus	
	Kellari	39
	Kerrokset 1-3	40
	Ullakko	41
	Eteishalli ja pääportaikko	41
	Lattiat, seinät, ovet, ikkunat, sisäkatot, kaakeliuunit	41
1B	Päärakennuksen 1-kerroksinen pihaulkonema	44
2	Katariinankadun sivurakennus	
	Kellari	44
	Kerrokset 1-2	45
3	Piharakennus	45

BURTZIN KIINTEISTÖ

4	Päärakennus	
	Kellari	47

	Kerrokset 1-3	47
	4. kerros	48
	Pääportaikko	49
	Ovet, ikkunat, lattiat, seinät, katot, uunit	49
	Ns. Rakkauden huone Burtzin päärakennuksen toisessa kerroksessa	50
5A, 5B	Sivurakennus 1 ns. Sumppu	
	Kellari	52
	Kerrokset 1-3	52
	Pääportaikko	53
	Lattiat, ovet, ikkunat, katot	53
7	Sivurakennus 2 Poliisivankila, ns. Petsamo	
	Kerrokset 1-4	53
	Pääportaikko	54
	Lattiat, seinät, katot, ovet, ikkunat, parvekkeet	54
8A	Poliisin autotalli	
	1. kerros	55
	1. kerroksen lattia, seinät, ikkunat, ovet	55
	Pääportaikko	56
	2. kerroksen lattiat, seinät, katot, ovet, ikkunat	56
	Ullakko	56
8B	Yhdyskäytävä Sofiankadun sivurakennukseen	56
	HELLENIUKSEN KIINTEISTÖ	
9	Päärakennus	
	Kellari	58
	Kerrokset 1-3	59
	4. kerros	60
	Pääportaikko ja eteisaula	60
	Ovet, ikkunat, lattiat, seinät, katot, uunit	61
	Sivuportaikko	63
11	Sofiankadun sivurakennus	
	Kellari	64
	Kerrokset 1-2	64

	2. kerroksen ovet, ikkunat, lattiat, seinät, katot, uunit	66
	Porttikäytävä	66
BA	Poliisin autotalli	55
1A, 2, 3	YHDISTELMÄ KENRAALIKUVERNÖÖRINTALON RAKENNUSTEKNI- SESTÄ INVENTAARIOLUETTELOSTA JA VAKUUTUSARVOLASKEL- MASTA VUODELTA 1822. LYHENNELMÄ.	68
4, 5A, 6	YHDISTELMÄ TALON ALEKSANTERINKATU 22 RAKENNUSTEKNI- SISTÄ INVENTAARIOLUETTELOISTA VUOSILTA 1843, 1886 JA 1896. LYHENNELMÄ.	84
9, 10, 11	YHDISTELMÄ TALON ALEKSANTERINKATU 24 RAKENNUSTEKNI- SISTÄ INVENTAARIOLUETTELOISTA VUOSILTA 1835 JA 1879. LYHENNELMÄ.	90

Selvitys käsittelee korttelin pohjoispuoliskon rakennushistoriaa ja sen nykyistä rakennushistoriallista tilaa.

Sivu 38

Liite 90

Tutkimusalueen etelärajaksi on katsottu linja, jolla korttelin eteläosasta erotettiin vuonna 1827 kaksi uutta tonttia. Tämä linja jakaa korttelin nykyisinkin näkyvästi kahtia. Tutkimusalueen muina rajoina ovat pohjoisessa Aleksanterinkatu, idässä Katariinankatu ja lännessä Sofiankatu. Koska Aleksanterinkatu lisäksi rajoittuu koko kyseisen korttelin mitalla suoraan Seenaatintoriin, ovat tutkimusalueen pohjoisreunan rakennukset samalla osalla toriaukion etelälaitaa.

SELVITYKSEN RAKENNE

Koska tutkimusalueen nykyinen rakennuskanta on ryhmittynyt korttelissa 1760-luvulta 1900-luvun alkuun voimassa olleen tonttijaon mukaisesti kolmeksi kokonaisuudeksi, on kukin näistä käsitelty omana rakennusryhmänään. Selvityksessä ryhmät on nimetty kunkin tontin päärakennuksen ensimmäisen omistajan sukunimen mukaan. Idästä länteen lukien rakennusryhmien nimet ovat siten Bock, Burtz ja Hellenius.

Alueen käsittely etenee korttelin 1700-luvun tonttinumeroinnin mukaan idästä länteen. Itse korttelista käytetään joko sen historiallista nimeä Lejonet tai sen nykyistä tunnusnumeroa 30.

Liite 78-
82

Liite 84-
88

Koska tutkittuihin rakennuksiin liittyy suuria kulttuurihistoriallisia arvoiteijöitä, on erityisesti rakennuskannan historialliseen kehitykseen kiinnitetty huomiota. Toisaalta nykyasun rakenteelliset kerrostumat on pyritty havainnollistamaan erityyppisin piirroksin ja kartoin. Kaikki rakennusten nykyasuun vaikuttaneet dokumentoidut uudistykset ja muutokset on esitetty detailjoiduissa pohjapiirroksissa, joissa talojen kukin kerros on yhtäaikaisesti nähtävissä alueen kaikista rakennuksista.¹

Tutkimuskohteen laajuuden takia selvityksen molemmat pääosat rakennushistoria ja nykyasun inventointi on jaoteltu siten, että tarvittaessa yksityisen rakennuksen vaiheita on mahdollista seurata myös täysin muusta yhteydestä irrallisena osana. Tämä tapahtuu sivujen marginaalissa olevan punaisen rakennustunnuksen avulla. Tunnus on kaikilla korttelin itsenäisillä rakennuksilla sekä lisäksi kokonaisuudesta merkittävästi poikkeavilla rakennusosilla. Tunnukset käyvät selville sivulla 38 olevasta kartasta.

1. Kevyitä, myöhäissyntyisiä rakenteita ei ole otettu huomioon näissä piirroksissa.

RAKENNUSKANTA JA HISTORIAALLINEN KAUPUNKIKUVA

- Liite 15 Senaatintorin eteläsivulla, Katariinan- ja Sofiankadun välisessä korttelissa sijaitsee kolme matalaa kivitaloa. Arkkitehtonisesti niiden fasadit sulautuvat viereisiin rakennuksiin ja aukiokokonaisuuteen saumattomasti, vailla riitasointuja. Itse asiassa nämä empirejulkisivut luovat kuitenkin täysin erheellisen illuusion peittämiensä rakennusten syntyvaiheista. Kaikki torin eteläsivun nykyiset rakennukset ovat 1700-luvulta. Useimmat näistä taloista olivat Senaatintorin syntyessä jo yli 50 vuoden ikäisiä. Kortteli 30:n vanhin kivirakennuskanta mahtuu kokonaisuudessaan selvityksen kohteena olevalle korttelin pohjoispuoliskolle. 1700-luvun Helsingistä kortteli 30 on ainoa, jonka kaikki silloiset kivirakennukset ovat edelleenkin olemassa.
- Liite 82
- Liite 2
- Liite 78

KORTTELI 30 HELSINGIN ASEMAKAAVAHISTORIASSA

- Nykyisessä muodossaan kortteli 30:n pohjoisosa on tunnistettavissa ainakin jo vuoden 1696 asemakaavasta. Muualla kaupungissa myöhemmät kaavoitukset ovat aikaansaaneet suuriakin muutoksia, mutta korttelissa 30 ne ovat merkinneet lähes poikkeuksetta vain vanhan kaavan kopiointia sellaisenaan. Ainoa muutos sen 300-vuotisen olemassaolon aikana on ollut vuonna 1827 toteutettu korttelin etelärajan muodostaneen Strandgatanin hävittäminen, jolloin kadun rannanpuolinen pikkukortteli sulautui yhteen kortteli 30:n kanssa.
- Liite 2,
5,
78

TONTTIEN PÄÄRAKENNUSTEN SYNTYVAIHEET

Syyskuun 9. päivänä 1761 Helsingissä syttyi palo, joka pyyhkäisi kerralla historiaan kahden silloisen Stora Gatanin¹ eteläpuolen korttelin kaikki rakennukset. Kortteli 30:n silloiset tontinomistajat ryhtyivät kuitenkin viipymättä rakentamaan uusia taloja menetettyjen sijaan. Tontin 1 omistaja oli kauppias, raatimies Gustaf Johan Bock. Tontin 2 omisti Helsingin kunnallispormestari, manufaktuurimies Nils Burtz Larsson, ja kolmannen oli saanut haltuunsa vähää aikaisemmin Uudenmaan ja Hämeen lääninrahastonhoitaja Carl Gustaf Hellenius. Kaikki kolme aloittivat rakentamisen kahden paloa seuranneen vuoden aikana. Ainoastaan Bockin talo lienee sitä vastoin rakennettu keskeytyksettä valmiiksi; se valmistui jo vuonna 1763. Helleniuksen talon tarkkaa valmistusvuotta ei tunneta. Se oli kuitenkin rakenteilla vielä vuonna 1765. Burtzin talon edistyminen lienee pysähtynyt kokonaan vuosikausiksi rakennuttajan kuollessa 1765. Tämä talo oli lopullisesti valmis vasta vuonna 1775. Valmistuessaan Bockin, Burtzin ja Helleniuksen talot muuttivat korttelin aikaisem-

1. Nykyinen Aleksanterinkatu. Tunnettiin myös nimellä Kungs Gatan.

min kokonaan puisen rakennuskannan pääosaltaan kiviseksi. Kaupungin harvojen kivirakennusten joukkoon ne samalla merkitsivät tuntuvaa lisäystä.

Talojen rakentamiseen kivistä lieenee vaikuttanut tehokkaasti määräys, jonka mukaan kaikkien kaupungin keskustaan rakennettavien talojen tuli olla kivirakenteisia. Tämä säännös oli sisällytynyt Augustin Ehrenswardin vuonna 1753 laatimaan Helsingin uuteen asemakaavaan, ja sitä oli sovellettu tuloksellisesti käytäntöön jo Johan Sederholmin talohankkeessa saman vuosikymmenen puolivälissä.

BOCKIN KIIINTEISTÖN RAKENNUSHISTORIA

Kauppias Gustaf Johan Bock oli rakennuttanut tontilleen kaksi mansardikattoista, 2-kerroksista taloa. Suunnittelijasta ei ole löytynyt tietoja. Mahdollisesti tehtävän on suorittanut juuri ennen vuoden 1761 paloa kuolleen rakennusmestari Samuel Bernerin töiden jatkaja rakennusmestari Johan Christoffer Hillert tai joku monista Viaporin linnoitustöissä tähän aikaan toimineista alan urakoitsijoista. Bockin päärakennus oli ns. vinkkelitalo. Sen pitempi, koko tontin levyinen siipi oli Stora Gatanin suuntainen. Toinen, huomattavasti lyhyempi siipi rajoittui nimettömään poikkikatuun¹. Tämän varrella oli vielä toinen kivirakennus, jonka jatkeena on todennäköisesti jo alun alkaen ollut puisia ulkorakennuksia. Nämä ovat U-kirjaimen muotoisena jonona sulkeneet keskelleen tyypillisen umpipihan, jonne kivitalojen välissä ollut portti on muodostanut ainoan suoran kulkutien.

1A Bockin talon päärakennuksen 1700-luvun ulkoasusta ei ole löytynyt yhtään samanaikaista kuvausta. Ilmeisesti se on kuitenkin jo alun perin ollut samannäköinen kuin siinä piirroksessa, jonka Pehr Granstedt todennäköisesti teki vuonna 1816. Tämä luonnos osoittaa rakennuksen torifasadin viimeistellyn klassiseksi sommitelmaksi: molempia kerroksia erottaa horisontaalitasossa toisistaan leveä, profiloitu lista, vertikaalisesti molempien kerrosten 9 ikkuna- ja oviaukkoa on jaettu tiheästi harkotetuilla liseeneillä kolmeen ryhmään 2+5+2 aukkoa. Talon kaksi vaatimatonta ulko-oviaukkoa eivät noudata symmetriää, mutta katon alalappeen ikkunaukonema sijaitsee tarkasti julkisivun keskellä kulkevalla pystyakselilla.

Liite 8 Lyhyempää fasadia ja Bockin sivurakennusta kuvaa toinen 1800-luvun dokumentti, sotilaskäyttöön joutuneen Bockin talon lähes täydelliset piirustukset.

1. Tämä katu on nykyinen Katariinankatu. 1700-luvulla sen ja Helenankadun nimikkeenä oli vain "Gränd".

Laatija on kaiken todennäköisyyden mukaan Viaporin Insinööriqastan 2. luokan konduktori Birjukov ja tekovuosi 1813, mikä ilmenee piirustuksen selosteteksteissä mainitusta pääkartasta.¹ Piirustuksista ilmenee, että vinkkelitalon lyhyempi fasadi ei ollut aukkoryhmykseltään symmetrinen. Mahdollisesti myös kaikki koristelu on puuttunut talon tältä sivulta. Piirustuksista käy niin ikään ilmi sivurakennuksen pitkä ja kapea suorakaidemuoto sekä sen taitatun suora liittyminen korotettuihin päätyihin ilman aumoja. Rakennuksen katufasadissa oli sen kokoon nähden vähän ikkunoita, vain 5 kpl. Näistäkin 2 oli mahdollisesti vasta myöhemmin tehtyjä, koska ne ovat piirustuksessa huomattavasti muita suurempia.

Molempien rakennusten vesikatot olivat vuonna 1813 lautta. Päärakennuksen alemmat kattolapheet oli kuitenkin päällystetty jollakin muulla materiaalilla. Yleisvaikutelma sivurakennuksesta oli päärakennusta huomattavasti vaatimattomampi. Ilmeisesti sivurakennus on ollut täysin koristelematon. Muut kaksi Birjukovin piirustuksissa esiintyvää piharakennusta oli tehty hirsistä.

Bockin kiinteistö vaihtoi 1700- ja 1800-luvun vaihteessa useita kertoja omistajaa. Gustaf Bockin kuoltua talon osti konkurssihuutokaupasta kauppias Johan Bockström vuonna 1795. Hänen jälkeensä kiinteistön omistajaksi tuli vuonna 1801 Ylisotakomissariaatti. Tällöin siitä myös tuli Helsingin paikallismajurin asuin- ja virkatalo, ns. Ordonance Huset.

Perinnäistiedon mukaan sekä Kustaa III että Kustaa IV Aadolf ovat asuneet Bockin talossa vierailujensa aikana.

Venäläisten vallattua Helsingin maaliskuussa 1808 Bockin talo joutui Keisarikunnan Sotaministeriön haltuun ja kaupungin venäläisen upseeripäällystön asuintiloiksi. Tältä kaudelta on tuskin minkäänlaisia tietoja rakennuksen käytöstä ja kunnossapidosta. Birjukovin ja Granstedtin laatimien piirustusten tarkempi vertailu on niiden keskinäisten puutteellisuuden vuoksi mahdotonta. Voidaan kuitenkin selvästi havaita, että Birjukovin esittämässä Ordonanssitalon lyhyessä fasadissa ikkunat ovat molemmissa kerroksissa samankokoisia. Granstedtin pitkän fasadin alakerroksen aukot ovat sen sijaan selvästi matalampia kuin toisessa kerroksessa olevat huomattavan korkeat aukot. Epävarmaksi jäänee, ovatko nämä suuret ikkunat merkki venäläisten piirustusten teon jälkeen tapahtuneesta muutoksesta. Tunteamatonta on myös, milloin Birjukovin esittämä yli 300 m²:n laajuinen pihapuisto² on syntynyt.

1. Lähdeaineiston kaikkien venäläisten tekstien tulkinnan on suorittanut Helsingin Yliopiston kirjaston Slavican amanuenssi, FM Elisabeth Tokoi.
2. Puisto oli suorakaiteen muotoinen ja mitoiltaan 15,6 x 19,4 metriä.

Helsingin pääkaupungiksi julistamisen jälkeen eräs kiireellisimmistä rakennustehtävistä oli järjestää uusi residenssi maan korkeimmalle paikalliselle hallintovirkamiehelle. Ordonnanssitalon omistuksesta syntynyt kiista¹ oli juuri samaan aikaan päättynyt valtion eduksi. Tämä rakennus oli silloisen Helsingin suurimpia asuintaloja. Kaupungin Uudelleenrakentamiskomitean käsitys olikin, että käytännöllisimmin residenssikysymys voitaisiin ratkaista nykyaikaistamalla vanha Ordonnanssitalo kenraalikuvernöörille sopivaksi väliaikaisasunnoksi. Varsinainen residenssitalo rakennettaisiin vasta myöhemmin.

Liite 9-
12

Ensimmäiset muutospiirustukset Ordonnanssitalosta oli laatinut Pehr Gransstedt todennäköisesti vuonna 1815 tai 1816, mutta rakennuksen modernisointi toteutettiin kuitenkin komitean arkkitehdiksi valitun Johann Carl Ludvig Engelin suunnitelmien mukaisesti.

Liite 21-
23

Alkuperäiset muutospiirustukset ovat kadoksissa, mutta työstä on mahdollista muodostaa varsin selvä kuva vuoden 1822 palovakuutusasiakirjoihin liittyvien pohjapiirrosten ja selostusten avulla. Työ suoritettiin vuosina 1816-1819 ja se merkitsi talon aikaisemman arkkitehtuurin täydellistä alistamista uuden kokonaisuuden osiksi. Suuri määrä talon 1700-luvun leimallisimpia yksityiskohtia katosi lopullisesti, enin osa tarkoituksellisesti. Lisätilan saamiseksi entistä Bockin päärakennusta korotettiin kerroksella, sen lyhyempää siipeä jatkettiin Katariinankadun sivurakennuksen pohjoispäätyyn saakka ja pihan länsilaidalle lisättiin uuden itäsiiven mittainen länsisiipi. Tämä kokonaan uusi lisäsiipi liittyi pohjoispäästään päärakennuksen pihafasadiin.

Liite 1,
79-
80

Katariinankadun sivurakennuksen taitekatto poistettiin, rakennusta korotettiin noin 90 cm ja siihen tehtiin uusi satulamallinen vesikatto. Aikaisempi hirsinen piharakennus purettiin, ja osittain sen paikalle rakennettiin tiilestä uusi, 1-kerroksinen piharakennus. Se noudatti vuoden 1812 asemakaavan mukaista uutta tonttijakoa, jossa vanhojen tonttien 1,2 ja 3 eteläraja oli siirretty noin 14 metriä pohjoisemmaksi. Uusi piharakennus kiersi J-kirjaimen muotoisena pihan takaosan ympäri ja yhtyi molemmista päistään kiinteistön muuhun rakennuskantaan. Näin muodostuneelle umpipihalle oli kaksi holvattua porttikäytävää, toinen päärakennuksen itäsiiven, toinen piharakennuksen itäosan kohdalta.

2

Katariinankadun sivurakennuksen taitekatto poistettiin, rakennusta korotettiin noin 90 cm ja siihen tehtiin uusi satulamallinen vesikatto. Aikaisempi

3

hirsinen piharakennus purettiin, ja osittain sen paikalle rakennettiin tiilestä uusi, 1-kerroksinen piharakennus. Se noudatti vuoden 1812 asemakaavan mukaista uutta tonttijakoa, jossa vanhojen tonttien 1,2 ja 3 eteläraja oli siirretty noin 14 metriä pohjoisemmaksi. Uusi piharakennus kiersi J-kirjaimen muotoisena pihan takaosan ympäri ja yhtyi molemmista päistään kiinteistön muuhun rakennuskantaan. Näin muodostuneelle umpipihalle oli kaksi holvattua porttikäytävää, toinen päärakennuksen itäsiiven, toinen piharakennuksen itäosan kohdalta.

Liite 78

Liite 16

Liite 4,
79-
80,
83

Uutta päärakennusta peittivät satulakatot. Sen länsisiivessä oli kuitenkin pulpettikatto kuten piharakennuksessaakin.

1. Kiistan osapuolet olivat valtio sekä raatimies Eric Borgström, jonka omistuksessa oli 16,6 % Ordonnanssitalosta.

- 1A Kiinteistön sisätilat joutuivat perusteellisen uudelleenjärjestelyn kohteeksi. Molempien vanhojen kivirakennusten kaikki välipohjat kellarin kattoa lukuun ottamatta purettiin ja rakennettiin uudelleen käyttämällä päärakennuksessa entisiä, mutta sivurakennuksessa kokonaan uusia lattiavasoja ja välitäytteitä. Uuden, entistä huomattavasti suuremman portaikon tieltä päärakennuksesta purettiin koko sen sivusiipien välinen noin 93 m²:n laajuinen osa pihan puolelta talon pitkittäiseen sydänmuuriin saakka. Muutospiirustuksista ilmenee kuitenkin, että uusi pihajulkisivu rakennettiin tarkalleen entisen ulkoseinän kohdalle.
- Liite 84-87
- Liite 21-22
- Liite 4
- 2,3
- Liite 21-22
- Liite 21-23
- Liite 13
- Kaikki rakennusryhmän julkisivut muutettiin empireasuisiksi. Suurin lisäys fasadikoristelussa tapahtui päärakennuksen torinpuoleisella sivulla. Sen keskiakselille rakennettiin suuri, voimakkaasti ulkoneva risaliitti, jonka keskeisenä osana olivat alakerroksen harkotetulta jalustalta kohoavat 4 joonialaista pilaria. Näiden takana olevaan seinään muurattiin samantyylliset, myös kahden kerroksen läpi ulottuvat pilasterit, jotka yhdessä pylväiden kanssa kannattivat talon räystäslinjan tasalla suurta kolmiopäätyä. Talon ensimmäisen kerroksen seinärappaukset harkotettiin kokonaisuudessaan. Ylempien kerrosten ikkuna- ja oviaukot sekä räystäät koristeltiin rapatuilla profiililistoilla, kaarilla ja kehyksillä sekä runsailla kipsivaloksilla. Katariinankadun puoleiset matalat sivurakennukset tehtiin katuulkisivuiltaan lähes identtisiksi. Aukoton alakerros harkotettiin, yläkerroksen ikkunat muurattiin suurten puolipyöröiden muotoon sijoittaen näiden väleihin pienet, parittaiset suorakaideaukot.
- Kokonaissommitelmana Engelin toteutunut suunnitelma rakentui selkeään keskiakselisymmetrian varaan. Erityisesti pihamiljöö on osoitus tästä. Pihan molempien päätyfasadien¹ yhteinen keskilinja jakaa myös itse pihan aksiaalisesti kahdeksi symmetrisesti samanlaiseksi puoliskoksi. Jos tätä pihan pituusakselia ajatellaan jatketuksi päärakennuksen lävitse, se kulkisi suuren julkisivurisasiitin keskeltä ja päättyisi torilla vuoteen 1839 sijainneen vanhan raatihuoneen keskiakseliin. Näin syntyvän linjan suunnitelmallisuutta tukee Engelin vuonna 1818 julkistama ehdotus torin pohjoissivun järjestelyiksi. Siinä vanha raatihuone on Bockin talon tapaan nykyaikaistettu ja sen fasadi muutettu yhä selvemmin keskiakseliaan korostavaksi. Tämän talon symmetriseksi pariksi torin toiseen laitaan olisi sijoitettu toinen samanlainen rakennus. Ehkä Engel oli kaavaillut myös tälle torin länsilaidan rakennukselle

1. Toinen näistä on valitettavasti purettu vuonna 1967.

Bockin talon kaltaista aksiaalista vastapoolia. Tämä torisuunnitelma ei keisarin hyväksymisestä huolimatta koskaan toteutunut kokonaisuudessaan. Sen realisoitu osa päävartio jouduttiin pian purkamaan suunnitellun uuden monumentaaliportaikon tieltä. Eräs ehdotuksen detalji lienee kuitenkin toteutuneena edelleen olemassa Bockin talon torifasadin keskirisaliitin muodossa.

1A Pysyvää kenraalikuvernöörintaloa ei myöskään koskaan rakennettu. Vuoteen 1837 mennessä residenssinä käytetyssä Bockin talossa ehti asua kolme keisarin käskynhaltijaa:

vuosina 1819-1824 Fabian Steinheil, kreivi
 " 1824-1831 Arseni Andrejevits Zakrevski, kreivi; kenraali¹
 " 1831-1837 Aleksandr Sergejevits Menšikov, ruhtinas, kenraali ja amiraali²

Keisari Aleksanteri I asui vastavalmistuneessa Kenraalikuvernöörintalossa vuonna 1819 Helsingissä vieraillessaan.

Vuonna 1837 valtio suostui Helsingin porvariston anomukseen saada ostaa Kenraalikuvernöörintalo kaupungin uudeksi raatihuoneeksi. Tällöin siihen muuttivat mm. kaupungin raastuvanoikeus, huutokauppakamari ja vankila, joka sisustettiin päärakennuksen molempiin siipiin. Tästä on säilynyt kaksi Yleisten rakennusten Ylihallituksen arkkitehdin Ludvig Isak Lindqvistin noin vuonna 1860 laatimaa yksityiskohtaista piirustusta. Niiden mukaan toinen puoli vankilatiloista sijaitsi päärakennuksen länsisiiven 1. kerroksessa, jossa oli etupäässä naisille tarkoitettuja suuria yhteissellejä. Yksi näistä oli samalla sisustettu vankilan kirkoksi.³ Miesvankien tilat olivat suurimmaksi osaksi Katariinankadun sivurakennuksessa, jossa olivat myös vanginvartijoiden huoneet sekä laitoksen keittiö. Kaikki entiset talouskäytössä olleet tilat oli säilytetty lähes muuttamattomina ennallaan. Ainoastaan suurimmat leivinuunit oli purettu ja joitakin uusia ovia avattu. Vankilasiivet erotti toisistaan vinosti pihan poikki kulkeva aita siten, että miesvankilan käyttöön jäänyt pihan takaosa oli vain ajoportit sulkemalla mahdollista eristää täysin umpinaiseksi vankilapihaksi. Todennäköisesti jo 1860-luvulla myös piharakennuksen länsisiivessä olleet vaunuvaja ja jääkellari muutettiin vankilatiloiksi.

1A Vuoden 1843 jälkeen, todennäköisesti 1850-luvulla päärakennuksen torifasadiin kiinnitettiin sen käytöstä kertovat peltilaatat: päätykolmion keskelle

-
1. Zakrevski asui talossa pysyvästi vain vuoteen 1828, jolloin hän muutti asemapaikkansa Pietariin.
 2. Menšikov hoiti virkaansa kokonaan Pietarista käsin ja asui talossa vain Helsingissä käydessään.
 3. Huoneen koko oli 38 m².

Liite 24-
25

Liite 24
2

Liite 21

Helsingin vaakuna, kolmion kantaan tekstilevy **РАТУЩА** RÅDSTUGAN RAASTUPA sekä toisen kerroksen ikkunoiden alapuolelle 2 levyä **АУКЦИОННЫЙ ЗАЛ** ja AUKTIONS-KAMMAREN HUUTOKAUPPAKAMARI. Vaakuna poistettiin paikaltaan vasta vuonna 1971.

Raatihuoneen kiinteistössä toimivat vuosina 1879-1880 seuraavat kaupungin virastot ja elimet:

Päärakennuksessa:

1. kerros poliisikamari ja huutokauppakamari
2. kerros raastuvanoikeus, maistraatti ja rahatoimisto, kaupunginvaltuusto
3. kerros tullikamari

Katariinankadun sivurakennuksessa:

I poliisivartiokonttori, salapoliisin toimisto
kaupunginvankila

1800-luvun loppuun mennessä Bockin talossa suoritettiin vain muutamia merkittäviä muutoksia. Nämä olivat pääasiassa loppuun kuluneiden rakenteiden uusintakorjauksia sekä rakennusteknisiä parannuksia. Niihin kuuluvat mm. ensimmäiset WC-asennukset 1880-luvulla, kaakeliuunien vaihdot sekä jotkut ikkuna- ja oviuusinnat. Rakennuksen eteishallin ja pääportaikon aikaisemmin Öölannin hiekkakivestä valmistetut lattianpäällysteet vaihdettiin todennäköisesti niiden kuluneisuuden vuoksi uusiin noin vuosien 1860-1885 välillä. Ne valmistettiin punaisesta, harmaasta ja ruskeasta kalkkikivestä ja ovat edelleenkin paikoillaan. Väripoikkeamat ja porrasaskelmien lattialaattoja korkeatasoisempi viimeistely antavat aiheen olettaa lattialaatoituksen ja askelmat hie-
man eriaikaisiksi; mahdollisesti askelmalevyt ovat nuorempia.

Liite 31

Liite 86

Liite 30

Liite 37

3

Vuonna 1884 korvattiin kaksi kapeaa puuportaikkaa valurautaisilla kierreportailla. Samana vuonna suljettiin myös kiinteistön pohjoinen porttiholvi muuttamalla se tavalliseksi katuoveksi ja kahdeksi huonetilaksi. 1886 muutettiin piharakennuksen entisen tallin kadunpuoleinen osa yleisökäymälöiksi. Kaikki nämä muutokset oli suunnitellut tunnettu arkkitehti, professori Karl Gustaf Nyström.

18

Liite 38

1A

Kuluvan vuosisadan alussa kaupungintalona käytetyn Bockin talon tilanpuute johti hätäratkaisuihin, jotka kuitenkin pysyvästi muuttivat rakennusryhmän ulkonäköä. Vuonna 1903 päärakennuksen ja sen länsisiiven väliseen nurkkaukseen lisättiin 1-kerroksinen, kellariton, ulokemainen 3 huoneen huoneisto. Samanaikaisesti kaikissa pääsisäänkäynnin länsipuolisissa tiloissa suoritet-

tiin laajoja väliseinien poistoja ja siirtotöitä sekä näihin liittyen useiden kattojen tuentaa teräspalkeilla, jopa niiden kokonaan uusimista kiskoholvatuiksi. Tällöin avattiin myös uusia ikkuna-aukkoja tontin länsirajan seinään sekä yhdistettiin uudet huonetilat viereisen Burtzin talon pohjakerrokseen oviaukoin. Nämä työt suunnitteli Helsingin kaupunginrakennusmestari Anders Sanfrid Hongell.¹

- 2
Liite 32- Vuonna 1905 Katariinankadun sivurakennuksessa suoritettiin arkkitehti Walde-
34 mar Aspelinin piirustusten mukaan suuri muutostyö. Talon kaikki sisäosat ja pihafasadi purettiin ja rungon pääosaa levennettiin pihan alueelle. Katufasadi muutettiin päärakennukseen sulautuvaksi kopioimalla ikkunajako, julkisivun aukkoryhmitys ja rappauskoristelu päärakennuksen itäsiivestä. Talon laajennus sai aikaan Katariinankadun sivurakennuksen ja itäisen päärakennussii-
Liite 32 ven leveyssuhteen kääntymisen päinvastaiseksi kuin aikaisemmin. Lisäksi se
Liite 78 vaikutti ahtaan pussipihan muodostumiseen päärakennuksen siipien väliin.

- Uusinnan tarkoituksena oli asianmukaisten tilojen saaminen maistraatin suurta arkistoa varten. Myös kaupungin rakennustoimen virastotiloja sisustettiin talon pohjakerrokseen entisiin leivin- ja pesutupiin, jotka olivat sittemmin palvelleet vankilana. Paloturvallisuuden kannalta talon arkistokäyttö oli otettu huomioon asentamalla kaikkiin ikkunoihin puomein suljettavat rautaluukut. Varsinainen arkistotila oli jaettu puurakenteisella parveketasolla kah-
Liite 34 teen kerrokseen.

- Kahdessa vaiheessa vuosina 1912 ja 1936 Bockin kiinteistön kaakeliuunit purettiin ja rakennukset muutettiin ksekslämmitteisiksi. Uuneja oli ollut noin 70 kpl, joista jäi lopulta jäljelle vain 6. Näistä kaksi on alkuperäisiä Ken-
Liite 19- raalikuvernöörintalon uuneja vuodelta 1819, mutta ne on purettu paikoiltaan
20 ja talletettu Helsingin kaupunginmuseoon jo vuonna 1936.² Ensimmäisen muutos-
vaiheen suunnittelija oli kaupunginarkkitehti Karl Adam Nils Gabriel Hård af Segerstad, toisen vaiheen niin ikään kaupunginarkkitehtinä toiminut Earl Gun-
nar Taucher.

- 7 Vuonna 1947 viereisen Burtzin kiinteistön itärajalla ollutta poliisivankilaa laajennettiin noin 760 m²:llä nykyiseen muotoonsa. Tämä työ tehtiin rakenta-
Liite 46- malla uusi osa puoleksi rajanaapurina olleen Bockin talon piharakennuksen
48 päälle. Suunnitelmat oli laatinut Helsingin kaupunginarkkitehti Georg Hilding Ekelund. Tämä ns. Petsamona tunnettu Poliisivankila on edelleenkin alkuperäis-
Liite 47 sessä asussaan; siihen kuuluu Bockin kiinteistön puolella 3 kerrosta, jotka

1. Hongell tuli vähää myöhemmin tunnetuksi Helsingin Pitkänsillan rakentajana.

2. Uunit olivat Kaupunginmuseon ensimmäinen tämän esinetyypin talletus.

3

Liite 52

kaikki ovat vanhan piharakennuksen länsisiiven päällä. Talo on tiilikattoinen ja sen jokaisessa sellinikkunassa on ohuet kalterit. Laajennustyön yhteydessä suoritettiin myös sen pohjakerroksen osaksi joutuneessa Bockin piharakennuksen siivessä täydellinen korjaus, mutta siipi säilytettiin silti täysin erillään itse vankilatiloista. Kuitenkin jo seuraavana vuonna 1948 tämä viirastona toiminut entinen vankila muutettiin Hilding Ekelundin piirustusten mukaan uudelleen, nyt raastuvanoikeuden huoneistoksi.

Liite 89

Helsingin kaupunki järjesti vuosina 1960-1961 suuren suunnittelukilpailun omistamiensa vanhan keskustan kortteleiden 30 ja 31 nykyaikaistamiseksi. Tavoitteena oli tässä erityisen arvokkaassa ja vaikeassa kohteessa soveliaimman saneerausmallin löytäminen.

Liite 89-90

Kilpailun voitti professori Aarno Ruusuvuori, jonka ehdotus perustui ns. radikaaliin saneeraukseen molemmissa kortteleissa. Ruusuvuoren ohjelman tavoitteena oli kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti merkittävien rakennusosien esiinotto ja niiden saattaminen arvoaan vastaavaan käyttöön.¹

Liite 78, 80-81

Käytännössä tämä merkitsi kortteli 30:n sisäosien laajamittaista purkamista ja korvaamista kokonaan uusilla rakenteilla, koska näitä vanhoja rakennuskonaisuuksia ei katsottu ehyinä säilyttämisen arvoisiksi. Kortteli 30:n I rakennusvaihe edellytti kaupungintalon vanhan juhlasalin muodostamisen korttelin keskeiseksi edustustilaksi ja sen ympäröimisen laajoilla yleisön oleskelulämpöillä. Koska niille ei kuitenkaan ollut riittävästi tilaa kaupungintalon omalla tontilla, nämä uudet rakennusosat ulotettiin osittain kolmen korttelin pohjoisosan kiinteistön alueille purkamalla pois työtä haittaavat piharakennukset. Ne oli aikanaan rakennettu jokaisen pohjoistontin etelärajalle koko korttelin poikki ulottuvaksi yhtenäiseksi jonoksi. Helleniuksen ja Burtzin pihanperärakennukset hävisivät purettaessa kokonaan. Ainoat osat, jotka Bockin piharakennuksesta säilyivät, ovat moneen kertaan muutettu länsisiipi sekä Katariinankadun puoleinen julkisivuseinä. Tästäkin vain tiilirunko ja 2 kipsistä leijonanpääkoristetta ovat vanhoja, koska kaikki rappaus, ikkunanpuutteet ja sokkelikivet uusittiin saneerauksen kestäessä. Työt suoritettiin vuosina 1965-1970. Vuonna 1971 Bockin talon piha-alueen eteläpään tehtiin kaupungintalon uuteen autotalliin johtava tilapäinen ajoramppi. Kaikki mainitut työt on suunnitellut Aarno Ruusuvuori.

3

Liite 89

Kiinteistössä ei tämän jälkeen ole suoritettu merkittäviä muutostöitä. Lejonet-korttelin uudistusohjelma perustuu alueen useiden rakennusryhmien vaiheit-

1. Lainausta on Aarno Ruusuvuoren artikkelista "Helsingin kaupungintalo. Kortteli n:o 30, Lejonet-Leijona." Arkkitehti n:o 3 1971, ss. 29-31.

taiseen saneeraamiseen yhdeksi korttelikiinteistöksi, jossa toimistokäyttöön muutetut katurakennukset reunustavat keskelle sijoitettavia kokous- ja edustustiloja. Seuraavassa II rakennusvaiheessa on suunniteltu saneerattavaksi korttelin pohjoisosa.

Bockin kiinteistön pihan etelärajan muodostaa nykyään edellä mainitun kaupungintalon yleisölämpöön takaseinä, joka valmistui vuonna 1970. Se on tehty pronssikehyksiin kiinnitetyistä lämpölasielementeistä, pronssipellistä ja osittain tilapäisluontoisesti myös asbestisementtilevyistä, jotka poistetaan seuraavassa saneerausvaiheessa muiden rakenteiden tieltä.

Liite 90

Bockin kiinteistön Aleksanterinkatu 20 - Katariinankatu 4 ovat omistaneet vuosina 1763-1973 seuraavat yksityiset ja yhteisöt:

omistusaika	omistaja	arvo tai ammatti, sukulaisuussuhde ed. omistajaan	nimi, jolla talo on tänä aikana tunnettu
1763-1788	Bock, Gustaf Johan	raatimies, kauppias	Bockska Huset
1788-1795	Boisman, aik. Knorring, Anna Gustava	kapteeninrouva, Bockien tytär	" "
	sekä velkojat, mm. Eric Borgström		
1795-1801	Bockström, Johan	kauppias	Bockströmska Huset
1801-1808	General-Krigs-Commissariatet		Ordonance-Huset
1808-1813	Expedition för Indelta Arméen/Militie Contoiret - <i>Милитарійская Экспедиция</i>		" "
1813-1819	Commissariats-Contoir för Activa Arméen i Finland		" "
1819-1837	Generalguvernörskansliet - <i>Канцелярия Финляндского Генерал-Губернатора</i>		General Gouverneurs Huset
1837-	Helsingin kaupunki		Rådhuset - Raatihuone vv. 1837-1882, Kaupungintalo vv. 1882-1913, nykyisin ei yleisesti tunnettua nimeä

Vuonna 1785 Bockin talossa asuivat seuraavat henkilöt:

Bock, Gustaf Johan

fru Ulrica Kostfeldt död [Gustaf Bockin vaimo,
kuoli 1782]

fru Anna Gustava [Bockien tytär]

1 bokhållare

2 boddrängar

3 bodpigor

2 drängar

2 pigor

1 ? [epäselvä, miespuolinen]

1 ? [epäselvä, naispuolinen]

1 ? [epäselvä]

2 pigor

1 dräng

1 pig

Yhteensä 20 henkeä

BURTZIN KIINTEISTÖN RAKENNUSHISTORIA

Liite 2, 4
5

Kortteli 30:n keskimmäisen tontin omisti vuonna 1761 sattuneen palon aikaan Helsingin kunnallispormestari, laivanvarustajana ja teollisuusmiehenä tunnettu Nils Burtz Larsson. Todennäköisesti jo seuraavana vuonna 1762 Burtz alkoi rakennuttaa uutta kivitaloa palaneiden rakennustensa paikalle. Rakennustontti sijaitsi vaatimattomasti vastapäätä pientä puistometsikköä, joka täytti silloisen torin ja Ulrika Eleonoran kirkon välimaaston. Kuitenkin uusi talo oli ensimmäinen 3-kerroksinen asuinrakennus, jota Helsinkiin oli ryhdytty rakentamaan. Sen valmistuminen viivästyi sitä vastoin vuosia Nils Burtzin kuollessa kesken rakentamista vuonna 1765. Ilmeisesti koko työ on ollut vain nimellisestä käynnissä, mutta varmemmin pysähtynyt kokonaan, koska talo valmistui vasta vuonna 1775. Näin ollen sitä on rakennettu vähintään 10 vuoden ajan.

Liite 4
Liite 14

Rakennuksen varhaisimmasta ulkonäöstä ei ole löytynyt tietoja. Ulkoarkkitehtuuriltaan talo ei kuitenkaan liene poikennut siitä, jollaiseksi Carl Ludvig Engel sen esittää vuonna 1831. Tämä piirustus sisältää kaksi ehdotusta Senaatintorin eteläsivun järjestelyiksi, ja se oli arkkitehdin vastaus keisarin antamaan torin suunnittelutehtävään. Ehdotuksen pääsisältönä olivat juuri Burtzin sekä sen viereisen Helleniuksen talon sopeutusvaihtoehdot uudessa empireympäristössään. Erityisen arvokkaaksi piirustuksen tekee siinä ehdotusten lisäksi esitetty torin eteläsivu senhetkisessä asussaan. Burtzin talo on kuvattu suunnitelmissa äärimmäisen yksinkertaiseksi rakennukseksi. Sen fasadit olivat räystäslistaa lukuun ottamatta täysin sileät ja vailla koristeita. Huomiota herättävintä lienee fasadissa sen kolmikerroksisuus. Kaikki muut torin etelälaidan talot paitsi tämä ja sukelluskomissaari Per Sunnin talo olivat kaksikerroksisia. Burtzin talon palovakuutusasiakirjat ilmoittavat kuitenkin rakennuksen jo valmistuessaan olleen 3-kerroksinen.

Liite 4

Ainoksi julkisivun jäsentäjäksi jäävät seinän aukkojen suhteutus ja ryhmitely muuten sileällä muuripinnalla. Ikkunat ovat 1. ja 3. kerroksessa samankokoisia, miltei neliön muotoisia, mutta 2. kerroksessa suorakaiteen mallisia ja paljon suurempia. Ainoa fasadin kulkuaukko on talon pystyakselille sijoitettu ajoportti. Tämän ryhmityksen mukaan Burtzin talon vanhan fasadin symmetria rakentuu kahden toisiinsa nähden kohtisuoran akselin varaan siten, että toinen puolittaa julkisivun pystysuoraan ajoportin kohdalta, toinen vaakasuoraan 2. kerroksen ikkunarivin puolivälistä. Lisäksi on ilmennyt, että ik-

kuna-aukkojen väliset seinäpinnat eivät ole samanmittaisia, vaan aina tiettyissä ikkunanväleissä muita välipintoja leveämpiä tai kapeampia. Näiden seinäpintojen ryhmitys on sama kaikissa kerroksissa. Sen perusteella fasadi voidaan jakaa 5 ikkunaryhmäksi, joiden aukkoluvut ovat vasemmalta oikealle 3, 6, 9, 6 ja 3.¹ Yhdessä kerroksessa aukkojen lukusarja olisi siis suhteen 1:2:3:2:1 kaltainen. Tämä suhde on mm. Italian renessanssiarkkitehtien hyvin tuntema klassinen sommittelukaava. Burtzin talossa tällainen suhdegeometrian käyttö ilmentää rakennuksen koruttoman arkkitehtuurin mitä läheisimpiä yhteyksiä kustavilaiseen klassisismiin. Sama suhteutus esiintyy muuallakin talossa. Wilhelm Le Moinen vuonna 1816 maalaamasta akvarellista voidaan selvästi todeta rakennuksen pihafasadin ikkunat ryhmitetyiksi suhteessa 2:3:2.

Liite 1

Talon pitkä rakennusaika voitaisiin selittää paitsi Nils Burtzin kuolemasta johtuneeksi, myös piirustusten vaihtamisella. Uusi, klassiseen arkkitehtuuriin ilmeisen perehtynyt suunnittelija saattaisi mahdollisesti löytyä Viaporin monien alan huippuakin edustaneiden arkkitehtien joukosta. Tätä tukee erityisesti Nils Burtzin lesken Elisabet Burtzin vuonna 1772 eli 3 vuotta ennen talon valmistumista solmima uusi avioliitto viaporilaisen everstiluutnantin Jacob Gerdesin kanssa.

Liite 4

Burtzin talon pääfasadin lähes identtinen kaksoiskappale oli saman kadun varrelle rakennettu sukelluskomissaari Sunnin asuintalo. Yhdennäköisyys käy ilmi samasta Engelin vuonna 1831 laatimasta piirustuksesta, jossa on esitetty kaikki muutkin torin eteläsivun fasadit. Jonkinlainen riippuvuussuhde Burtzin ja Sunnin rakennuksilla on todennäköisesti ollut, sillä Sunnin talon valmistumisvuosikin on 1770. Pohjakaavaltaan ne kuitenkin ovat kokonaan erilaiset, mikä johtuneet tonttien eri tyyppisestä sijainnista kortteleissa.

Liite 5

Liite 1

Le Moinen akvarelli osoittaa, että Burtzin talon tavallisuudesta poikkeava satulamallinen katto oli päällystetty laudoilla vielä vuonna 1816. Peltikate talossa on ollut ainakin vuodesta 1836. Ilmeisesti tässä yhteydessä on poistettu katon pihanpuolisessa lappeessa ollut ikkunaulkonema.

Tontin muut rakennukset olivat sen eteläosassa ja iästään päätellen molemmat peräisin 1700-luvulta. Nämä olivat vanha, mansardikattoinen leivintupa sekä iäkäs aitta; kumpikin puurakenteisia. Vuonna 1827 ne jouduttiin purkamaan tulevan Seurahuoneen tieltä.

5A

Burtzin talon uusi omistaja kauppaneuvos Carl Wilhelm Lindeberg rakennutti päärakennuksen pihamaalle vuonna 1830 pienen talousrakennuksen tiilestä. Se

1. Ajoportti on laskettu ikkunaksi.

- Liite 60- on edelleen olemassa, mutta poikkeaa nykyään jyrkästi alkuperäisasustaan.
62
- Liite 53 Tässä leivintuvaksi ja varastoksi sisustetussa talossa oli uutuudeltaan vain yksi kerros. Sen alla oli kappaholvattu kellari, jonka paksut, luonnonkiviset ulkoseinät ulottuivat korkealle maanpinnan yläpuolelle. Näin ollen rakennus lienee vaikuttanut pikemminkin kerrosta korkeammalta kuin se todella oli. Sen vesikatto oli alkuaan lautta, mutta vaihdettiin rautapeltiseksi vuoteen 1886 mennessä. Lisäkorkeutta talolle antoi epätavallisen kookas ullakko.
- 4
- Liite 14 Engelin suunnitelmien mukaan Burtzin päärakennus olisi nykyaikaistettu empiereasuun varsin vähäisin muutoksin. Niiden mukaisesti rakennusta ei kuitenkaan korjattu, vaan Intendentinkonttorin arkkitehti Jean Wik laati työstä uudet piirustukset vuonna 1836. Nämä omistaja toteutti jo saman vuoden kuluessa. Torifasadin piirustusta lukuun ottamatta muita työhön ehkä liittyviä piirustuksia ei ole löytynyt. Mahdollisesti rakennuksen sisäosissa ei tuolloin ole tehtykään muutoksia. Tiedetään, että Wik laati myös viereisen Helleniuksen talon muutospiirustukset edellisenä vuonna 1835 ja esitti tällöin sekä fasadit että kaikkien kerrosten pohjapiirroksot yhdellä ainoalla piirustusarkilla. Toisaalta Burtzin talo täytti tuolloin jo korjaamattakin uusimmat rakennusjärjestyksen vaatimukset, sillä siinä oli ennestään sekä 3 kerrosta että satulakatto. Nämä tulivat keskustarakennuksissa pakollisiksi vuonna 1825.
- Liite 39 Wikin ehdotuksen mukaan korjattu Burtzin talon julkisivu poikkeaa aikaisemmasta asustaan vieläkin vähemmän kuin Engelin suunnitelmat. Pääasiassa oli suoritettu vain pintakoristelua. Pohjakerros harkotettiin, kerrokset erotettiin toisistaan koristelistoin ja porttiaukko sekä 2. kerroksen ikkunat ympäröitiin kehyksillä ja karniiseilla. Lisäksi 1. ja 3. kerroksen ikkuna-aukot suurennettiin 6-ruutukokoon. Fasadi on nykyäänkin tässä asussa, sillä sen myöhemmät muutokset on sittemmin poistettu.
- 6
- Liite 54 Samanaikaisesti päärakennuksen korjauksen kanssa valmistui vuonna 1836 pihan perälle, tontin uutta etelärajaa vasten 1-kerroksinen, kivinen sivurakennus. Se oli pääosaltaan sisustettu talleiksi ja halkovarastoiksi. Muodoltaan pitkänä ja kapeana se ulottui koko Burtzin tontin poikki ja oli näin samalla osa Lejonet-korttelin keskeltä halkaisevaa itä-länsisuuntaista piharakennusriviä. Talon läpi kulki samassa linjassa torille johtavan porttikäytävän kanssa kiinteistön toinen, Seurahuoneen pihalle päättyvä porttiholvi. Se jouduttiin sittemmin, todennäköisesti vuonna 1887 sulkemaan ja muuttamaan varastotiloiksi.

Rakennuksen vanha fasadi oli ovien ja porttien hallitsema. Kunkin kulkuaukon

edessä oli lisäksi erillinen ajosilta. Ikkunoita on sen sijaan ollut alun perin vain 2 kpl. Tontin länsirajalla oli edelleen 1-kerroksinen, kapea ja pitkä puurakennus, jonka pohjoispääty oli kiinni vuonna 1830 rakennetun talousrakennuksen eteläpäädyssä. Tämä rakennus saattoi olla olemassa jo 1700-luvulla, koska Burtzin talolla ei ennen vuotta 1830 ole ollut varsinaisia pihapiirien sivurakennuksia. Tätä taloa lyhennettiin vuoteen 1841 mennessä noin kolmannekseen alkuperäisestä koostaan. Vuonna 1844 sitä ei enää ollut olemassa.

Ainakin vuodesta 1843 alkaen Burtzin tontin itäraajalla sijaitti aidattu pienenoispuutarha, kooltaan vain noin 18 m².¹ Kuitenkin siinä kasvoi jo tuolloin sekä puita että pensaita. Helsinkiläisen valokuvaajan E. Hoffersin vuonna 1866 ottama kuva kertoo puiden olleen tuolloin jo useiden metrien korkuisia koska ne peittivät miltei koko pihan itäosan näkyvistä. Vuonna 1896 puistoa ei enää ollut; ilmeisesti se hävitettiin rakennusten siirryttyä kaupungin haltuun vuonna 1892.

Burtzin talo oli siirtynyt perintöteitse vuonna 1850 Krookin suvulle, joka piti kiinteistöä hallussaan seuraavat 42 vuotta. Konkurssin kautta talo joutui vuonna 1892 Helsingin kaupungille, joka hankki samana vuonna oikeuden liittää Raatihuoneen ja Burtzin kiinteistöt toisiinsa yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännössä rakennusten yhdistäminen tapahtui puhkaisemalla oviaukot talojen väliseen kaksoispäätyseinään. Burtzin päärakennuksessa oli hieman aikaisemmin tehty seuraavat fasadimuutokset:

1884 muutettiin kaikki 1. kerroksen torinpuoleiset ikkunat T-malliseksi ja läntisin näistä oveksi. Suunnittelija oli toiminimi Kiseleff & Heikels Byggnadskontor Helsingistä.

1889 tehtiin ulko-ovi myös fasadin itäisimmän T-ikkunan paikalle. Piirustukset oli laatinut arkkitehti Hugo Lindberg.

1892 molemmat tehdyt ulko-ovet muutettiin takaisin T-malliseksi ikkunoiksi. Piirustukset teki arkkitehti Karl Gustaf Nyström kaupungin toimeksiantosta.

Poliisilaitos sai heti suurimman osan Burtzin talosta käyttöönsä. Välttämättömät vankien säilytystilat kasvoivat sen sijaan vasta vuonna 1905. Tällöin valmistui Johannes Waldemar Aspelinin suunnittelema 1-kerroksinen, pulpettikattoinen lisärakennus Burtzin tontin itärajalle seinäkkäin Bockin piharakennuksen länsisiiven kanssa. Uuden ns. Poliisivankilan fasadissa oli symmetri-

1. Puutarhan mitat olivat n. 5,3 x 3,5 m.

sesti 2 venetsialaistyyppistä, 12-ruutuista ikkunaa sekä näiden molemmiin puolin kapeat, korkeat pariulko-ovet. Varsinaiset sellinikkunat olivat pienikokoisia, mutta niissäkin oli 12 lasiruutua. Talon sisätilat oli jaettu 6 sellin ja kapean yhdyskäytävän kesken. Lämmitys tapahtui muuratuilla, mahdollisesti peltivaippaisilla pystyuuneilla.

5A 1800-luvun lopulla Burtzin vuonna 1830 valmistuneen talousrakennuksen etelä-
Liite 54 sivulle lisättiin puurakenteinen portaikko sekä tästä ulkoneva myöskin puinen 2-osastoinen vedenheittosuoja. Suunnittelija on tuntematon. Molemmat rakenteet purettiin vuonna 1906 tai 1907.

8A Waldemar Aspelin laati myös piirustukset poliisin uutta hevostallia varten
Liite 71- vuonna 1906. Tämä rakennus sijoitettiin osittain sekä Burtzin että viereisen
73 Helleniuksen talon tontille, koska kaupunki oli hankkinut Senaatilta luvan näidenkin tonttien yhdistämiseen jo vuonna 1899. Talli rakennettiin alun alkaenkin 2-kerroksiseksi, se valmistui vuonna 1907. Ratsujen kulku yläkerrokseen tapahtui erikoisen, loivan hevosrampin kautta tallin itäisivulta. Tallissa oli pilttuut yhteensä 50 poliisiratsua varten. Sen teräspalkkien varassa
Liite 74 olevaa välipohjaa kannattaa edelleenkin 8 valurautapilaria. Alkuaan pohjakerroksen pääfasadia hallitsivat suuret venetsialaistyyppiset ikkunat ja kapeahkot ovet, sivufasadeja pienehköt, kerrosten katonrajaan sijoitetut 16-ruutuiset ikkunat. Tallirakennus on edelleen olemassa.

5A Aspelinin suunnitelmien mukaan muutettiin vielä vanha, vuonna 1830 rakennettu
Liite 55- Burtzin talousrakennus vuonna 1907 varsinaiseksi vankilaksi, jona sitä oli jo
57 ennestään käytetty. Kaikki sisäseinät rakennettiin uudestaan, rakennukseen lisättiin yksi uusi kerros ja se yhdistettiin 3. kerroksen tasalla kulkevalla käytäväsillalla Burtzin päärakennukseen. Uusi sisäänkäynti rakennukseen oli sen pohjoispäädystä, johon oli tehty suuret kiviportaat. Sisällä oli muutosten jälkeen 16 selliä sekä molemmissa kerroksissa lisäksi WC. Katot olivat kiskoholvattuja. Lämmitys tapahtui muuratuilla, mahdollisesti peltivaippaisilla pystyuuneilla. Vankilan ikkunat olivat enimmäkseen pieniä ja matalia, 8-
Liite 62 ruutuisia, mutta päädyissä ne olivat 20-ruutuisia. Kaikissa niissä oli vahvat
Liite 58 ja tiheät ristikkokalterit.

4 Sama arkkitehti suunnitteli myös päärakennuksen ullakkokerrokseen vuonna 1907
Liite 69 sisustetun uunilämmitteisen huoneen. Sen sisäkatto oli ulkokattoa mukaillen harjamallinen. Kulkutie huoneeseen oli järjestetty talon 3. kerroksesta pyörää kierreporrasta myöten. Ulospäin uusi tila näkyi kattolappeeseen lisättynä suurena kolmiopäätynä, jonka keskellä oli isohko 3-osainen ikkuna.

- 5A Vuonna 1919 Burtzin taloon liitettyä vankilarakennusta korotettiin jälleen yhdellä kerroksella. Piirustukset oli tehnyt apulaiskaupunginarkkitehti Runar Eklund. Uusi kolmas kerros oli kaikin puolin alempien vankilakerrosten kopio. Sellitiloja oli nyt yhteensä 24 eri huonetta. Tässäkin kerroksessa katto oli holvattu kiskojen varaan.
- Liite 59
- Liite 58 Saman rakennuksen kellarikerros oli muutettu vuonna 1911 poliisin vanhojen asiakirjojen arkistoksi rappaamalla entinen tiilipintainen holvaus kauttaaltaan, suurentamalla kellariluukut ikkunoiksi ja valamalla vanhan multapermanon päälle uusi betonipohja. Koko tila oli myös muutettu lämpimäksi kahden sylinterimäisen pystyuunin avulla. Muutokset oli suunnitellut kaupunginarkkitehti Karl Hård af Segerstad.
- 7 Vuonna 1914 toteutettiin Hård af Segerstadin piirustusten mukaan tontin itä-
Liite 44 rajan pienen Poliisivankilan korotus 2-kerroksiseksi. Tällöin tehdyt uuden kerroksen ikkunat noudattivat malliltaan jo olemassa olleita sellinikkunoita. Sellitilat lisääntyivät 8 eristyskopilla. Uusien yläpuolisten seinärakenteiden vuoksi ensimmäisen kerroksen katto tuettiin melkein kaikissa huoneissa teräspalkeilla. Toisen kerroksen katto oli kokonaan kiskoholvattu. Lämmitysjärjestelmän muodostivat edelleenkin muuratut pystyuunit.
- 4 Poliisin entisten toimitilojen ahtauden ja riittämättömän varustetason vuoksi katsottiin vuonna 1926 parhaaksi rakentaa tulevalle tutkimusosastolle kokonaan uudet tilat. Suunnitelman laati Helsingin uusi kaupunginarkkitehti Jarl Gunnar Taucher. Niiden mukaan tilat tehtiin rakentamalla uusi kerros Burtzin ja Helleniuksen talon pihanpuolisten ullakkojen paikalle. Muutokseen sulautettiin Burtzin talon ullakolle vuonna 1907 rakennettu kiviseinäinen ullakkohuone. Suurin osa uusista väliseinistä oli kevytrakenteisia. Tiloihin sijoittuivat poliisin tunnusmerkkiosasto, laboratorio, valokuvaamo, löytöavaratoimisto sekä arvotavaran säilytysvarasto. Kaikkiin uusiin huoneisiin muurattiin peltivaippaiset pystyuunit. Tämän vain pihan puolelta näkyvän 4.
Liite 43 kerroksen ikkunat tehtiin saman mallin mukaan kuin alapuolella olevat 3. kerroksen ikkunat, jotka olivat kooltaan pienehköjä, melkein neliömäisiä ja neliruutuisia.
- 8A Vuonna 1940 kaupunginarkkitehti Gunnar Taucher ja hänen apulaisensa, sittemmin saman viran haltija Väinö Toinen Määttä laativat piirustukset poliisin
Liite 74- vanhan hevostallitalon muuttamisesta autotalliksi. Muutostyö suoritettiin tal-
76 ven 1940-1941 kuluessa. Rakennukseen avattiin uudet, leveät ajoaukot sekä entisten pääovien kautta että myös Sofiankadulta vanhojen piharakennusten läpi.
Liite 74 Pääosa tallin yläkerrasta muutettiin Väinö Määttän suunnitelmien mukaan rikos-
Liite 75

- 88 poliisin kuulusteluhuoneiksi sekä vaate- ja polkupyörävarastoiksi. Sen muut
 Liite 75- osat sisustettiin miehistön oleskelu- ja lepotiloiksi. Nämä yhdistettiin käy-
 76 täväsillalla Sofiankadun vanhaan sivurakennukseen. Käytävän seinämateriaali-
 8A na käytettiin kevytbetonia. Yläkerroksen kaikki väliseinät ovat kevytrakenteisia ja huoneiden lämmitys tapahtuu keskuslämpöradiaattoreilla, jotka kuitenkin lienee asennettu vasta vuonna 1947 suuren Poliisivankilan laajennustyön yhteydessä. Autotallin pohjakerroksessa ei ole lämmityslaitteita. Poliisiautomiehistöille rakennettiin lisäksi samana talvena 1940-1941 pieni oleskeluhuone Autotallitalon ja Sofiankadun vanhan sivurakennuksen väliin siten, että sen takaseinäksi tuli vuonna 1908 valmistuneen, 1-kerroksisen kuivakäymälän fasadi. Myös uusi oleskeluhuoneosa oli yksikerroksinen ja pulpettikattoinen. Se purettiin vuonna 1965 kaupungintalon saneerauksen tieltä.
- 8C
 Liite 74
 12
 Liite 77
 8C
 Liite 78
- 6 Burtzin tontin etelärajalla ollut vanha piharakennus sisustettiin niin ikään vuosina 1940-1941 poliisin pajaksi, puutyöhuoneeksi sekä autojen huoltohalliksi. Tämäkin talo purettiin vuonna 1965.
- Liite 74
 Liite 78
- 7 Vuonna 1947 Burtzin tontin itälaidalla ollut 2-kerroksinen, pulpettikattoinen Poliisivankila laajennettiin nykyiseen muotoonsa kaupunginarkkitehti Georg Hilding Ekelundin laatiman suunnitelman mukaan. Sitä korotettiin kahdella kerroksella ja rakennus ulotettiin samalla myös viereisen Bockin kiinteistön piharakennuksen länsisiiven päälle. Uudet vankilakerrokset olivat näin ollen huomattavasti entisiä laajempia ja leveämpiä. Koska Bockin piharakennus oli siihen saakka ollut yksikerroksinen ja uuden vankilan molemmat puoliskot tehtiin yhtä korkeiksi, muutos merkitsi tähän piharakennussiipeen kolmea lisäkerrosta. Näin ollen siipiosa ulkopuolisesti täysin irtosi alkuperäisestä rakennusyhteydestään ja sulautui sille vieraan vankilatalon osaksi.
- Liite 45-
 51
 Liite 47,
 49
 Liite 46
 Liite 47
- Liite 45,
 50-
 51
- Liite 46
 Liite 45
 Liite 46
 Liite 45,
 47
- Uusi Poliisivankila muotoutui tässä vaiheessa konstruktioltaan tyypilliseksi rangaistuslaitokseksi. Sen ydinosa on suorakaiteen muotoinen, suuren kattoikkunan valaisema keskuskuilu, jossa sijaitsee vankilan pääportaikko. Sitä ympäröivien laajojen kerrosaulojen laidoilla ovat pienet 2 hengen eristyssellit riveissä. Auloihin tuovat lisävaloa niiden molemmissa päädyissä olevat ikkunat. Talon ulkoseinät ja vesikatto ovat tiilirakenteiset, mutta sen sisäinen runko ja sellit ovat teräsbetonia. Vankilassa on keskuslämmitys. Ulkoasultaan uudet kerrokset erottuvat helposti vanhemmista pienten ja matalien sellinikkunoidensa vuoksi. Talon pohjoispäädyssä on kolme suurta, kokonaan kalterein eristettyä tuuletusparveketta. Poliisivankila on edelleenkin tässä asussaan ja siinä on nykyisin 54 vankiselliä.

- Liite 52 Vuonna 1948 pohjoispuoli vankilan 1. kerroksesta muutettiin laitosta palveluvaksi keittiöksi. Suunnittelija oli nytkin Hilding Ekelund. Aikaisemmin keittiötiloissa oli ollut vankisellejä ja vartijoiden huoneita.
- Poliisivankila sai näiden muutostöiden aikana lisänimen Petsamo.
- 5A Burtzin päärakennukseen yhdyssillalla vuonna 1907 liitetty pieni vankilatalo, lisänimeltään Sumpu, yhdistettiin vuonna 1952 entistä kiinteämmin katurakennukseen. Arkkitehti Lasse Björkin piirustusten mukaan talojen välille rakennettiin kolmen kerroksen korkuinen, vankilarakennusta hiukan kapeampi yhdysosa. Vanha käytäväsilta oli purettava pois tämän tieltä. Samanaikaisesti pääosa Sumpun ikkunoista muutettiin paremmin vanhaan Burtzin talon pihafasadiin sopiviksi siirtämällä ne yhtäläisten välimatkojen päähän toisistaan ja suurentamalla ne 6-ruutuisiksi. Tämä oli mahdollista tehdä, koska suuri osa 2. ja 3. kerroksen vanhoista väliseinistä poistettiin ja tilat järjestettiin normaaleiksi toimisto- ja luetteloahuoneiksi. Ainoastaan 1. kerros jäi edelleen pidätettyjen säilytystiloiksi, ja tämän kerroksen ikkunat säilyivät siten vanhassa muodossaan matalina ja 8-ruutuisina.
- Liite 60-62 Entisestä kellariarkistosta tehtiin varasto. Sinne oli rakennettava uudet portaat ulkoa talon itäisivulta, koska aikaisempi oli jouduttu hävittämään yhdysosan perustusten tieltä. Kellarin uusi ulko-ovi tehtiin suurentamalla yhtä ikkunaa varaston lattiatasoon saakka.
- Liite 62 Myös ylempiä kerroksia varten tehtiin uusi sisäänkäynti talon länsisivulle. Uusittu rakennus muutettiin keskuslämmitteiseksi. Yhdysosan perustus ja välipohjat ovat teräsbetonia, mutta seinät 1. kerroksessa tiiltä ja ylemmissä kerroksissa kevytbetonia.
- Liite 89-90 Vuosina 1960-1961 järjestetyn korttelien 30 ja 31 suunnittelukilpailun voitti professori Aarno Ruusuvuori. Hänen ehdotuksensa toteutus alkoi Lejonet-
- Liite 78 korttelissa syksyllä 1965, jolloin aluksi purettiin kaikki ohjelman uudisrakentamista haittaavat vanhat rakennusosat tontin eteläosasta. Näiden joukossa katosivat Burtzin kiinteistöstä vuonna 1836 valmistunut piharakennus sekä eteläpää vuonna 1907 valmistuneesta tallista. Ne oli purettava, jotta kaupungintalon juhlasalin ympärille olisi voitu rakentaa suuret yleisölämpioit. Nämä eivät mahtuneet yksin kaupungintalon tontille, vaan ne oli ulotettava osittain kaikkien kolmen pohjoiskiinteistön alueille. Nykyään Burtzin kiinteistön pihan eteläreuna on vieläkin kauempana pohjoisessa kuin uudet rakennusosat edellyttävät, sillä tontin eteläpään poikki rakennettiin vuonna 1970 noin 200 cm:n korkuinen, pinnaltaan slammattu tiilimuuri. Se yhdistää
- Liite 85

8A

Liite 90

toisiinsa Poliisivankilan sekä autotallin eteläpää. Autotallitalon katkaisu eteläpää muurattiin tilapäisluontoisesti umpeen jättämällä tehty seinä ulkopuolelta slammatuksi. Ullakko-osa siitä on tehty asbestisementtilevyistä.

Liite 90

Burtzin tontin vanhalla etelärajalla on nyt kaupungintalon vuonna 1970 valmistuneen yleisölämpöön pohjoisfasadi sekä osa itse lämpiötiloista. Fasadi on pääosaltaan tehty pronssikehyksiin asennetuista lämpölasi-elementeistä, pieneltä osalta väliaikaisesti asbestisementtilevyistä. Julkisivun on suunnitellut Aarno Ruusuvuori.

Tämän jälkeen Burtzin tontilla ei ole suoritettu huomattavia rakennustöitä.

Burtzin kiinteistön Aleksanterinkatu 22 ovat omistaneet vuosina 1765-1973 seuraavat yksityiset ja yhteisöt:

omistusaika	omistaja	arvo tai ammatti, sukulaisuussuhde ed. omistajaan	nimi, jolla talo on tänä aikana tunnettu
1765-1772	Burtz, Elisabet	pormestarin leskirouva, Nils Burtz Larssonin vaimo, leskeksi 1765	Burtzska Husat
1772-1806	Gerdes, aik. Burtz, Elisabet	everstiluutnantin rouva, vuonna 1772 avioon evl. Jacob Gerdesin kanssa. Aik. Nils Burtzin leski 1784 uudelleen leskeksi	Gerdesska Husat
1806-1835	Lindeberg, Carl Wilhelm	kauppaneuvos	Talolla ei ollut omaa nimeä. Sitä tarkoitettaessa mainittiin useimmiten omistajan nimi ja arvo sekä talon osoite.
1835-1850	Lindeberg, Anna Helena	kauppaneuvoksetar, Carl Wilhelm Lindebergin leski vuodesta 1834	
1850-1872	Krook, Gustaf Johan	esittelijäsihteeri, Anna Helena Lindebergin vävy	- " -
1872-1887	Krook, Carl Gabriel	esittelijäsihteeri, Gustaf Johan Krookin poika	- " -

1887-1892	Krook, Carl Johan Maximilian	kirjailija, Carl Gabriel Krookin poika	Talolla ei ollut omaa nimeä
1892-	Helsingin kaupunki		1892 Rådhusannexat 1893- ei omaa nimeä

Burtzin talon nimi johtuu sen rakentamisen aloittaneesta Helsingin kunnallispormestari, laivanvarustaja ja manufaktuurimies Nils Burtz Larssonista. Hänen kuollessaan vuonna 1765 talo oli vielä keskeneräinen. Se valmistui vasta vuonna 1775.

Vuonna 1785 Burtzin talossa asuivat seuraavat henkilöt:

Fru Öfverstelieutnantskan Elisabet Gerdes

Mademoiselle Wästerberg

Mademoiselle Anna Lisa Zach: Westerberg

1 dräng

2 pigor

1 ? [epäselvä, naispuolinen]

1 Madame

2 pigor

1 dräng

1 ? [epäselvä, naispuolinen]

1 pig

1 Madame

Serg. änkan

1 pig

Yhteensä 16 henkeä

Burtzin kiinteistön päärakennuksessa on mahdollisesti jo 1700-luvulla ollut liikehuoneistoja. Varhaisin varma tieto tällaisesta on vuodelta 1859, jolloin kello- ja kultaseppä Wilhelm Fribergillä oli liike ja asunto talon 1. kerroksessa, porttikäytävän länsipuolella. Tähän aikaan talon tässä osassa on ollut 4 tai 5 huonetta, joista yhdessä oli keittiö. Friberg lienee pitänyt täällä liikettään kuolemaansa saakka 1867. Muita Burtzin talon liikkeen-

harjoittajia olivat

toiminta-aika	liikkeenharjoittaja	toimiala
1806-1834	Lindeberg, Carl Wilhelm, kauppaneuvos	tuonti- ja vientiliike, oli asunnon yhteydessä
1891-1892	Lindholm, V., kauppias, huonekalutehtailija	huonekalukauppa

HELLENIUKSEN TALON RAKENNUSHISTORIA

Lejonet-korttelin pohjoisosan läntisin tontti n:o 3 oli 1750-luvulla kauppias Petter Schwartzin omistuksessa. Hänen leskensä myi sen kuitenkin jo seuraavan vuosikymmenen alussa Uudenmaan ja Hämeen lääninrahastonhoitaja Carl Gustav Helleniukselle. Vuoden 1761 palossa kaikki tontin rakennukset olivat tuhoutuneet, mutta Hellenius alkoi viimeistään vuonna 1763 rakennuttaa niiden paikalle suurta kivitaloa uudeksi asunnokseen. Rakennuksen valmistumisvuotta ei tunneta tarkkaan, tiedetään vain sen olleen rakenteilla 1760-luvulla. Ilmeisesti talosta on voinut saada selvän käsityksen jo mainittuna vuonna 1763, koska se on esitetty tykistöluutnantti A. E. Geten tuolloin laatimassa Helsingin asemakaavakartassa. Siihen nojautuen voitaneen pitää varmana, että Helleniuksen talo valmistui viimeistään saman vuosikymmenen lopulla.

Ainoastaan yksi tontin rakennuskantaa kuvaileva 1700-luvun asiakirja on löytynyt. Se on Uudenmaan ja Hämeen läänin varamaanmittari Gustaf Kurtenin vuonna 1788 laatima "Plan Charta öfver Regale Bränneriets hus och Tomter i Helsingfors Stad och Nylands Län efter högvederbörligit Förordnande författad år 1788 af G. Kurten." Siinä on kuvattu sekä varsinaisen polttimon alue nykyisessä Etelärannassa että laitoksen konttorirakennus Stora Gatanin varrella.

Varhaisin löydetty 1800-luvun dokumentti on puolestaan ruotsalaisen taiteilijan Wilhelm Le Moinen vuonna 1816 maalaama akvarelli vanhasta Helsingistä. Kuvan keskellä erottuvat selvästi kaikki Lejonet-korttelin pohjoispään rakennukset, joista kaksi oli tuolloin vielä entisessä asussaan. Esimerkiksi Helleniuksen talosta ilmenee sen muuta rakennusrunkoa kapeampi eteläpää sekä se, että koko talo oli mansardikattoinen.

Vertaillaessa näitä kahta dokumenttia käy selvillä, että Kurtenin kartan liissäkkeessä esitetty Kruununpolttimon konttorirakennus sopii pohjakaavaltaan täysin yhteen Le Moinen esittämän Helleniuksen talon kanssa. Koska Helleniuksen talon muoto on myös A. E. Geten vuoden 1763 kartalla sama, voidaan todeta talon pohjakaavan säilyneen muuttumatta koko valmistumisensa jälkeisen 1700-luvun ajan.

Toinen Helleniuksen taloa vanhassa asussaan esittävä 1800-luvun kuva sisältyy Johann Carl Ludvig Engelin ehdotukseen "Проектъ съ украшеніи фасадовъ старыхъ строеніемъ на южной сторонѣ большой площади въ городѣ Гельсингфорсѣ."¹ vuodelta 1831. Siinä Helleniuksen talo on edelleen mansardikattoi-

1. Käännös: "Projekt i vanhojen rakennusten fasadien koristamiseksi suuren aukion eteläisellä puolella Helsingin kaupungissa."

nen ja vain 2-kerroksinen, mutta taitekaton jyrkkyys tekee siitä yhtä korkean kuin viereinen, 3-kerroksinen Burtzin talo samaan aikaan oli. Fasadiltaan Helleniuksen talo oli melko yksinkertainen, mutta sen sommittelussa oli kuitenkin käytetty ilmeistä harkintaa. Vaakatasossa kerroksia jakoi leveähkö, ulkoneva lista. Fasadin keskainen osa oli suuri, voimakkaasti profiloitunut reunuslistoin kehystetty päätykolmio, jonka alareuna sulautui yhtä voimakkaaseen räystäslistaan. Kolmion keskellä oli ellipsin muotoinen ikkuna ja sen molemmilla puolilla katon alalappeesta ulkonevat, segmenttipäätteiset ullakkoikkunat. Tällaiset ulkonemat olivat myös talon Sofiankadun puoleisessa kattolapissa. Pääjulkisivun 2. kerroksen ikkunat olivat suorakaiteen muotoiset, mutta 1. kerroksessa lähes neliömäiset. Pohjakerroksessa oli symmetrisesti fasadin kummassakin päässä oviaukko ja portaat. Sofiankadun julkisivu on ollut ilmeisesti samoin vaakalistalla jaettu. Ainakin sen ylemmässä osassa on ollut runsaasti ikkunoita. Le Moinen akvarelli osoittaa lisäksi, että talon eteläpään kapean ulkoneman kattolapissa ei ollut pihan puolella taitetta.

Rakennus oli siis ns. vinkkelitalo, jolla oli kaksi katuulkisivua. Asemakavallisesti sen sijainti ei kuitenkaan ollut alkuaankaan mitenkään merkityksellinen. Stora Gatanin toisella puolella oli ainoastaan pieni puistomainen metsikkö, joka ulottui myös viereisen Burtzin talon edustalle. Toinen fasadi oli kapealle Östra Kyrko-Gatanille¹ päin.

Tällaisena Helleniuksen talo muistutti melkoisesti saman kadun varrella yhä olemassa olevaa kauppias Johan Sederholmin kivitaloa. Varsinkin kokonsa, katotuotonsa ja pääfasadiensa kolmioaiheen puolesta talot olivat huomiota herättävän samankaltaiset. Niiden arkkitehti ei kuitenkaan voine olla yksi ja sama henkilö. Sederholmin talon suunnittelijaksi on oletettu monissa Suomen kaupungeissa toiminutta rakennusmestaria Samuel Berneriä. Helleniuksen talo sitä vastoin tuskin on tämän suunnittelijan työtä, koska Berner kuoli jo ennen vuoden 1761 syyskuussa sattunutta tuhoisaa korttelipaloa. Mahdollisesti Helleniuksen talon piirustukset laati tai töitä johti rakennusmestari Christoffer Hillert, joka sai Bernerin lesken naituaan myös kaikki jo sovitut urakat suorittaakseen.

Vuonna 1788 Helleniuksen talo ja tontti siirtyivät Kuninkaallisen kruununpolttimon haltuun. Kivisestä päärakennuksesta tehtiin polttimon konttori. Talon kellari on erikseen mainittu ja saattaa olla otettu uudeksi valmiiden

1. Nykyinen Sofiankatu. Kadusta käytettiin 1700-luvulla myös nimitystä "Twär-gata".

tuotteiden varastoksi. Kiinteistön muut rakennukset säilyivät entisessä talouskäytössään. Ne olivat kaikki puurakenteisia ja iältään ilmeisesti päärakennuksen luokkaa. Kurtenin kartasta piharakennusten lukumäärää on vaikea todeta, koska yksi kartan rakennusrajauksista tarkoittaa samalla kertaa useita eri pikkurakennuksia. Ne ovat olleet aittoja sekä halkovaja- ja navettatiloja. Yksi piharakennuksista rajoittui koko tontin leveydeltä sen etelälaitaa sivuavaan Strandgatanin¹.

Liite 14

Engel oli lähettänyt keisarille ehdotuksensa Senaatintorin eteläsivun rakennusten ajanmukaistamiseksi vuonna 1831. Sen toisessa vaihtoehdossa Helleniuksen talo oli korotettu 3-kerroksiseksi ja sitä oli jatkettu Sofiankadun poikki kiinni maaherra Gustaf Hjärnen tuolloin omistamaan Sunnin talon seinään. Kokonaan harkotettu fasadi oli lisäksi koristeltu kymmenellä kahden ylemmän kerroksen läpi ulottuvalla korinttilaispilarilla. Katkaistun kadun kulkuyhteys oli säilytetty suuren porttiaukon avulla. Toinen vaihtoehto säilytti Helleniuksen talon pääfasadin leveyden ennallaan, mutta rakennusta oli kuitenkin korotettu kerroksella, matalat ikkunat suurennettu normaalikokoon ja fasadiin lisätty jonkin verran kipsikoristeita.

Kumpaakaan Engelin ehdotuksen vaihtoehtoa ei toteutettu huolimatta siitä, että Helleniuksen talo 2-kerroksisena ja mansardikattoisena oli voimassa olevan rakennusjärjestyksen vastainen. Asiaa ei auttanut Engelin kenraalikuvernööri Zakrevskille lausuma käsitys torin eteläsivun vanhojen rakennusten mitä mauttomimmasta ulkoasusta.

Helleniuksen kiinteistön omistaja oli tällä välin vaihtunut useita kertoja. Jo vuonna 1793 Helsingin oikeuspormestari August Fredric Mattens oli ostanut sen Kruununpolttimon omistussuhteen päätyttyä yleisestä huutokaupasta. Mattensin leski Eva Juljana hallitsi taloa 1800-luvun alkuvuodet. Hänen jälkeensä sen omisti kauppias Gustaf Adolph Sederholm, jolta kiinteistö joutui vuonna 1827 tunnetulle ravintoloitsijalle, viktuaalikauppias Henric Johan Degermanille. Välivuonna 1831 talo oli kauppias Gustaf Fredrik Remanderin omisuutta, mutta pysyi sitten Degermanilla vuoteen 1834. Tällöin kiinteistön historiassa alkoi uusi vaihe. Sen ostivat itselleen Donin Rostovista Venäjältä Suomeen saapuneet kauppiasveljekset Vasili ja Sergei Ivanovitš Baranov. Sama suku piti siitä lähtien kiinteistöä hallussaan melkein 62 vuotta eli kauemmin kuin kukaan toinen yksityinen kiinteistönomistaja mitään muuta rakennusta koko korttelissa.

1. Tämä katu hävitettiin vuonna 1827 Lejonet-korttelin tonttijaon muutoksen yhteydessä.

Liite 64

Ilmeisesti Engelin yksinkertaisemman vaihtoehto I:n pohjalta Uudenmaan ja Hämeen lääninarkkitehti Jean Wik laati vuonna 1835 uuden suunnitelman Helleniuksen talon nykyaikaistamiseksi. Tämä hyväksyttiin ja kiinteistön omistajat toteuttivat sen yksityiskohtaisen tarkasti jo samana vuonna. Talon taitekatto purettiin ja sen tilalle tehtiin kokonaan uusi kerros noudattamalla huonejaossa täsmällisesti alemman 2. kerroksen pohjakaavaa. Ainoa poikkeama tästä oli se, että 3. kerroksen huonetilat tulivat päättymään Sofiankadun siivessä entisen kapeneman pohjoispäähän, kun toisessa kerroksessa myös kapeassa eteläpäässä oli kaksi huonetta. Tämä johtui siitä, että Wik oli suunnitellut alkuaan samaan rakennusrunkoon kuuluneet Sofiankadun leveän ja kapean osan toisistaan erottuviksi sekä kerroskorkeuden että fasadimuotoilun puolesta. Kapeampaan eteläpäähän jätettiin alkuperäinen 2 kerroksen korkeus, vaikka sen katto uusittiinkin päädystään aumatuksi satulakatoksi. Tämän osan fasadista tehtiin pohjakerroksessa harkotettu, yläkerroksessa seinä vain uritettiin vaakasuoraan. Kerrokset erotettiin toisistaan kahdella päällystetillä listalla.

Liite 84-
88

Pihan puolelle kapean osan pohjoispäähän rakennettiin kokonaan uusi porras-huone, joka levensi talon eteläpään vielä pohjoisosankin seinälinjaa kauemaksi. Siitä huolimatta katufasadissa ilmeistä pyrkimystä erottaa erikorkuiset rakennusosat toisistaan erityyppisellä fasadikäsittelyllä ei ole havaittavissa pihajulkisivussa.

Liite 64,
79,
81

Kolmikerroksisen osan molemmat katufasadit ovat samanaiheiset. Torijulkisivun ensimmäinen kerros on vaakauritettu, ja sen keskellä on kaksi oviaukkoa rinnakkain. Kaksi ovea on lisäksi sijoitettu symmetrisesti kerroksen molempiin päihin niin, että ikkunoita mahtuu koko kerroksessa ovien väliin vain 2 kpl. Kaksi idänpuoleista näistä oli tarkoitettu ainoastaan valeoviksi. Niiden alaosat suljettiin ulkopuolelta ovipaneleita muistuttavilla kivi- tai puurakenteilla. Kaikkien kerrosten ikkunat ovat suorakaiteen muotoisia. Kerrosten väleihin on sijoitettu lehdyköin ja ruusukkein koristellut profiililistat ja räystäään alle konsolit. Toisen kerroksen ikkunoiden päällä on koristekarniisit, joista keskimmäiset kaksi ovat kolmiomaisia. Sofiankadun siiven fasadi on muutoin samanlainen, paitsi että pohjakerroksessa ei ole ovia ja että keskikerroksen kolmiomaiset ikkunakarniisit ovat pareittain fasadin kummassakin päässä. Myös ikkunoiden välimatkat ovat tällä sivulla lähes 2 kertaa torifasadin vastaavia välejä pidemmät. Tästä johtuu, että Sofiankadun yli 11 m pidemmässä julkisivussa on vain 2 ikkunaa enemmän kerrosta kohti kuin Aleksanterinkadun fasadissa.

Liite 84-
87,
64

Koska kellarikerroksen holvijako ja sen tilojen luonnonkiviset päätymuurit noudattavat samaa pohjakaavaa kuin ylemmät kerrokset, vaikuttaa jokseenkin varmalta, että kellarin ja kahden vanhan maanpäällisen kerroksen huonejakos ei ole taloa korotettaessa mainittavasti muutettu. Tätä vahvistaa korotustyöhön käytetyn ajan lyhyys. Wikin suunnitelma on hyväksytty Intendentin-konttorissa helmikuussa 1835 ja saman vuoden marraskuussa tehdyssä vakuutus-inventaariossa ilmoitetaan työt jo tehdyiksi.

Liite 83

Kellariholvien rakenne ja materiaalit ovat yhdenmukaiset kaikissa Lejonet-korttelin 1700-luvun taloissa. Yhdenmukaisuudessaan ilmeinen Sederholmin talo ei tee huonejakonsakaan puolesta poikkeusta Helleniuksen taloon verrattuna. Talojen sivusiipien poikkileikkaukset ovat lähes identtiset, molemmissa runko on 2-osainen siten, että kadun puolella on jono suuria huoneita ja pihan puolella jäljelle jäävässä kapeassa tilassa keittiöitä, käytäviä ja pieniä sivukamareita.

10

Liite 54

Vuonna 1835 rakennettiin myös Helleniuksen kiinteistön ensimmäinen kivinen piharakennus. Todennäköisesti senkin suunnitteli Jean Wik, ja se sijoitettiin pohjois-eteläsuunnassa tontin itärajalle seinäkkäin viereisen Burtzin kiinteistön puisen talousrakennuksen kanssa. Piharakennuksen paikalta jouduttiin purkamaan todennäköisesti vieläkin käytössä olleet aitat ja halkovarasto, mutta uuden kivitalon eteläpäähän jäi edelleen yksi 1700-luvun puurakennuksista, vanha navetta. Se purettiin kuitenkin jo kolmen vuoden kuluttua 1838, jolloin kivistä piharakennusta jatkettiin Helleniuksen tontin uudelle etelärajalle saakka. Muut kiinteistön vanhan, Strandgataniin ulottuneen tontin eteläosan puurakennukset oli purettu vuonna 1829 Seurahuoneen perustustöiden tieltä.

Liite 63

V:n 1835
palovak.
asiak.
kartat

Uusi tiilinen piharakennus oli kaksikerroksinen, pitkä ja kapea. Siinä olivat Helleniuksen kiinteistön taloustilat. Erikoisuutena tässä rakennuksessa oli holvattu sauna, ainoa ilmoitettu koko tutkitulla alueella.¹ Talon ulkoasusta ei ole löytynyt kuvauksia.

V:n 1835
palovak.
asiak.
kartat

11

Liite 65

Sofiankadun varrella oli vielä vuonna 1835 kaksi puutaloa, jotka oli rakennettu kiinni Helleniuksen päärakennuksen sivusiipeen mahdollisesti jo 1700-luvun lopulla. Nämä olivat kivitaloon rajoittuva 2-kerroksinen talo sekä 1-kerroksinen ulkorakennus, joiden välistä kulki porttikäytävä pihalle. Puutalot purettiin vuonna 1837 tai 1838 ja tilalle rakennettiin 2-kerroksinen, tontin eteläpäähän ulottuva kivinen sivurakennus. Se on edelleen olemassa.

1. Mahdollisesti muiden kiinteistöjen pesutuvat ovat toimineet myös saunoina. Toinen mahdollisuus on, että saunat ovat sijainneet kokonaan muissa kortteleissa.

Todennäköisesti tämäkin talo on Jean Wikin suunnittelema, koska sen fasadi ja muu yleismuoto seuraavat täysin Helleniuksen päärakennuksen 2-kerroksisen eteläpään arkkitehtuuria. Itse asiassa tämä uusi rakennus olikin päärakennuksen jatke, jossa esim. talojen välinen yhdysauma on taitavasti häivytetty ja näin luotu illuusio koko Sofiankadun 2-kerroksisen osan samanikäisyydestä. Uudemman osan pohjakerroksen ikkunoista kuitenkin vain yksi oli aito, muut 6 valeikkunoita. Tämän talon rakentamisen yhteydessä Sofiankadun fasadi umpeutui koko Helleniuksen tontin pituudelta. Yhteys pihalle säilyi siitä huolimatta hiukan entistä kulkutietä pohjoisemmaksi tehdyn porttihilvin välityksellä.

Sivurakennuksen alkuperäisiä piirustuksia ei ole löydetty, mutta on oletettavissa, ettei sitä kokonaisuudessaan ole varattu talouskäyttöön. Ilmeisesti ainakin osa katukerroksen huoneista oli alun alkaenkin kauppapuotina, kuten esim. vuoden 1865 piirustukset osoittavat.

Helleniuksen tontilla ollutta toista piharakennusta pidennettiin samana vuonna 1838 pihan etelärajalle saakka, jolloin sen paikalta hävisi kiinteistön viimeinen vanha puurakennus.

Helleniuksen kiinteistö pysyi tämän jälkeen lähes muuttumattomana aina 1900-luvun alkuun saakka. Monia pienehköjä fasadimuutoksia kuitenkin tehtiin:

9 Päärakennuksessa

1886 oviaukko entisen ikkunan paikalle Sofiankadun 2-kerroksisen osan pohjoispäässä, suunnittelija Johan Brynolf Blomkvist.

1891 kaksi oviaukkoa Sofiankadun 3-kerroksisen osan keskipaikkeille, suunnittelija Carl Rupert Rosenberg Arkitekturbyrå.

1898 kaikki yllä mainitut 3 ovea takaisin ikkunoiksi, kaikki Sofiankadun korkeamman osan ylimmän kerroksen kadunpuoleiset ikkunat ja 2 saman kerroksen ikkunaa torin puolelta T-malliseksi, osa Sofiankadun 1. kerroksen ikkunoista I-malliseksi 2-ruutuisiksi. Suunnittelija tuntematon.

11 Sofiankadun sivurakennuksessa

1865 oviaukko ja sen päälle ikkuna sivurakennuksen eteläpäähän, jonne aiottu avata kauppapuoti. Suunnittelija tuntematon.

1889 oviaukko sivurakennuksen keskikohdalle, suunnittelija Voldemar Lindeman.

Vuoteen 1876 mennessä Sofiankadun sivurakennuksen eteläpäähän pihan puolelle lisättiin puurakenteinen portaikko. Se oli ainoa kulkutie talon toisessa kerroksessa olleeseen kahden huoneen huoneistoon, jonne samanaikaisesti vuonna

1876 asennettiin Karl Theodor Höijerin piirustusten mukaan valurautainen kamina. Kuitenkin samassa huoneessa oli jo ennestään suuri keittiöliesi. Mahdollisesti portaikko ja lisätulisija ovat merkkejä tämänkin huoneiston liikekäytöstä.

- Liite 54, 71 Toinen samantyyppinen puuportaikko rakennettiin 1800-luvun lopulla Helleniuksen tontille. Rakennelma tehtiin pihalla olleen talousrakennuksen pohjoispäätyyn tuntemattoman arkkitehdin johdolla. Molemmat portaikot oli kuitenkin purettava vuosina 1906 ja 1908, jolloin niiden paikalle rakennettiin poliisin uusi hevostalli sekä pieni kuivakäymälä.

- 9 Vuonna 1896 kauppias Vasili Baranov nuorempi katsoi parhaaksi luopua omistamastaan kiinteistöstä Aleksanterinkatu 24. Hän myi sen muurarimestari Alexander Ärtille, joka jo kolmen kuukauden kuluttua solmi talosta uuden kaupan. Ostaja oli Helsingin kaupunki, joka tarvitsi lisätilaa viereisessä Burtzin talossa toimivalle poliisille. Tämä sai heti kiinteistön melkein kokonaan omaan käyttöönsä.

Burtzin ja Helleniuksen talot liitettiin toisiinsa vuonna 1899, jolloin Senaatti antoi asiasta päätöksensä. Käytännössä tämä merkitsi ovien puhkaisuista päärakennusten väliseen 110 cm:n paksuiseen kaksoisseinään. Ensimmäiset yhdysaukot lienee tehty jo lupavuonna, piirustuksissa niitä esiintyy vuodesta 1903 alkaen.

Vaikka Helleniuksen talo oli kaupungin omistuksessa, liiketoiminta jatkui silti vilkkaana. Katurakennusten pohjakerrokset olivat vielä pitkään 1900-luvun alussa vuokratut erilaisille yrityksille. Myöskin fasadimuutoksia tehtiin runsaasti.

Päärakennuksessa

1903-1906 torijulkisivun kaksi valeovea sekä läntisin oviaukko muutettiin ikkunoiksi, suunnittelija tuntematon.

- 11 Sofiankadun sivurakennuksessa

- Liite 68 1907 suljettiin oviaukko fasadin keskikohdalla ja avattiin viereen uusi ovi, suunnitelmat laati kaupungin Rakennustoimisto.
- Liite 68 1907 sivurakennuksen 1. kerroksen katuikkunat I-malliseksi 2-ruutuisiksi, keskelle uudet porttiaukot. Suunnittelija kuten edellä.
- 1908 sivurakennuksen fasadin eteläpään uudet porttiaukot, yksi valeikkuna näkymättömiin. Suunnittelija Karl Hård af Segerstad.
- Liite 70 8A
- Liite 71-73 Helleniuksen pihan eteläosaan valmistui vuonna 1907 poliisin hevostalli, jo-

Liite 71

ka on edelleen olemassa. Sen paikalla olleen pitkän piharakennuksen länsi- ja pohjoisseiniä käytettiin hyväksi jättämällä ne soveltuviissa kohdissa uusien seinien osiksi. Muilta osiltaan piharakennus jouduttiin purkamaan. Uusi tallirakennus on kaksikerroksinen ja ulottuu osittain sekä Helleniuksen että Burtzin tontille. Tallin 50 pilttuuta sijaitsivat rakennuksen molemmissa kerroksissa. Ratsujen kulku yläkerrokseen tapahtui talon itäisivulla olevan loivan, katetun porrasrampin kautta. Toinen, puurakenteinen portaikko oli tallin takaosassa.

Liite 72,
85

Liite 72

Liite 73

Tallin kiskoholvattua välipohjaa kannattavat pilarit on valmistettu valuraudasta. Yläpohja ja sen kannatinpylväät ovat hirsirakenteiset. Tallin pohjoisfasadissa olivat alkuaan hallitsevina suuret, kolmijakoiset, pieniruutuiset ikkunat sekä kapeahkot pääovet, sivufasadien näkyvin yksityiskohta olivat kerrosten katonrajaan riveihin sijoitetut, myöskin pieniruutuiset, 2-osaiset ikkunat. Tallissa oli alun alkaenkin vesijohto, mutta ei lämmityslaitteita. Rakennuksen suunnitteli Johannes Waldemar Aspelin, itsenäinen arkkitehti vuonna 1906.

12

Liite 77

Liite 71

Tallin ja Sofiankadun sivurakennuksen väliin Helleniuksen tontin eteläpäähän rakennettiin vuonna 1908 yksikerroksinen kuivakäymälä. Sen tieltä oli purettu pois pieni 1800-luvun jälkipuoliskolla rakennettu puinen portaikko. Uusi tiilirakenteinen ja kaminalla lämpiävä rakennus oli Karl Hård af Segerstadin suunnittelema. Sen ainoa fasadi oli puhtaaksimuurattua punatiiltä. Talon kaksiosaisen pulpettikaton alemman ja ylemmän lappeen väliin oli sijoitettu 4 pieniruutuista ikkunaa. Fasadissa oli lisäksi yksi ikkuna sisäänkäynnin kummallakin puolella. Käymälän 12 osastoa sijaitsivat symmetrisesti keskikäytävän molemmin puolin. Sen välikatto oli holvattu tiilestä näkyvien rautatiekiskojen varaan. Vuosina 1940-1941 tämä rakennus muutettiin osaksi poliisin autotallia. Se oli kuitenkin ilmeisesti jo aiemmin menettänyt sisustuksensa ja ollut yhdistettynä Sofiankadun sivurakennukseen. Lopullisesti käymälätalo hävisi vuonna 1965, jolloin Helleniuksen tontin etelärajan rakennuksista purettiin noin 12,5 metrin levyinen osa kaupungintalon saneerauksen tieltä.

Liite 74

Liite 78

9

Liite 43

Vuonna 1926 Helleniuksen ja Burtzin taloja korotettiin pihan puolelta vielä yhdellä kerroksella. Muutoksen suunnitteli Helsingin kaupunginarkkitehti Jarl Gunnar Taucher. Laajennus tapahtui ainoastaan rakennusten 3-kerroksisissa osissa ja siten, että vain etelään päin oleva pihafasadi muuttui 4-kerroksiseksi. Muiden ullakkotilojen käyttöönotto ei lainkaan vaikuttanut rakennusten ulkonäköön. Siten esim. ikkunoina toimivat edelleen vanhat puoliympyrän muotoiset ullakkoikkunat.

Liite 79,
81,
83

Yhtenäisen huoneiston muodostaviin tiloihin sijoitettiin poliisin tutkimusosasto, mm. laboratorio ja valokuvaamo sekä löytötavaratoimisto ja arvotavaran säilytyshuone. Tiloihin sulautettiin vanha, vuonna 1907 rakennettu kiviseinäinen ullakkohuone, joka sijaitsi vastapäätä pientä vankilataloa eli ns. Sumpun. Muiden huoneiden seinät ovat yleensä kevytrakenteisia. Kerroksen lämmitys tapahtuu muuratuilla, peltivaippaisilla pystyuuneilla, vanhasen huoneessa on kaakeliuuni.

- 8A
Liite 74- Vuonna 1940 Gunnar Taucher laati piirustukset poliisin vanhan hevostallin
76 muuttamiseksi autojen huolto- ja säilytystiloiksi. Tallin yläkerros muutettiin pääasiassa apulaiskaupunginarkkitehti Väinö Toinen Määtän suunnitelmien mukaan rikospoliisin kuulusteluhuoneiksi, poliisimiehistön oleskelu- ja lepotiloiksi sekä vaate- ja polkupyörävarastoiksi. Kaikki tämän kerroksen uudet väliseinät ovat kevytrakenteisia. Tilat yhdistettiin samassa tasossa käytäväsillalla Sofiankadun varrella olevaan vanhaan sivurakennukseen. Yhdystie on edelleenkin olemassa.
- 8B
Liite 75-
76
- 8A
Liite 74
12
8C
8A
Liite 78
89-
90
Liite 78
Liite 89
- Gunnar Taucherin 1. kerroksen sekä Väinö Määtän 2. kerroksen muutos ja kaikki muut mainitut työt suoritettiin talven 1940-1941 kuluessa. Uudet, leveät ajoaukot tehtiin entisten tallinovien paikalle. Ajoyhteys autohalliin tehtiin myös Sofiankadulta vanhojen rakennusten lävitse. Vuonna 1908 rakennettu käymälätalo muutettiin osaksi autohallia ja sen eteen lisättiin poliisiautomiehistön oleskeluhuone. Kaikki mainitut tilat lienevät alkuun olleet lämmitettävättömiä. Muutokset valmistuivat vuonna 1941, ja rakennus on edelleen tässä asussaan lukuun ottamatta sen eteläpäässä vuonna 1965 tapahtunutta lyhentämistä.
- Helsingin kaupunki järjesti vuosina 1960-1961 korttelien 30 ja 31 ajanmukaistamisesta suunnittelukilpailun, jonka voitti professori, arkkitehti Aarno Ruusuvuori. Hänen ns. radikaalin saneerauksen periaatetta myötäilevän ehdotuksensa toteutus alkoi syksyllä 1965, jolloin purettiin heti aluksi kaikki ohjelman uudisrakentamista haittaavat vanhat rakennusosat korttelin eteläosasta. Ruusuvuoren ohjelmassa mainitaan, että juuri korttelin myöhempien, kokonaisuudesta poikkeavien rakennusosien poistaminen mahdollistaa alueen siäosien rakentamisen nykyajan vaatimustason mukaisesti.
- Helleniuksen kiinteistöstä hävisivät purettaessa seuraavat rakennukset:
- 11 Sofiankadun vuonna 1838 valmistuneen sivurakennuksen eteläpää katufasadia lukuun ottamatta 14 metrin matkalta.
- 8A Vuonna 1907 valmistuneen hevostallin eteläpää 2,5 metrin matkalta.
- 12 Vuonna 1908 rakennetun käymälätalon jäljellä olleet seinät ja katto.
- 8C Talvena 1940-1941 rakennetun poliisimiehistön oleskeluhuoneen etuseinä ja kat

torakenteet.

Nämä rakennusosat oli poistettava, jotta kaupungintalon juhlasalia ympäröivät yleisölämpötilat olisi voitu toteuttaa. Yksin kaupungintalon tontilla niille ei ollut riittävästi tilaa, ja koska lämpöiden pohjoisreuna ulottuu kaikkien Lejonet-korttelin pohjoisosan tonttien alueille, oli kaikki pohjois tonttien etelärajoilla olleet rakennukset purettava.

Nykyisin niiden paikalla on vuonna 1970 valmistuneen yleisölämpötilan takaseinä sekä osa itse lämpötilasta. Seinä on koottu pronssikehyksiin kiinnitetyistä lämpölasielementeistä. Osaksi se on tehty asbestisementtilevyistä, jotka poistetaan saneerauksen siirtyessä korttelin pohjoisosaan. Uuden takafasadin länsipäässä on lisäksi julkisivusta ulkoneva teräksinen kierreportaikko, joka on ympäröity niin ikään teräs-lasirakenteisilla seinillä. Fasadin on suunnitellut Aarno Ruusuvuori.

Samoin tilapäisluontoisesti Sofiankadun sivurakennuksen eteläpäässä on muurattu 4 katuikkunaa valeikkunoiksi ja 2 porttiauukkoa kokonaan umpeen. Tämä on tehty, koska tällä kohdalla rakennuksesta on jäljellä vain katufasadi.

Helleniuksen kiinteistön piha-alue päättyy viereisen Burtzin pihan tavoin vielä jonkin verran pohjoisempana, mitä uudet rakennukset edellyttävät, sillä Sofiankadun sivurakennuksen sekä nykyisen poliisin autotallin eteläpäiden väliin rakennettiin vuonna 1970 noin 200 cm:n korkuinen, pinnoiltaan slammattu tiilimuuri. Autotallin ja Sofiankadun sivurakennuksen eteläpäädyt muurattiin tilapäisesti umpeen ja jätettiin slammatuiksi.

Tämän jälkeen Helleniuksen kiinteistössä ei ole suoritettu merkittäviä rakennustöitä.

Helleniuksen kiinteistön Aleksanterinkatu 24 - Sofiankatu 3 ovat omistaneet vuosina 1763-1973 seuraavat yksityiset ja yhteisöt:

omistusaika	omistaja	arvo tai ammatti, sukulaisuussuhde ed. omistajaan	nimi, jolla talo on tänä aikana tunnettu
1760-luku— 1778	Hellenius, aat. af Enehielm, Carl Gus- tav	Uudenmaan ja Hämeen lääninrahastonhoitaja	Talo tunnettiin omis- tajansa nimellä: Rän- temästar Hellenii Hus
1778-1793	Kongliga Regale Bränvins Bränneri- jet		Bränneri Contoiret
1793-1811	Mattens, August Fred- ric	Helsingin oikeuspor- mestari	Talolla ei ollut omaa nimeä. Sitä tar- koitettaessa mainit- tiin useimmiten omis- tajan nimi ja arvo sekä talon osoite.
1811-?	Mattens, Eva Julja- na	oikeuspormestarin rou- va, August Fredric Mat- tensin leski	
?-1827	Sederholm, Gustaf Adolph	kauppias	- " -
1827-1831	Degerman, Henric Johan	viktuaalikauppias, ra- vintoloitsija	- " -
1831	Remander, Gustaf Fredrik	kauppias	Remanderska Huset
1831-1834	Degerman, Henric Johan	viktuaalikauppias, ra- vintoloitsija	Talolla ei ollut omaa nimeä
1834-1848	Baranov, Vasili Iva- novitš ja Baranov, Sergei Iva- novitš	kauppiaita, veljeksiä	- " -
1848-1878	Baranov, Vasili Iva- novitš	kauppias, toinen ed. veljeksistä	- " -
1878-1879	Baranov, Ivan Vasil- jevitš ja Baranov, Alexander Vasiljevitš ja Baranov, Vasili Vasiljevitš	kauppiaita, Vasili Iva- novitš Baranovin pojat	- " -

1879-1880	Baranov, Alexander Vasiljevitš ja Baranov, Vasili Vasiljevitš ja Sitnikov, Elisabet ja Popov, Maria	kauppias, Vasili Ivanovitš Baranovin poika kauppias, Vasili Ivanovitš Baranovin poika rouva, Ivan Vasiljevitš Baranovin tytär rouva, Ivan Vasiljevitš Baranovin tytär		Talolla ei ollut omaa nimeä
1880-1883	Baranov, Alexander Vasiljevitš ja Baranov, Vasili Vasiljevitš	kauppiaita, veljeksiä, Vasili Ivanovitš Baranovin poikia	- " -	
1883-1896	Baranov, Vasili Vasiljevitš	kauppias, Vasili Ivanovitš Baranovin poika	- " -	
1896	Ärt, Alexander	muurarimestari	- " -	
1896 -	Helsingin kaupunki			Talolla ei nykyäänkään ole omaa, yleisesti tunnettua nimeä

Vuonna 1844 Helleniuksen talossa asuivat seuraavat ruokakunnat:

Handlanden J. W. Scharin	11 henkeä
Handlanden Christian Fredr. Stier	13 "
Handlanden S. Baranoff	15 "
Lands Secreteraren P. G. Alopaeus	2 "
Kanslisten i General Tull Dir. Th. Mattheizen	1 "
Mode Krämerskan Amalia Widell	3 "
Optikus G. H. Nathan	6 "

Yhteensä 51 henkeä

Helleniuksen kiinteistön tilojen käyttö liiketoiminnassa on ollut erityisen vilkasta. Ulkoapäin tämä oli nähtävissä mm. liikekylteistä sekä rautaisista ikkuna- ja oviluukuista, joita oli asennettu puotihuoneistojen suojaksi.

Liiketoiminta oli otettu huomioon jo Jean Wikin piirustuksissa, joissa päärakennuksen Aleksanterinkadun puoleiseen kulmaan oli merkitty kauppapuoti- ja konttorihuoneisto. Tähän oli pääsytie suoraan kadulta. Mahdollisesti Helleniuksen talon Engelin muutosehdotuksessa näkyvät katuovet ovat merkkejä jo 1700-luvulla olemassa olleista liikehuoneistoista. Todennäköisimmin juuri liikekäytöstä kertoo myös se pyöreä, yli 100 cm:n levyinen aukko, joka on aikaisemmin yhdistänyt päärakennuksen katukerroksen tilat suoraan lattian läpi alla oleviin suuriin holvikellareihin. Aukko sijaitsee edelleenkin päärakennuksen kapean kellarikäytävän pohjoispäässä keskellä kattoholvia. Yläpuolelta se on kuitenkin jo kauan ollut suljettu leveillä laudoilla.

Helleniuksen kiinteistössä ovat toimineet ainakin seuraavat yritykset:

toiminta-aika	liikkeenharjoittaja	toimiala, sijainti kiinteistössä
1778-1793	Kongliga Regale Bränvins Brännerijet, Bränneri Contoires	väkiiviinan valmistus (muual- la) ja myynti, koko kiin- teistö. Päärakennuksen hol- vikellarit ilm. varastoina.
1828-?	Frenckell, Johan Christopher, kirjanpainaja	kirjakauppa päärakennuksessa
1829-?	Gellerstedt, Anna Johanna, mamselli	tanssikoulu
1829-1831 (mahd. jo 1827, v:een 1834)	Degerman, Henric Johan, vik- tuaalikauppias, ravintoloit- sija	majoituspalvelut kadunvarsi- rakennuksissa
1832-?	Nathan, Hård Gustaf, optisen alan mekaanikko	kahvila Sofiankadun puolella
1834-1848	Baranov, Sergei Ivanovitš, kauppias	vähittäiskauppa päärakennuk- sen kulmassa
1848-1878	Baranov, Vasili Ivanovitš, kauppias, Sergei Baranovin veli	- " -
1875-?	Schalien, Axel, kauppias	vaatekauppa
1875-?	Wiklund, N., neiti	Nya vattenserveringen
1878-1896	Baranov, Vasili Vasiljevitš, kauppias, Vasili Ivanovitš Baranovin poika	vähittäiskauppa päärakennuk- sen kulmassa
?-1903-?	?	suutarinliike päärakennuksen sivusiiven eteläpäässä
?-1903-?	?	lihakauppa Sofiankadun sivu- rakennuksen eteläpäässä

?-1903-?

?

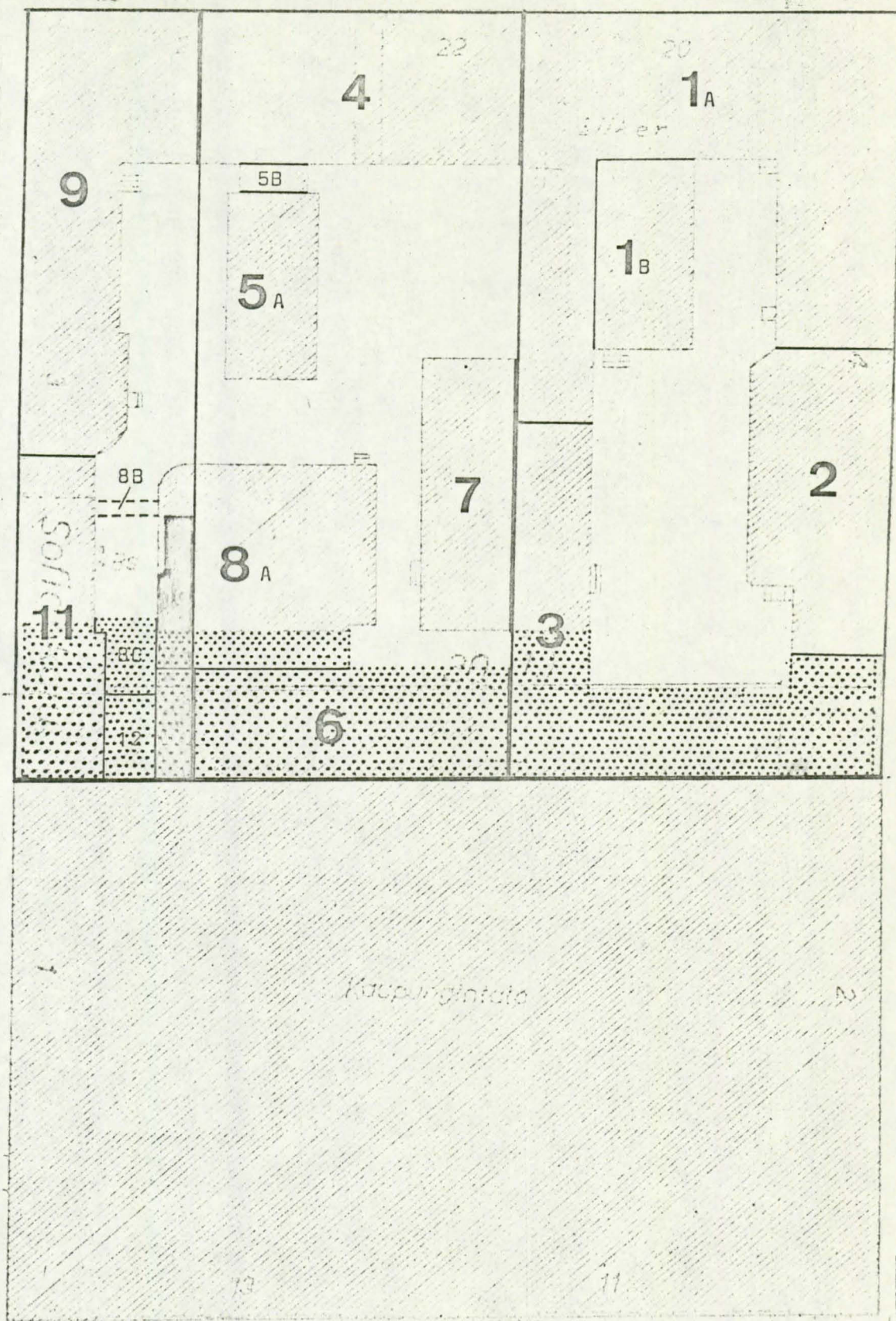
kahvila päärakennuksen kul-
massa

1904-?

Majorin, Frans Johan,
vaatturimestariräätälinliike Sofiankatu
3:ssa

3313

3317

5, 8C

Rakennuksen tai rakennusosan tunnusnumero, esiintyy tekstissä punaisena.

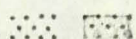

Vanha tontinraja

2 rakennuksen tai merkittävästi erilaisen rakennusosan välinen raja

Vuonna 1906 purettu kivirakennuksen osa

Vuosina 1965 ja 1967 puretut kivirakennukset ja niiden osat

RAKENNUSTEN NYKYASU

BOCK

1A PÄÄRAKENNUS

Liite 79- U-kirjaimen muotoinen, 3 kerrosta, fasadit empirekoristeiset. Torijulkisivussa massiivi pylväsrisaliitti. Seinien väri keltainen, listat ja koristeet valkoiset. Satulakatto muualla paitsi länsisiivessä, jossa pülpettikatto. Fasadien nykyasu vuosilta 1816-1819.

KELLARI

Liite 84 Kellaritiloja on päärakennuksessa ainoastaan 1700 -luvulla valmistuneen osan alla. Nämä ovat todennäköisesti säilyneet muutoksitta lukuun ottamatta talon pääportaikon perustuksia, jotka ovat vuosilta 1816-1819.

Liite 8

Huonetilat

4 kpl tynnyriholvattuja huoneita

1 " osittain segmentti-, osittain suuren tynnyriholvin katkelman kattama, erimuotoisten pikkutilojen muodostama käytävä

1 " segmenttiholvattu sisäänkäytävä

Tynnyriholvit on muurattu normaaliladontaa käyttäen tiilestä. Kahdessa huoneessa muuratut pinnat on valkaistu vuonna 1960, muut ovat edelleen käsittelemättömiä. Holvit päättyvät n. 30 cm:n korkeudella lattiatasosta. Tästä alaspäin seinät on muurattu lohkotusta luonnonkivistä, joka on kokonaan näkyvissä. Myös holvien päätyseinät ovat lohkokiviset. Sisääntulokäytävän katto on segmenttiholvattu, osittain myös tasainen, hiukan alaspäin laskeutuva. Tiilipinnat ovat ulkopäässä näkyvissä, ja osa muurauksesta on tehty sulkaladontaa käyttämällä. Käytävän sisäpään seinät on valkaistu ja katto rapattu. Osittaista rappausta on lisäksi molempien kellarikäytävien risteuksen katossa. Katkelma lohkokiviseinä on jäljellä pääportaikon alaisessa ulkomuurissa. Muut seinäpinnat ovat tiiltä.

Lattiat ovat teräs- tai puuhierrettyä betonia. Ennen vuotta 1960 noin puolet lattioista oli vielä multapermantoina.

Ovet ovat kaikki myöhäisiä. Osa niistä on tehty tilapäisluontoisesti raakalaudasta kokoon kyhäämällä. Yksi ovi on entinen asuintilan sahaamalla tyypistetty T-peiliovi. Ponttilaudoista on tehty 2 ovea. Sisäänkäytävän pe-

rällä on teräspellillä päällystetty palo-ovi muototeräskarmeissa. Se on vuodelta 1960, jolloin kellarin kaksi kulmahuonetta sisustettiin maistraatin arkistotiloiksi.

Ikkuna-aukot

Suurin osa aukoista on kadunpinnan jatkuvan kohoamisen vuoksi umpeutunut tai muurattu kiinni ulkopuolelta. Kellarin puolelta ne ovat segmenttiholvattuja ja kapenevat jyrkästi kohoten ylöspäin. Luukut ja kalterit saattavat olla vielä tallella joissakin aukoissa.

Portaat

Kellariin on pääsy paitsi sisältä pääportaikon alakautta myös ulkoa pihalta, josta laskeutuu graniittiaskelmainen ns. kanttikiviportaikko alas pihaseinän sivun suunnassa. Tämä portaikko on rakennettu 1800-luvun lopulla. Sisemmällä pääkäytävässä on kaksi porrasaskelmaa, jotka on päällystetty kumpikin kahdella luonnonkivilaataalla.

KERROKSET 1 - 3

- Liite 79-80 Päärakennuksen U-muotoisen rungon tärkein osa on vuonna 1763 rakennettu torisiipi. Tätä korotettiin yhdellä kerroksella vuosina 1816-1819, mutta uusi
- Liite 85-87 osa seurasi silti perusratkaisultaan entisiä rakenteita. Kaikki kerrokset jakaa kahtia likimain rungon keskikohdalla pitkittäin kulkeva sydänmuuri. Muut tilanjakajat ovat poikittain, mutta niin harvassa, että muodostuu pieni määrä epätavallisen suuria suorakaiteita ja neliöitä. Erittäin selvästi tämä käy ilmi toisessa kerroksessa. Huomattavimmat huonetilat on kaikki sijoitettu kadunpuoleisille sivuille, portaikko ja eteisaulat pihan puolelle.
- Liite 86 Kerrosjaossa ilmenee selvästi keskinäinen arvojärjestys: kolmas oli tarkoitettu palveluskunnalle, ensimmäinen virkahuoneiksi ja toinen edustavaksi sviitiksi. Ylin kerros on likimain koristamaton, sen rakennusmateriaalit vaatimattomia ja huonekorkeus ainoastaan 310 cm. Pohjakerros on hieman ilmeisempi - korkeudeltaan 340 cm - sekä muutoinkin edustavampi yksityiskohdillaan. Loistavin kaikista on toinen kerros, talon Belle Etage, jonka stukko- ja peiliset pariovet ja venetsialaiset ikkunat huipentuvat pihan länsisiipeen rakennetussa tynnyriholvatussa tanssisalissa. Kerroksen huonekorkeus on muihin nähden ylivoimaiset 415 cm. Talon jatkettu itäsiipi on säilyttänyt muutettunakin alkuperäisen luonteensa pienimittaisena, mutta suhteellisesti rakennuksen monijakoisimpana osana.

ULLAKKO

Engel mainitsee eräässä kirjeessään¹ lokakuussa 1817 uuden kenraalikuvernöörintalon jo katetuksi. Tämä tarkoittanee, että myös ullakko on tuolloin ollut valmiina. Sen palopermanto on muurattu alueittain syrjälleen tai lappaelleen ladotuista tiilistä. Talon kulmaosassa on lattiaan muurattu joitakin valkosisia, lasitettuja, laatta- ja sauvamallisia uunikaakeleita. Kaikki vesikaton alusrakenteiden puutavara on ollut uutta ja käyttämätöntä. Itse vesikaton pellitystä on korjattu useasti, mm. 1910-luvulla koko Senaatintorin puoleinen lape ja 1960-luvulla kolmiopäädyn molemmat lappeet. Ainoa kohde, jossa 1700-luvun rakenteita lienee säilynyt, on Bockin ja Burtzin talojen välinen palomuuuri. Tämän pohjoispäässä tiililaatu vaihtuu muodostaen vinon sauman, joka sijaintinsa puolesta näyttää sopivan yhteen Bockin talon entisen mansardikaton ylälappeen päädyn kanssa. Palomuurin alaosa mainitun sauman eteläpuolella lienee siten osa Bockin talon vanhaa länsipäättyä.

Kaikki ullakon 5 puoliympyräikkunaa ovat myöhäisiä. Niissä on valurautaiset, lenkkimalliset sormihaat.

ETEISHALLI JA PÄÄPORTAIKKO

Liite 31

Molemmat tilat ovat holvattuja, portaikko on 3-taitteinen ja ympäröi suora-kaiteen muotoista keskuskuilua. Eteishallin lattia on päällystetty neliömäisillä kalkkikivilaatoilla, joiden värisävyt ovat harmaa ja tummanpunainen. Portaikon askelmalaatat ovat hiottua kalkkikiveä, jonka väri vaihtelee keskiruskeasta ruskehtavanmustaan. Kukin askelmalevy on yhtä kappaletta. Niiden etureuna on uritettu 7 kouru-uralla koko askelman leveydeltä. Laattojen kivimassa sisältää runsaasti fossiileja. Kerrostasojen lattiat ovat samanlaisia kuin eteishallissa. Kaikki askelmalaatat on uusittu 1800-luvun lopulla. Myöskään muu kivilaatoitus ei ole vuosien 1816-1819 aikainen, mutta lienee kuitenkin jo noin 100 vuotta vanha.

Porraskaiteet ovat todennäköisesti valurautaa. Kaiteet lienee valmistettu vv. 1816-1819. Ne on maalattu tummanharmaiksi.

SISÄTILOJEN LATTIAT

Huoneiden nykyisenä lattianpäällysteenä on miltei kaikkialla ns. korkkimatto. Se on kiinnitetty entisten lattioiden päälle niin, että vanhojen lautalattioiden kuvioitus näkyy useissa huoneissa. Nykyisessä oikeuspormestarin virka-

1. Carl Ludvig Engelin kirje Carl Herrlichille 30.10.1817.

huoneessa (liite 22, huone 11) on väriltään tummansininen, lyhytnukkainen kokolattiamatto. Korkkimattolattioiden yleisin kuvioitus on tiheä, pehmeä-rajainen juovitus. Myös parkettiruutujäljitelmää esiintyy. Tavallisin värisävy on keskiruskea.

Toisen kerroksen isossa entisessä tanssisalissa on tamminen ruutuparketti. Se on peräisin ajalta 1900-1910. Pääosa pohjakerroksen länsiosan sekä siihen liittyvän pihaukoneman lattioista on punavalkoista ruutuklinkkeriä.

SEINÄT

Lähes kaikki seinäpinnat on viimeistelty maalaamalla. Vallitsevat värit ovat valkoinen ja keltaisen pastellisävyt. Oikeuspormestarin huoneen seinät on tapetoitu vaaleanpunaisiin, valkokuvioisiin tapetein. Toisen kerroksen suuren empiresalin jakavan väliseinän suunnitteli Karl Hård af Segerstad v.1912

OVET

Kaikissa vuosilta 1816-1819 peräisin olevissa oviaukoissa on yleensä myös itse ovi samanikäinen. Tätä vanhempia ovia ei ole säilynyt. Vanhimpia säilyneitä ovia on runsaasti varsinkin toisen kerroksen länsiosassa. Ovet ovat kahta tyyppiä:

- Liite 17 täysranskalaisia peilipariovia, koko 118 x 237 cm, 8 peiliä
- Liite 31 puoliranskalaisia ovia, koko 89 x 200 cm, 3 peiliä

Ovet on maalattu valkoisiksi tai niihin on ootrattu punaruskea mahonki-imitointi. Ootrattuja pariovia on toisen kerroksen länsiosassa, missä niiden päällä usein on kipsigirlandeihin koristettu karniisilista. Muutamissa ovissa on vielä tallella alkuperäinen heloitus: messinkiset, alkuaan kullatut painikkeet ja kilpilevyt, kokonaan messinkiset, piiloupotetut lukot sekä pallopäiset lehtisaranat. Ison empiresalin ovien messinkipainikkeet on vaihdettu nykyisiin 1800 -luvun lopulla.

- Liite 31, 38 Muut ovet ovat yleisimmin 6 -peilisiä pariovia ja T -peilitettyjä yksilehtisiä ovia 1800 -luvun lopulta ja 1900 -luvun alusta. Talon pääulko-ovi on vuosilta 1816-1819.
- Liite 15

IKKUNAT

Valtaosa ikkunoista on 6 -ruutuisia. Nämä ovat useimmiten jo alunperin olleet kaksinkertaiset. Toisen kerroksen ikkunat ovat kuitenkin 8 -ruutuisia. Noin 50 % kaikista talon ikkunoista on vuosilta 1816-1819. Näissäkin oli jo alun alkaen lehtisaranat. Niiden kulmajäykisteet ovat siis erilliset; kär-

jiltään ne ovat hieman toispuolisesti V -muotoisia. Näissä ikkunoissa on myös useimmiten alkuperäinen sulkuhakaheloitus: 4 pientä ja 4 isoa suoraa, pienilenkkistä takorautahakaa. Alkuperäisten ikkunoiden koko vaihtelee eri kerroksissa seuraavasti:

1. kerroksessa 111 x 177 cm
2. - " - 118 x 237 cm
3. - " - 111 x 173 cm

Lasilaatu on monissa ikkunoissa kuplaista ja väritöntä, melko paksua ja lie-
nee näin ollen vanhaa, mutta tuskin alkuperäistä.

Kaikki muut ikkunat paitsi jotkut ovenpäällyysruudut ovat myöhemmältä ajalta, varsinkin 1880 -luvulta ja 1900 -luvun alusta. Näissä ikkunoissa on useimmiten espagnolettisulkijat.

SISÄKATOT

Katoissa yleisin listatyyppi on yksinkertainen -mallinen, ilmeisesti rap-
paamalla tehty lista. Joissakin 2. kerroksen huoneissa on kipsisin konsolein,
girlandeina ja kymaprofiililistoin koristellut kattokarniisit. Kattomedaljon-
git ovat pienehköjä, lehtiaiheisia; näitä on erityisesti 2. kerroksen huo-
neissa. Koska kaikki Bockin päärakennuksen välipohjat on rakennettu uudel-
leen vuosina 1816-1819, ei vanhempia kattokoristeita liene säilynyt.

KAAKELIUUNIT

Koko Bockin päärakennuksessa on nykyään vain 3 uunia. Vuosien 1816-1819 kor-
jauksen jäljiltä niitä oli kaikkiaan 46 kpl, mutta ne purettiin kahdessa vai-
heessa vuosina 1912 ja 1936, jolloin lämmitysjärjestelmä muutettiin keskus-
lämmitykseksi. Länsisiiven ison empiresalin uunit on ilmeisesti purettu ja
vaihdettu uusiin jo vuonna 1903, jolloin siiven kupeeseen lisättiin 1 - ker-
roksinen ulokerakennus ja juhlasalin ilmeisesti laskeutunut lattia tuettiin
muuttamalla se rautatiekiskoja varaan holvatuksi. Uudet uunit ovat lähes
täsmälleen samanlaiset kuin Presidentinlinnan vuonna 1907 valmistuneessa
Isossa valtiosalissa olevat pariuunit, jotka on tehty Ruotsissa. Kolmas jäl-
jellä oleva uuni on itäsiiven eteläpäässä, toisessa kerroksessa ja lienee
peräisin 1800 -luvun lopulta.

Alkuperäisiä, vuosilta 1816-1819 peräisin olevia kaakeliuuneja on kuitenkin
säilynyt 2 kappaletta Helsingin kaupunginmuseossa, jonne ne on viety vuonna
1936 Bockin talon viimeisiä punoja hävitettäessä. Säilyneitä uuneja on ku-

Liite 17
Liite 38

Liite 86

Liite 19
Liite 20

vailtu Konraalikuvernöörintalon palovakuutusasiakirjoissa vuodelta 1822. Vain toisen sijainti on varmistettu valokuvien avulla. Tämä uuni (liite 19) on ollut toisen kerroksen suuressa seurusteluhuoneessa (liite 22, huone 10). Kaakelit on valmistettu Venäjällä ¹, mutta liitekuva 19:n uunin keskiosan myöhemmät paikkakaakelit Suomessa ².

18 PÄÄRAKENNUKSEN 1-KERROKSIINEN PIHAULKONEMA

Liite 38 Tämä rakennusosa lisättiin Bockin päärakennukseen vuonna 1903 Helsingin kaupunginrakennusmestari Anders Sanfrid Hongellin piirustusten mukaan. Ulkonema on säilynyt miltei alkuperäisessä asussaan. Ikkunat ovat 6-ruutuiset, ovat ns. T-peilimallia. Eteläpäässä oleva ulko-ovi on rautapeltiä ja sen sisäpintoihin sekä ovivälikön seinämiin on oottrattu kellanruskea tammi-imitointi. Lattianpäällysteenä on punaisista ja valkoisista kaakelilaatoista koottu kuviopinta. Ulkonema liitettiin päärakennukseen laajoin väliseinäjärjestelyin.

2 KATARIINANKADUN SIVURAKENNUS

Liite 32, 80 Suorakaiteen muotoinen, 2 kerrosta, fasadi jäljittelee kadun puolella päärakennuksen arkkitehtuuria. Ulkoasu vuodelta 1905. Seinien väri kadun puolella keltainen, listat valkoiset, pihan puolella seinät punaiset. Satulakatto.

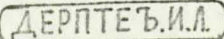
KELLARI

Liite 84 Ainoastaan talon eteläpäässä on kellaritilaa, täälläkin vain 1 huone. Siinhen johtaa pihalta betoniportainen lyhyt käytävä. Portaat ovat ilmeisesti vuodelta 1905, samoin käytävän pohjoisseinän pienistä graniittikuutioista muurattu pinta. Huone on tynnyriholvattu samoin kuin päärakennuksenkin kellarihuoneet, mutta seinät ja holvi on rapattu ja lattia valettu betonista. Huoneesta johtaa pihan alainen putkitunneli päärakennuksen länsisiiven eteläpään alle. Tunneli rakennettiin samanaikaisesti, kun kellarihuoneesta tehtiin talon lämpökeskus vuonna 1912. Todennäköisesti betonilattia ja mahdollisesti rappaukset on myös tehty tällöin.

Ovi on tehty kolmeksi peiliksi sommitelluista, vaaka- ja pystysuuntaan asetetuista ponttilaudoista. Se on maalattu tummanruskeaksi.

Ikkuna-aukko on myös samanlainen segmenttilakinen, ylöspäin jyrkästi kapeneva kuilu kuin päärakennuksen kellarin ikkuna-aukot. Tämä on suljettavissa sisäpuolelta puisella työntöluukulla, joka on puukehyksissä kiinnitetty melko korkealla kadun pinnasta olevan sokkeliaukon suulle.

Kellari lienee aivan ilmeisesti samanikäinen kuin päärakennus, eli siis vuo-

1. Valmistaja käyttää kahta leimaa: ja .

2. Valmistaja on Wilhelmsbergs Kakel- och Fayence Fabrik Helsingistä.

delta 1763.

1. KERROS

- Liite 33 Ensimmäisen kerroksen huonejako on suurimmaksi osaksi peräisin vuodelta 1905, jolloin rakennus muutettiin toimistokäyttöön soveltuvaksi. Alkuperäistä rakennusrunkoa on tallella runsaimmin katufasadissa ja päädyissä. Säilynyt seinämuuri on kuitenkin melko fragmentaarista suurista vuosien 1817 ja 1905 korjauksista johtuen. Ulkoneva pihajulkisivu on kokonaan vuodelta 1905. Ovet ovat 4-peilisiä ns. T-mallisia ja yksilehtisiä.

- Liite 32 Katufasadin ikkunat ovat 8-ruutuisia. Niiden malli jäljittelee viereisen Bockin talon sivujulkisivun toisen kerroksen ikkunoiden puitejakoa. Näissä ikkunoissa on espagnolettisulkijat. Pihanpuoleiset ikkunat ovat osaksi 8-, osaksi 3-ruutuisia.

Lattioiden, seinien ja kattojen käsittely on materiaaleiltaan samaa kuin päärakennuksessa. Kadunpuoleisen sisäänkäytävän portaat ovat vaaleanharmaata sementtimosaiikkia, lattia on tehty punaisista ja valkoisista neliön muotoisista kaakelilaatoista. Seinien yläosassa kiertää rappauspintaan uurrettu lehtiaiheinen ornamenttinauha, jonka tyylittely on jugend-sävyistä. Porrasovien yläpuolella on isokokoiset vaakunareliefit, joiden aiheina ovat vaaituskone sekä kolmioviivaimet. Vaakunat ovat samanlaiset kaikkien 4 oven yläpuolella.

2. KERROS

- Liite 33-34 Toiseen kerrokseen johtavat vaaleanharmaat sementtimosaiikkipintaiset portaat on sijoitettu pääsisäänkäynnin eteläpuolelle. Koko yläkerros joutui vähitellen maistraatin arkistoksi. Alun alkaen arkistona toimi vain kerroksen pohjoispää, joka on rakennettu kahteen tasoon. Välipohja on puurakenteinen, samoin portaat ja kaikki arkistohyllyköt.

Ikkunat ovat T-mallisia sekä 3-ruutuisia. Sisäpuolella arkiston ikkunoissa on rautaluukut, jotka voidaan sulkea irrotettavin rautapuomein.

- Liite 34 Sivurakennuksen ainoa kaakeliuuni on toisen kerroksen pihasisivun eteläisimmässä huoneessa. Se on ilmeisesti vuodelta 1905.

3. PIHARAKENNUS

Nykyisin piharakennuksesta ovat olemassa vain länsisiiven pohjoisosassa sekä itäsiiven katufasadi ja pätkä porttikäytävän eteläseinää. Nämä ovat jäljellä vuosien 1965-1970 saneerauksesta. Talon kaikki kolme siipeä rakennettiin vuon-

- na 1817, mutta niissä on suoritettu myöhemmin huomattavia muutoksia ja kor-
- Liite 46-
48 jauksia. Länsisiiven pohjoisosa joutui vuonna 1947 rakennetun ns. Poliisi-
vankilan rungon alaosaksi. Sitä ei liitetty vankilatiloihin, mutta sen sisä-
- Liite 52 osissa suoritettiin seuraavana vuonna 1948 täyskorjaus. Sisätilat ovat osit-
tain tämän korjauksen jäljiltä, osittain 1900-luvun alun asussa. Ikkunat
ovat ns. T-malliset ja niissä on espagnoletit. Tämän rakennuksen itäseinä ja
eteläpääty on maalattu vihreäksi.
- Liite 89 Piharakennuksen itäinen katufasadi on jäljellä saneerauksesta, joka suori-
tettiin vuosina 1965-1970 prof. Aarno Ruusuvuoren piirustusten mukaan. Kaik-
- Liite 80,
85 ki muut osat paitsi tämä ja pätkä porttikäytävän seinää purettiin. Sekä fa-
sadi että mainittu seinäfragmentti ovat vanhoja vain tiiliytimeltään, koska
kaikki rappaukset, listat ja jopa sokkelikivet tehtiin kokonaan uusista ai-
neista entisiä jäljitellen. Fasadin pikkudetaljit 2 kipsistä, renkaita
kidassaan pitelevää leijonapäätä ovat kuitenkin vanhat. Kaikki ikkunat ovat
uusia, alatasossa 8-ruutuisia, ylhäällä puoliympyrän muotoisia, 10-ruutuisia.
Niiden heloitukset ovat messinkiä ja pronssia, espagnoletit ovat upotetut ja
näiden sulkijakielet sisään kääntyvät. Ikkunoiden puuosat ovat tummanruskeak-
si käsiteltyä tammea. Fasadi on maalattu kirkkaan turkoosinvihreäksi, portti-
käytävän yläpuolisen seinän pihanpuoli ja käytävän eteläinen seinäkatkelma
punaiseksi. Fasadin ulkonevat koristeosat ovat valkoiset.
- Liite 37 Porttiaukossa oleva puinen, ristikkoaiheinen pariportti on todennäköisesti
tehty n. vuonna 1880. Se on maalattu tummanruskeaksi vuosien 1965-1970 sa-
neerauksen yhteydessä.
- Liite 90 Purettujen osien paikalla on Aarno Ruusuvuoren suunnittelema kaupungintalon
juhlasalin yleisölämpiö, jonka pohjoisseinä on koottu pronssikehyksiin kiin-
nitetyistä lämpölasi-elementeistä. Jonkin verran seinää on tehty tilapäisesti
harmaista asbestisementtilevyistä. Piha-alueella on lisäksi uuteen kaupungin-
talon autotalliin johtava, kaarimainen ajoramppi. Sen seinämä on pihan puo-
leisella sivulla päällystetty painekyllästetyillä, pystyasentoon kiinnite-
tyillä sahalankuilla. Niiden väri on tummanruskea. Rampin pihanpuoleisella
reunalla on teräskaidekehyksiin asennetuista kirkkaista akryylilevyistä ra-
kennettu suoja-aita. Kaiteet ovat väriltään siniset. Ramppi valmistui vuonna
1972.
- Liite 89 Piharakennuksen saneeratun fasadin takaisessa näyttelytilassa on nykyään
Helsingin Taiteilijaseuran toimintakeskus.

BURTZ

4 PÄÄRAKENNUS

- Liite 15 Suorakaiteen muotoinen, 3 kerrosta, fasadit empirekoristeiset. Pääovi keskiakselilla porttikäytävässä. Seinien väri keltainen, listat ja koristeet valkoiset, sokkeli harmaa. Satulakatto. Julkisivujen nykyasu vuodelta 1836.

KELLARI

- Liite 84 Kellaritiloja on koko päärakennuksen alla. Ne ovat todennäköisesti alkuperäisasussaan lukuun ottamatta myöhemmin rakennettuja väliseiniä, joilla suurimmat holvitilat on jaettu osiin. Jakamaton 4 huoneen ja välikäytävän kellari valmistui vuonna 1775.

Huonetilat¹

8 kpl tynnyriholvattuja huoneita, muodostettu 4 suuresta holvihuoneesta jakamalla kukin väliseinällä kahtia

2 kpl segmenttiholvattuja pieniä huoneita

1 kpl segmenttiholvattu välikkö

pienet huoneet ja välikkö muodostettu jakamalla yksi pitkä, kapea segmenttiholvitila väliseinillä 3 osaan

Portaat ovat luonnonkiviset. Kukin askelma on tehty useasta kivenkappaleesta yhteen liittämällä. Askelmapinnat ovat verrattain sileät. Porrasholvi on segmenttilakinen ja rappaamatonta tiiltä. Myös seinien tiilipinnat ovat käsittelemättömät.

Ulko-ovet aukeavat suoraan pihalle porttikäytävän vierestä. Ne ovat sulka-paneloidut, lankuista tehdyt pariovet.

KERROKSET 1 - 3

- Liite 39 Burtzin päärakennus oli jo valmistuessaan vuonna 1775 3-kerroksinen. Vuonna 1836 sitä korjattiin mm. muuttamalla fasadit empireasuisiksi. Sisätilojen muutoksista ei ole löytynyt tietoja, mutta koska ylempien kerrosten kaikkien tärkeimpien seinien sijainti on sama kuin kellarikerroksen huonejako, on todennäköistä, ettei päärakennuksen sisäosia ole muutettu vuonna 1836 ainakaan pohjakaavaltaan. Muutamat uudet väliseinät ovat ilmeisesti vasta 1800-luvun loppupuolelta, jolloin talon käyttäjämäärä on myös ollut suurempi. Tämän todistavat myös palovakuutusasiakirjat vuosilta 1886 ja 189
- Liite 84-87

- Liite 86 Talon rungon jakaa keskeltä kahtia pitkittäissuuntainen sydänmuuri. Tämän kadunpuoleiselle sivulle on ryhmitetty tärkeimmät huoneet, pihan puolelle keittiö, säilytys- ym. arkitilat. Jako on hyvin nähtävissä 2. kerroksessa.

1. Kaikkia tiloja ei ole voitu tarkastaa.

Kadunpuoleisen sivun keskellä on sali ja sen molemmiin puolin yhteensä 4 pienempää huonetta. Oviaukot ovat linjassa toistensa kanssa melkein väliseinien keskikohdalla. Kapea pääportaikko on pihasisivun keskellä, sen molemmilla puolilla ovat talon arkitilat.

- Liite 85 Ensimmäisen kerroksen puolittaa talon läpi keskilinjassa kulkeva porttikäytävä. Sen katteena ovat matalat ristiholvit, ja sen molemmissa päissä on seinäsyvennykset portteja varten. Käytävän pihanpuoleisessa päässä on nykyisin säle- ja ristikkokoristeinen puuportti noin vuodelta 1880. Kadunpuoleinen portti on rautapeltiä ja siinä on pellistä leikattuja kasvi-, rengas- ja ristikkokuvioita. Tämä portti on noin vuodelta 1900. Molempien porttien väri on keskiruskea.
- Liite 79
- Liite 85 Porttikäytävän itäpuolella on nykyään 5 huonetta, joista 2 on kuitenkin yhdistetty vuonna 1903 viereiseen Bockin talon pohjakerrokseen. Näihin huoneisiin ei ole pääsytieta Burtzin rakennuksesta. Myös 3 muuhun huoneeseen on vain yksi sisäänkäynti Burtzin talon porttikäytävästä. Tämä huoneisto toimii nykyään Helsingin raastuvanoikeuden syyttäjän tiloina. Aikaisemmin se lienee toiminut erillisenä asuntona tai kauppapuotina kuten porttikäytävän vastakkaisen puolen huoneisto, jossa samoja on 5 huonetta. Se on ollut liikekäytössä ainakin vuodesta 1859, jolloin siinä oli kello- ja kultaseppä Wilhelm Fribergin myymälä ja asunto.

4. KERROS

- Liite 43 Poliisin tutkimusosasto sijaitsee Burtzin talon ylimmässä kerroksessa. Se liisättiin alkuperäiseen 3-kerroksiseen runkoon purkamalla pääosa ullakkoa ja sisustamalla loivennetun pihanpuoleisen kattolapteen alle uusia huoneita.
- Liite 69 Keskimmäinen pihasisivun huoneisto on rakennettu jo 1907 erillisenä uunilämmitteisenä tilana. Uusi tutkimusosasto ulottui paitsi Burtzin, myös lähes koko viereisen Helleniuksen talon ullakolle, jonne sijoitettiin erilaisia varastoja.
- Liite 43
- Liite 83 Ulkoapäin uusi kerros on nähtävissä ainoastaan pihalta. Muutoksen vanhimman osan suunnitteli Waldemar Aspelin vuonna 1907, uuden laajennuksen Helsingin kaupunginarkkitehti Jarl Gunnar Taucher vuonna 1926.
- Liite 88 Kerros on säilynyt jokseenkin alkuperäisenä. Ikkunoina toimivat torin puolella entisten puolipyöreikkunoiden mallin mukaan entisiin 3 Burtzin ja 2 Helleniuksen ullakkoikkuna-aukkoihin sijoitetut uudet puitteet, pihan puolella alempien kerrosten 4-ruutuisen ikkunamallin mukaan tehdyt kopiot. Ovet ovat 4-peilisiä ja kerroksen lämmitys tapahtuu pääosaksi peltivaippaisilla pysty-uuneilla. Uudet väliseinät ovat enimmäkseen kevytrakenteisia. Vuoden 1926 jälkeen myös kerroksen alkuaan ullakoksi jätetty torinpuoleinen osa on jaettu väliseinillä työhuoneiksi.

PÄÄPORTAIKKO

Liite 85

Sisäänkäynti Burtzin rakennukseen tapahtuu edelleenkin porttikäytävän länsiseinässä olevasta ovesta kuten ilmeisesti jo 1700-luvulla. Nykyinen ovi on ns. T-mallinen pienehkö peiliovi vuosisadan vaihteesta. Oviaukko on ilmeisesti samaan aikaan siirretty tähän hiukan etelämpää todennäköiseltä alkuperäispaikaltaan.

Heti pääoven takaa alkaa ilman lepotasoja nouseva portaikko. Se on holvattu, hyvin kapea ja jyrkähkö, ilmeisesti ainoa 1700-luvulta säilynyt portaikko koko krttelissa. Rakenteeltaan se muistuttaa melkoisesti Sederholmin talon portaikkoa. Seinät on maalattu vaaleankeltaisiksi. Askelmia peittää mustanharmaaksi marmoroitu kumilinoleumilaatoitus, särmät on päällystetty mustalla reunuslistalla.

1.-3. KERROKSEN OVET

Ovet on pääosaksi uusittu 1800-luvun loppupuolella ja vuosisadan vaihteessa 6-peiliseksi parioviksi ja ns. T-peilioviksi niin, että vain harvoja vanhempia malleja on säilynyt. Yhtään aivan alkuperäistä ovea ei liene säilynyt, vaan ne lienee kaikki uusittu ajan kuluessa erilaisiksi, mikä leimaa yleisesti talon nykyistä ovikokonaisuutta.

4. KERROKSEN OVET

Ovet ovat 3-peilisiä ja liittyvät kiinteästi koko kerroksen rakentamiseen lämmitetyksi tilaksi vuonna 1926 Gunnar Taucherin piirustusten mukaan.

1.-3. KERROKSEN IKKUNAT

Liite 79

Suurin osa Burtzin talon ikkunoista on uusittu vuonna 1836 6-ruutuisiksi. Tämä jako on vallitseva nykyäänkin, mutta vain aniharvoissa on tältä vuodelta peräisin olevat koukkusaranat ja kulmaraudat. Niitä on kadunpuoleisista 28 ikkunasta kaikkiaan 9:ssä, suurin osa 2. kerroksessa, jossa kaikkien muiden paitsi itäisimmän ikkunan koukkusaranoiden kulmarautojen päät ovat puoliympyrän muotoiset. Sulkuhaat on sen sijaan uusittu valurautaisiksi, lenkkipäiksi tehdasheloiksi. Itäisin 2. kerroksen katufasadin ikkuna on heloitettu ainoana koko talossa 1700-luvulle tyypillisin, runsaasti kaarileikkauksin ja kupuniittauksin koristelluin kulmaraudoin. Sen heloitus vaikuttaa muutoinkin Burtzin talossa ainoalaatuisen alkuperäiseltä. Sulkuhaat ovat litteät, sivulta kaarevaprofiiliset, aivan ilmeisesti tinatut ja pienilenkkiset. Samanlaiset koukkusaranat on Helleniuksen talon eräässä 1. kerroksen ikkunassa, kuitenkin siinä ei ole vanhoja sulkuhakoja.

Liite 83

Pihän puolella ikkunoiden heloitus on ajan mittaan lähes täydellisesti vaih-

tunut tehdasvalmisteiseksi. Useimmissa ikkunoissa on lehtisaranat, erilliset kulmajäykisteet ja valurautaiset sulkuhaat. Mallivalikoimaltaan ikkunat ovat sen sijaan melko tarkasti vanhojen korjausten mukaiset. 3. kerroksen 9 ikkunasta 6 on säilyttänyt ilmeisesti jo 1700-luvulta periytyvän melkein neliömäisen muotonsa, vaikka ne kaikki on uusittu jälkeinpäin. Nykyisin nämä ikkunat ovat 4-ruutuisia. Useat pihafasadin ikkunapuitteet on lisäksi sijoitettu 1700-luvun tavan mukaan aivan seinän pintaan. Kolmen alemman kerroksen ikkunat ovat pääasiassa uusittuja 6-ruutuisia.

Katufasadin 1. kerroksen ikkunat on muutettu nykyiseen T-muotoonsa vuosina 1884 ja 1892.

LATTIAT

Lattianpäällysteenä on yleisesti ns. korkkimatto eri värisävyissä, useimmiten ruskeana, tiheäjuovaisena. Maton alta erottuu useissa paikoissa vanhan, leveistä lankuista tehdyn lattian kuvioitus.

SEINÄT

Seinät on yleisesti maalattu tai tapetoitu vaalean keltaisiksi ja valkoisen eri vivahtein. Tästä poikkeaa jyrkästi 2. kerroksessa, pihan puolella portaiden länsisivulla oleva pieni ns. Rakkauden huone, jonka seinät on kauttaaltaan koristeltu tummasävyisin eläin-, kasvi- ja arkkitehtuuriaiheisin maalauksin. Nämä löytyivät 15.10.1951 vuosikorjausten yhteydessä 8 tapettikerroksen alta. Maalaukset restauroitiin samana vuonna, koska arkkitehti A. W. Rancken ja konservattori Oskari Niemi olivat todenneet ne harvinaiseksi esimerkiksi 1800-luvun lopun seinämaalaustyylistä. Entisöinnin suoritti helsinkiläinen toiminimi S. Wuorio Maalaamo Oy peittämällä kuvapinnat kauttaaltaan uudella maalikerroksella, johon kuviot samalla kopioitiin. Maalausten alkuperäissävyjä on tällä hetkellä mahdotonta määritellä, koska restaurointi on täysin peittävää ja säilynyt erinomaisessa kunnossa lukuun ottamatta hienoa, paikoittaista krakelyyriä.

Maalaukset on tehty tumman ruskeanpunaiselle pohjalle. Pääaiheena ovat kullankellertävät pilarit, joilla seinät on jaettu osiin. Pilareita ympäröivät vihreät köynnökset ja seinien yläosassa on ruskeita juoksevia kauriita sekä siivilleen kohoavia kotkia. Huoneen nimi¹ johtuu sen ovien yläpuolelle maalatuista panneau-teksteistä. Läntisen oven päällä on kivitaulu, jossa on latinalaisin majuskelikirjaimin hakattu teksti "AMORI VOLVPTATIBUS QUOD DEDICATVM", Omistettu Kaikelle Hekumalliselle Rakkaudelle. Pohjoisen oven päällystekstinä on "LAETITIAE HILARITATIQUE DEDICATVM", Omistettu Ilolle ja Hilpeydelle. Tekstit on maalattu siniharmaalle pohjalle vaaleanharmaalla värillä, ja niiden molemmilla puolilla on siivilleen kohoavat valkoiset joutsenaiheet.

1. Nimitys "Rakkauden huone on annettu tälle poliisilaitoksen entiselle kansliahuoneelle vasta maalausten löydyttyä.

Huoneen itä- ja eteläseinän alaosaan on lisäksi maalattu pienet, suorakulmaisen muotoiset tekstimedalljongit. Niissä on tyylitellyin majuskolikirjaimin vaaleanharmaalla maalatut tekstit "BIBITE", Juokaa ja "AMATE", Rakastakaa, kumpikin siniharmaalla pohjalla.

Huoneen katto on ainoana Burtzin talossa tehty lyhyistä, leveistä laudoista, joiden saumat ja naulaus ovat näkyvissä. Lautojen pinnat ovat käsin veistetyt ja höyläämättömät. Katto on maalattu ilmeisesti restauroinnin yhteydessä tummanruskealla öljymaalilla.

Rakkauden huoneen uunina on peltivaippainen, punaruskeaksi maalattu, sylinterin muotoinen pystyuuni. Se on kuitenkin maalauskoristelua myöhäisempi.

Ovet ovat ns. T-peiliovia ja ne on maalattu samansävyisellä vaalean- ja tummanharmaalla kuin osa seinien kuvioista.

A. W. Rancken ja Oskari Niemi olivat ajoittaneet maalaukset vuosivälille 1884-1894. Kuitenkin ne on täytynyt tehdä viimeistään vuonna 1892, jolloin koko kiinteistö siirtyi Helsingin kaupungin omistukseen ja joutui viipymättä poliisin toimitiloiksi. Maalausten ilmeinen teettäjä oli taloa viimeiset 5 vuotta hallinnut yksityisomistaja, kirjailija ja opiskelija Carl Johan Maximilian Krook, joka lyhyessä ajassa saattoi itsensä konkurssitilaan menettäen kaupungille sukunsa 42 vuotta omistaman Burtzin talon tontteineen. Kuvien lähtökohdaksi voidaan myös melkoisen varmasti osoittaa pompeijilaiset seinämaalaukset. Erityisesti näiden tyylikaudelle III eli vuosivälille 14-54 jKr ajoitetut esimerkit vastaavat sekä aihepiiriltään että tekotavaltaan väritystä myöten Rakkauden huoneen maalauksia.

KATOT

Katot ovat nykyään yleisesti valkoiseksi maalattuja ja niissä on pienikokoisia kruunumedalljonkeja sekä reunoilla runsaasti profiloituja listoja. Varsinkin listat eivät vaikuta alkuperäisiltä, pikemminkin ne lienee tehty vasta 1800-luvun jälkipuolella.

UUNIT

Liite 86-
88

Burtzin talo on edelleenkin uunilämmitteinen, mutta kaikki uunit on ajan mitaan uusittu useitakin kertoja. Samalla niiden lukumäärä on kasvanut. Nykyään uunien kokonaisluku on 20, mikä vastaa jokseenkin vuoden 1843 tilannetta. Tämä johtuu siitä, että osa 1.kerroksesta on keskuslämmitteistä ja sen uunit purettu, mutta uusi 4.kerros on kokonaan puulämmitteinen. Uuneja on useita eri malleja ja kokoja, mm. korkea suorakulmainen, sylinterimäinen peltivaip-

Liite 85
Liite 88

painen sekä matala, nykyaikainen kaminamalli. Monet uunit on maalattu, vaikka niiden ulkopinnat ovat lasitetut. Vanhimmat tällä hetkellä olemassa olevat uunit lienee valmistettu noin vuonna 1870, uusimmat ovat tuskin 15 vuotta iäkkäämpiä.

5A SIVURAKENNUS 1 NS. SUMPPU

- Liite 62 Suorakaiteen muotoinen, 3 kerrosta, fasadit jäljittelevät päärakennuksen pi-
hajulkisivun arkkitehtuuria. Ulkoasu pääosaltaan vuodelta 1952. Seinien väri
5B keltainen, korkea sokkeli harmaa. Satulakatto. Yhdysosa päärakennuksen ja
Sumpun välissä 3-kerroksinen, fasadit kuten Sumpussa. Ulkoasu vuodelta 1952,
seinien väri keltainen. Satulakatto.

5A KELLARI

- Liite 84 Sumpun kellarikerros ulottuu koko rakennuksen alle. Kellari on tiilestä kap-
paholvattu, kauttaaltaan rapattu, yhtenäinen tila, jota jakaa 6 suorakulmais-
ta pilaria. Alkuaan vuonna 1830 kellariholvit olivat rappaamattomat, mutta
Liite 58 vuonna 1911 kellari muutettiin poliisilaitoksen arkistoksi ja kaikki sen tii-
lipinnat laastittiin. Muutoksen suunnitteli Karl Hård af Segerstad.

- Liite 62 Ikkunat ovat nykyisin kellarinikkunoiksi varsin suuret, 12-ruutuiset. Niitä
on 3 kpl, ja ne on sijoitettu entisten kellariluukkujen paikalle vuonna 1911.
Kellarin ulko-ovi on yläosaltaan lasitettu ikkunaksi, alaosa on rimapaneloi-
tu. Ovi on vuodelta 1952.

Kellarin lattia on alun perin ollut todennäköisesti multapermantona. Nykyi-
nen betonipinta on vuodelta 1911 ja osittain tämän päälle rakennettu lauta-
lattia ilmeisesti vuodelta 1952, jolloin kellari lienee muutettu nykyiseksi
poliisin puutyöhuoneeksi.

- Liite 60 Kellarin ulkoportaat ovat betonia ja vuodelta 1952.

KERROKSET 1 - 3

- Liite 55- Alkuaan 1-kerroksinen sivurakennus korotettiin 2-kerroksiseksi Waldemar Aspe-
57, linin piirustusten mukaan vuonna 1907. Nykyisen 3-kerroksisen muotonsa se sai
65
Liite 59 apulaiskaupunginarkkitehti Runar Eklundin suunnitelmien mukaan vuonna 1919.
Liite 60- Sisätilat muutettiin nykyiselleen vasta 1952 arkkitehti Lasse Björkin teke-
62 män suunnitelman mukaisesti. Siinä jätettiin vain kellari täysin koskematta
sisäosiltaan, muissa kerroksissa purettiin ja siirrettiin useita väliseiniä.
1. kerros jäi muutettunakin jokseenkin entiseen asuunsa kesikäytävälliseksi

Liite 61-
62

sellikerrokseksi. Ylemmät 2. ja 3. kerros sisustettiin poliisin toimisto- ja keskusrekisteritiloiksi purkamalla vuosina 1907 ja 1919 rakennetut sellit kokonaan ja jakamalla kerrosten avautuneet tilat entistä harvemmin väliseinin. Ne ovat kevytrakenteisia, yläosiltaan lasisia ikkunaseiniä. Myös kaikki uunit purettiin ja tilalle rakennettiin keskuslämmityslaitteet.

OVET

Ovet ovat nykyisessä sellikerroksessa galvanoidulla teräspellillä päällystettyjä umpioivia. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa ne ovat yläosastaan lasisia, sileitä laakaovia.

IKKUNAT

Liite 62

Ikkunat ovat kellarissa ja 1. kerroksessa pieniruutuisia ja peräisin vuosilta 1907 ja 1911. Niissä on lehtisaranat ja valurautaiset sormihaat. 2. ja 3. kerroksen ikkunat ovat suurimmaksi osaksi 6-ruutuisia, joitakin 2- ja 4-ruutuisia on talon portaikon ja yhdysosan kohdalla. Kaikki nämä ovat kuitenkin vuodelta 1952. Sumpun eteläpäädyn ikkunat ovat 20-ruutuisia ja vuosilta 1907 sekä 1919.

Liite 59,
69

LATTIAT

Ensimmäisen kerroksen lattianpäällysteenä on joko paljas, maalattu betoni, tai sen päälle levitetty ohut asfalttikerros. Toimisto- ja rekisteritilojen lattioita peittää ns. korkkimatto.

PÄÄPORTAIKKO

Portaat on rakennettu kahdessa vaiheessa vuosina 1907 ja 1919. Malliltaan ne eivät kuitenkaan poikkea toisistaan. Askelmat nousevat lepotasoilta kerroksesta toiseen U-kirjaimen muotoisessa porraskuulussa. Askelmalaattojen pinta on sementtimosaikkia.

KATOT

Liite 60

Liite 59

1. ja 2. kerroksessa katot on holvattu tiilestä rautatiekiskojen varaan ja valkaistu. 3. kerroksen katto on vuoden 1919 piirustuksissa myös merkitty kiskoholvatuksi, mutta se on todennäköisesti peitetty alapuolelta tasaiseksi vuonna 1952. Syynä lienee ollut lämmöneristyksen tehostaminen.

7 SIVURAKENNUS 2 POLIISIVANKILA, NS. PETSAMO

Liite 45-
47,
48

Suorakaiteen muotoinen, 4 kerrosta, pieni-ikkunainen. Laitosmainen ulkoasu poikkeaa näkyvästi pihan arkkitehtuurista. Ulottuu puolittain viereiselle Bockin talon tontille. Ulkoasu vuodelta 1947. Fasadit maalattu vihreäksi talon itä- ja eteläsivulla, keltaiseksi länsi- ja pohjoissivulla. Satulakatto tiilestä.

Rakennuksessa ei ole kellaria.

KERROKSET 1 - 4

- Liite 44 Alkuaan poliisivankila oli Bockin tontin rajalle 1905 rakennettu, 1-kerroksinen uloke, jonka oli suunnitellut arkkitehti Waldemar Aspelin. Vuonna 1914 talo korotettiin 2-kerroksiseksi kaupunginarkkitehti Karl Hård af Segerstadin piirustusten mukaan. Nykyiseen muotoonsa 4-kerroksiseksi ja Bockin piharakennuksen päälle ulottuvaksi poliisivankila laajennettiin vuonna 1947 kaupunginarkkitehti Georg Hilding Ekelundin suunnitelmien mukaisesti. Talo on edelleenkin miltei täysin vuoden 1947 asussa. Toisen kerroksen 6 lännenpuoleista selliä on rakenteiltaan kuitenkin vielä vuoden 1914 muodossa. Niiden muuratut pystyuunit on purettu, mutta ennallaan ovat yhä sellien 16-ruutuiset, sisäpuolelta vahvoihin ristikkokaltereihin eristetyt ikkunat.

- Pohjakerroksessa on myös joitakin vuoden 1905 seiniä, mutta pääosa siitä on myöhempiä: vuonna 1947 2 hengen selliksi sisustetusta kerroksesta erotettiin seuraavana vuonna 1948 pohjoispuoli vankilaa palvelevaksi keittiöksi. Sen tilajakoa muutettiin tällöin paremmin erikoiskäyttöä vastaavaksi. Keittiö on nykyisinkin tässä asussaan.

PÄÄPORTAIKKO

- Liite 50 Portaat ovat teräsbetonirunkoiset ja niihin liittyy länsisivustalla valokuilu.
- Liite 46 Päivänvalo pääsee siihen ulkokaton länsiläpässä olevasta kattoikkunasta. Portaiden askelmat on tehty teräshierretystä betonista. Kaiteet ovat hitsattua teräsputkea.

LATTIAT

Lattiat ovat kerrostasoilla teräshierrettyä betonia, selleissä päällysteenä on asfalttimassakerros.

SEINÄT

Seinäpinnat ovat maalattuja, yleissävynä on kermankeltainen.

KATOT

Sisäkatot on rapattu ja maalattu valkoisiksi.

OVET

Sellien ovet ovat laudoista tehtyjä, sisäpuolelta pellitettyjä ja niissä on erikoislukot sekä tirkistysaukot, jotka ovat suljettavissa ulkopuolelta säppimekanismein. Aukkoja peittää erikoispaksu panssarilasi. Ovilaudoitus on aseteltu ristikkäisiksi peilipaneeleiksi. Ovet on maalattu vihreiksi ja niiden lukot sekä tirkistysluukut mustiksi.

Muut vankilan ja keittiön ovet ovat sileitä laakaovia, joista muutamissa on

lasinen yläosa.

IKKUNAT

Liite 47 Sellien ikkunat ovat pienehköjä ja sijoitetut lähelle katonrajaa. Niissä on sisäpuolella pystysuoraan asennetut, ohuehkot kalteritangot. Toisen kerroksen selleissä on kuitenkin pieniruutuiset ikkunat vuodelta 1914.

Liite 45- Muut ikkunat ovat pääasiassa normaalikokoisia 4- ja 6-ruutuisia.

46

PARVEKKEET

Liite 45, Poliisivankilan pohjoispäädyssä on 3 kpl ulkoparvekkeita, jotka rakennettiin 49- tuuletuskäyttöön vuonna 1947. Niiden lattiat ovat teräsbetoniset. Kaikki ne 51 on ympäröity kokonaan sivuilta ja päältä pystysuuntaan asennetuin terästankokalterein. Parvekekaiteisiin on kiinnitetty kääntyvät, niin ikään teräsrakenteiset piiskaustelineet. Talon paloportaat on tehty parvekkeiden yhteyteen suoraan seinään kiinnitetyistä pyöröterästangoista. Kaikki mainitut teräsrakenteet on maalattu vaaleanruskeiksi.

8A POLIISIN AUTOTALLI

Liite 74- Likimain neliömäinen, luoteiskulma pyöristetty, 2 kerrosta. Fasadeita hallitsevat suuret sisäänajoaukot, sivuilla pieniruutuiset ikkunat. Ulottuu osittain viereiselle Helleniuksen talon tontille. Ulkoasu vuodelta 1907. Seinien väri keltainen. Satulakatto. Purettu osittain 1965.

76

Rakennuksessa ei ole kellaria.

1. KERROS

Liite 71- Rakennuksen suunnitteli poliisin ratsujen talliksi vuonna 1906 arkkitehti 73 Waldemar Aspelin. Vuosina 1940-1941 tallin pohjakerros muutettiin autotalliksi ja toinen kerros poliisin kuulusteluhuoneiksi sekä miehistön oleskelu- ja lepotiloiksi. Muutokset suunnittelivat kaupunginarkkitehdit Gunnar Taucher sekä Väinö Toinen Määttä vuonna 1940. Rakennus on edelleen tässä asussa. Ko-
Liite 85 ko pohjakerros on nykyään yhtenä tilana, jota jakavat ainoastaan ohuet valurautapilarit. Nämä kannattavat teräksisten I-palkkien varaan tehtyä kiskoholvikattoa, joka on rapattu ja maalattu vaalean kellertäväksi.
Liite 73

LATTIA

Ensimmäisen kerroksen lattia on samassa tasossa pihan kanssa. Se on kallistettu molemmilta sivuiltaan keskustaa kohti ja päällystetty asfalttimassalla.

SEINÄT

Seinäpinnat on rapattu ja maalattu vaalean kellertäväksi.

Pohjakerros on nykyään oveton.

IKKUNAT

Liite 73 Ikkunat ovat peräisin vuodelta 1906. Ne ovat 16-ruutuisia ja sijoitetut lähelle katonrajaa.

2. KERROS

PÄÄPORTAIKKO

Liite 74-75 Rakennuksen toiseen kerrokseen johtaa sen itäisellä ulkoseinällä oleva, umpinaiseksi katettu porrasramppi. Se on ollut aikaisemmin myös ratsujen kulkutienä ylätalliin, mistä on merkinä edelleen loivien ja matalien askelmaportaiden vieressä rampin ikkunaseinustalla oleva kavioura. Porrasrampin lattiapäällysteenä on asfalttikerros. Ikkunat ovat pieniä, 8-ruutuisia.

LATTIAT

Yläkerroksen lattiat ovat lautta.

SEINÄT

Seinät ovat rapatut ja maalatut vaaleanharmaiksi.

KATOT

Liite 71, 76 Toisen kerroksen katto on kokonaan puurakenteinen, mutta sen aikaisemmin näkyvissä olleet höylähirsivasat ja ponttilaudoitukset on peitetty vuosina 1940-1941 valkoisiksi maalatuilla levyverhouksilla.

OVET

Ovet ovat sileitä laakaovia.

IKKUNAT

Liite 73 Yläkerroksen kaikki ikkunat ovat vuodelta 1907. Ne ovat kuten pohjakerroksessa 16-ruutuisia. Pohjoispäädyn ikkunat ovat suuria, 56-ruutuisia.

ULLAKKO

Lankkulattiainen ullakko on säilynyt alkuperäisessä asussaan. Se on toiminut aikaisemmin hevostallin heinäparvena. Varaston täyttö tapahtui talon pohjoispäädyn ullakkoluukkujen ja pienen, sittemmin puretun parvekkeen kautta.

88 YHDYSKÄYTÄVÄ SOFIANKADUN SIVURAKENNUKSEEN

Liite 75-76 Autotallin länsisivun kuulusteluhuoneista rakennettiin vuosina 1940-1941 yhdysilta Helleniuksen kiinteistön Sofiankadun sivurakennukseen. Se on täysin umpinaiseksi katettu, rapattu ja keltaiseksi maalattu. Sen ikkunoissa on 4

lasiruutua. Yhdyskäytävän lattia on päällystetty ns. korkkimatolla.

8A Suurin osa autotallirakennusta on ilman lämmityslaitteita. Radiaattorit on asennettu vain toisen kerroksen länsiosan kuulusteluhuoneisiin.

Liite 78, Vuonna 1965 autotallirakennusta purettiin eteläpäästään 2,5 metriä eli 37,5
85 m². Tallin eteläpääty suljettiin tilapäisellä tiilestä rakennetulla seinällä,

Liite 88 jonka ulkopinnat slammattiin. Samassa yhteydessä purettiin kokonaan pihan
6 eteläsivulla tallin takana ollut piharakennus, joka oli valmistunut vuonna

Liite 89- 1836. Molemmat purkutyöt olivat osa prof. Aarno Ruusuvuoren suunnitteleman
90 Helsingin kaupungintalon saneerauksen toteutusta, jonka tarkoituksena on korttelin vanhat sisäosat purkamalla saada tilaa nykyvaatimukset täyttävälle rakennusosille. Poliisin autotalli kuuluu muiden muassa hävitettävien rakennusten joukkoon.

Liite 85 Purettujen piharakennuksen ja autotallin eteläpään paikalle ei ole rakennettu toistaiseksi kuin osittain. Burtzin tontille ulottuu osa koko korttelin haki rakennetusta kaupungintalon juhlasalin yleisölämpiön takaseinästä. Tämä on

Liite 90 koottu pronssikehyksiin kiinnitetyistä lämpölasielementeistä, osaksi väliaikaisista, maalaamattomista asbestisementtilevyistä. Burtzin piha-alue päättyy

Liite 85 nykyään kuitenkin jo pohjoisempana, sillä poliisivankilan ja autotallin eteläpäiden väliin rakennettiin vuonna 1970 n. 200 cm:n korkuinen tiilimuuri.

Sen ulkopinnat slammattiin samalla tavalla kuin autotallin tilapäisseinä. Kaikki yllä kuvatut muutostyöt on suunnitellut Aarno Ruusuvuori.

HELLENIUS

9 PÄÄRAKENNUS

Liite 79,
81

L-kirjaimen muotoinen, 3 kerrosta, Sofiankadun siiven eteläpäässä 3 ikkunan matkalla 2 kerrosta. Fasadit empirekoristeiset, mainittu Sofiankadun siipiosa muusta rungosta poikkeavasti. Tämän osan katufasadin seinät vihreät, koristeet ja listat valkoiset. Pihafasadin ja koko muun päärakennuksen seinät keltaiset, listat ja koristeet valkoiset. Satulakatto. Ulkoasu vuodelta 1835.

Liite 64

KELLARI

Liite 84

Kellarit ulottuvat koko päärakennuksen alle. Niiden nykyasu on todennäköisesti peräisin aina talon rakennusajalta 1760-luvulta. Ainoastaan joitakin vahvistustöitä on suoritettu kellarin pääkäytävän seinille ja katolle kuitenkin itse rakenteisiin paljokaikamatta.

Huonetilat

7 kpl tynnyriholvattuja huoneita

1 kpl segmenttiholvattu käytävä

Ulkoportaat ovat betonipäällysteiset ja ilmeisesti rakennetut jo 1700-luvulla, mutta muutetut nykyiselleen samalla, kun kellarin pääkäytävä vahvistettiin pommisuojaiksi sotavuosina 1939-1944.

Pääkäytävä on nykyisin noin puoleksi betonilattiainen, puoleksi multapermantoinen. Sen seinät ja katto ovat rappaamatonta tiiltä. Käytävän pihanpuoleisella seinällä on lattianrajasta noin metrin korkeudelle ulottuva ja n. 20 cm paksu betoninen tukimuuri kiinni tiiliseinässä. Tukimuriin on upotettu pystyasentoon kattoon saakka ulottuvia rautatiekiskoja, joiden varaan on asetettu vaakasuoria kiskoja tiilikattoon tukemaan. Kiskot on yhtymäkohdistaan hitsattu kiinni toisiinsa, katonkannatuskiskojen toiset päät on upotettu käytävän länsiseinään. Rakenteilla lienee ollut merkitystä vain varotoimenpiteenä koska seinät nykyäänkin selvästi kannattavat holvin ilman terästukien apua.

Käytävän pohjoispään katossa on n. 120 cm:n laajuinen, miltei pyöreä ja eheä reunainen aukko, joka on yläpuolisesta 1. kerroksen tilasta käsin suljettu leveillä laudoilla. Aukko on ilmeisesti ollut Helleniuksen talon kauppaliikkeiden yhdyntienä suoraan alas varastokellareihin ja saattaa olla hyvinkin iäkäs.

Tynnyriholvatut huoneet ovat myös kaikki maalattaisia. Holvien tiilipinnat ovat rappaamattomia, huoneiden päädyt on muurattu pienehköistä luonnonkivikappaleista. Myös nämä seinät ovat rappaamattomat. Tiiliholvit päättyvät n. 30 cm:n päässä lattiatasosta. Seinien pystysuora alaosa on tällä välillä te-

ty samalla tavalla lohkotusta kivistä kuin päätyseinätkin.

Kellarin ikkuna-aukot ovat segmenttiläkkisiä, sisältä suorakaiteen muotoisia, mutta kapenevat ja kohoavat jyrkästi ylöspäin ulkoseiniä kohti. Katujulkisivuilla luukut ovat joko peittyneet näkymättömiin jatkuvasti kohonneen kadunpinnan alle tai ne on myöhemmin muurattu umpeen. Joitakin vanhoja rautaluukuja on mahdollisesti silti säilynyt.

Ovet ovat osaksi uusia, raakalaudasta tilapäisluontoisesti tehtyjä, osaksi leveistä, höylätyistä ponttilaudoista koottuja, koukkusaranaisia ovia. Näissä on käsintaitetut ovenkahvat ja suurikokoiset, päälle naulatut kiintolukot. Ovet on maalattu ruskeiksi.

Ulko-ovena on laudoista tehty, sulkapaneloitu pariovi.

Kellari muistuttaa rakenteeltaan tarkoin molempien viereisten 1700-luvun naapuriansa Burtzin ja Bockin asuintalojen kellareita.

Liite 84

Kellariin johtaa rakennuksen sisältä toinen, kalkkikiviaskelmainen porras, jonka asu lienee peräisin vuodelta 1835.

KERROKSET 1 - 3

Liite 4,
64

Alkuaan 2-kerroksinen Helleniuksen talo korotettiin 3-kerroksiseksi vuonna 1835. Samalla fasadit muutettiin empireasuiksi. Koska rakennuksen kaikkien asuinkerrosten pohjakaava on sama kuin kellarissa, on ilmeistä, ettei kahteen alempaan kerrokseen tehty juuri minkäänlaisia muutoksia. Kellarin holvausten muuttaminen lienee tuskin edes ajateltavissa niin lyhyenä aikana, mikä muutos työhön todellisuudessa kului.¹ Ainoa todennäköinen muutos 1700-luvun rakenteissa lienee eteishallin ja pääportaikon rakentaminen kokonaan uudestaan.

Uusi kolmas kerros noudattaa sekin tarkasti alempien kerrosten pohjakaavaa, itse asiassa talon 2. ja 3. kerrokset oli suunniteltu identtiksi yhdenperheen asuinhuoneistoiksi. Kummassakin oli suuri sali, förmaaki, herran huone. lasten-, makuu- ja piikainhuone, keittiö sekä ruoka- ja vaatehuone. Jako on todennäköisesti myös toteutunut, mutta se ei enää ole nähtävissä.

Liite 85-
87

Talon huoneita on sittemmin jaettu väliseinillä osiin. Nykyinen sisäasu on pääasiassa muotoutunut vuoden 1896 jälkeen. Poliisi on pitänyt rakennuksen valtaosaa hallussaan mainitusta vuodesta 1896, jolloin Helsingin kaupunki osti kiinteistön muurarimestari Alexander Ärtiltä.

Torisiiven tilajako miltei sen keskellä kulkevalla sydänmuurilla sekä Sofiankadun siiven tilojen ryhmitys suurten huoneiden jonoksi ja kapeaksi käy-

1. Muutospöytäkirjat on vahvistettu helmikuussa 1835. Marraskuussa samana vuonna työ oli jo tehty.

täväksi ovat hyvin nähtävissä. Varsinkin Sofiankadun siiven huoneryhmitys muistuttaa huomattavasti ns. Sederholmin talon Katariinankadun siipiosan tilajakoa.

4. KERROS

Liite 43

Helleniuksen talon pihanpuoleisen ullakon paikalle rakennettiin vuonna 1926 tiloja poliisin tutkimusosastoa varten. Suurin osa uutta osastoa sijoitettiin viereisen Burtzin talon ullakon sijalle, mutta poliisin löytötavaratoimisto ja arvoesineiden säilytystilat tulivat kuitenkin Helleniuksen talon puolelle. Uusi kerros oli kaupunginarkkitehti Gunnar Taucherin suunnittele-

Liite 83

ma. Se on edelleen alkuperäisessä asussaan. Ulkoapäin 4. kerros on nähtävissä vain pihan puolelta, jossa sen fasadi erottuu katosta pääsiiven osalla.

Liite 79

Muut kattolappeet säilyivät entisessä muodossaan. Näkyvältä osaltaan tutkimusosaston fasadi jäljittelee viereisen Burtzin talon 3. kerroksen pihajulkisivua: sen ikkunat ovat samaa, lähes neliömäistä muotoa ja rapattu seinä on

Liite 83

maalattu keltaiseksi. Kerros on kuitenkin alempia matalampi.

Liite 88

Sisältä uusi 4. kerros säilytti ullakkoluonteensa. Seinät ovat yleensä kevyt rakenteisia ja ikkunoina toimivat pohjois- ja itäsivuilla entisten ullakon puolilympyräikkunoiden mallin mukaan vanhoihin aukkoihin tehdyt ikkunat. Kerroksen lämmitys tapahtuu sylinterin muotoisilla ja suorakulmaisilla peltivaippaisilla pystyuuneilla. Vuoden 1926 jälkeen myös alkuaan ullakoksi jätetty kerroksen pohjoispuolisko on muutettu toimistotiloiksi.

Liite 43

4. kerroksen ovet ovat 3-peilisiä ja maalatut kuten seinätkin vaalean keltaisiksi.

PÄÄPORTAIKKO JA ETEISAULA

Liite 85-87

Portaikko on sijoitettu talon pihanpuoleiseen nurkkaukseen. Sen 3-taitteinen yleismuoto litteää sydänmuuria kiertävine askelmineen on todennäköisesti vuodelta 1835, kuten täysin samanmuotoinen päärakennuksen sivuportaikkokin. Pää-

Liite 64

portaat lienee tällöin rakennettu täydellisesti uuteen muotoon, paikka lie-
nee sen sijaan entinen. Nykyään porrasaskelmat ovat punaruskean - mustankirjavaa sementtimosaikkia ja niiden kaarrekulmat taitteissa sulautettu tasaisesti suoriin porrassyöksyihin. Tähän asuun alkujaan todennäköisesti kalkkikiviset portaat on muutettu mahdollisesti vuonna 1926, jolloin taloon rakennettiin uusi 4. kerros pihanpuolen ullakon paikalle.

Ristiholvattu eteisaula on edelleen vuoden 1835 asussaan. Sen lattiaa peittävät ns. räävelinkivistä tehdyt, harmaat, neliömäiset laatat. Eteishalli jatkuu suoraan pihanpuolen ulko-ovelle saakka.

PORRAS 4. KERROKSEEN

Liite 43

Poliisin tutkimusosastoon 4. kerrokseen on yhteys pääportaikon jatkeeksi rakennetusta kapeasta, L-kirjaimen muotoisesta portaasta, jonka askelmat on tehty teräshierretystä betonista. Portaat suunnitteli Gunnar Taucher ja ne ovat vuodelta 1926.

PÄÄRAKENNUKSEN OVET

Kuten viereisessä Burtzin talossa myös Helleniuksen päärakennuksen useimmat ovet on ajan mittaan uusittu. Ainoatakaan alkuperäistä 1700-luvun ovea ei ole löytynyt, todennäköisesti vuoden 1835 korjauksessa kaikki irtaimempi sisustus on uusittu empiresävyiseksi. Tästäkin muutoksesta on nykyään varsin vähän todisteita. Joitakin ovia voitaneen ikkunoiden lisäksi pitää tällaisina. Ne ovat kahta tyyppiä:

6-peilisiä pariovia, keskimmäiset peilit pieniä ja matalia

3-peilisiä, yksilehtisiä ovia, keskipeilit samoin matalia, ovilehti suhteellisen leveä

Tällaisia ovia on tallella erityisesti porraskäytävään liittyvissä aukoissa. Näissä on lisäksi peilipariovia, joiden yläosat ovat ikkunoina. Tämä ovityyppi on joko alkuperäinen tai se on aikaansaatu poistamalla umpiovista yläpeilit. Suurin mahdollisuus on, että ovet ovat vasta 1800-luvun lopulta. Talon yleisimmät muut ovimallit ovat pienehkö, 6-peilinen pariovi sekä ns. T-peiliovi. Nämä ovat ajoitettavissa vuosivälille 1880-1910.

4. kerroksen suurin oviryhmä ovat vuoden 1926 yksinkertaiset, 3-peiliset ovet

IKKUNAT

Myöskään aivan alkuperäisiä ikkunoita ei ole säilynyt lukuun ottamatta 1. kerroksessa Sofiankadun puolella¹ olevaa 6-ruutuista ikkunaa, jonka kulmaraudointus on suurimmaksi osaksi 1700-luvulla tyypillistä koristeellista taontaa. Puitteiden jäykisteet ovat ilmeisesti tinatut, ja niiden päät on koristeltu runsain, C-kirjaimen muotoisin reunakaarin. Kiinnitykset on suoritettu kupuniittinauloin. Heloitus ei valitettavasti ole säilynyt täydellisenä, vaan ikkunan eteläpuolisko on osittain 1800-luvun alkupuolen, ilmeisestikin vuoden 1835 heloitustyylin edustaja. Tälläkin puolella on koukkusaranat, mutta kulmajäykisteiden päät ovat vaatimattomat, puoliympyrän muotoiset. Edelleen koko ikkunan sulkuhakaheloitus on uusittu valurautaiseksi, sormihakatyyppiseksi yleisesimerkiksi, jota useimpien talon 77 ikkunan heloitusten voidaan katsoa edustavan. Ikkunan lasitus ei myöskään ole kovin vanha. Pääosa ruuduista on

1. Ikkunan tarkka paikka on 4. aukossa Sofiankadun puolella talon Aleksanterinkadun kulmasta lukien.

nykyaikaista, valssattua ja täysin väritöntä ikkunalasia. Heloitus muistuttaa erittäin läheisesti Burtzin päärakennuksen toisessa kerroksessa¹ olevan, niin ikään 6-ruutuisen ikkunan rokokoheloitusta.

Empireaikaaisia koukkusaranaheloituksia on mainitun ikkunanpuolikkaan lisäksi seitsemässä Helleniuksen päärakennuksen ikkunassa. Kaikki nämä ovat pihan puolella. Kulmajäykisteiden päät on kaikissa leikattu samalla tavalla puolipyörän muotoon.

Valtaosa Helleniuksen talon ikkunoista on kuitenkin 1800- ja 1900-luvun taitteesta. Näissä on lehtisaranat, erilliset kulmajäykisteet sekä valetut rautaiset sormihaat. Kaikki päärakennuksen Sofiankadun puoleisen fasadin 3. kerroksen ikkunat sekä 2 saman kerroksen ikkunaa torin puolelta muutettiin T-mallisiksi vuonna 1898. Neljännen kerroksen eteläseinän ikkunat ovat 4-ruutuisia ja liittyvät koko kerroksen rakentamiseen vuonna 1926. Muut päärakennuksen ikkunat ovat 6-ruutuisia.

LATTIAT

Vallitseva lattianpäällyste on nykyisin ns. korkkimatto, useimmin ruskeana, tiheäjuovaisena. Mattojen alla on todennäköisesti lähes kaikkialla vanhat lankkulattiat. Vuoden 1835 palovakuutusasiakirjoissa ilmoitetaan talon kaikkien huoneiden lattiat tehdyiksi 2" lankuista.

Pääportaikon kerrostasot on päällystetty samanlaisilla punaisenharmailla ja harmailla kalkkikivilaatoilla kuin eteisaula.

4. kerroksen korkkimattojen alustan muodostaa entinen ullakon tiilestä muurattu palopermanto. Se lienee kuitenkin ensin rapattu tai laudoitettu mattoja varten.

SEINÄT

Seinien pinnoitteena on nykyään valkoinen tai vaalean kellertävä maali tai tapetti. Tapettien kuviointi rajoittuu heikkoon, koko vuoden pinnan peittävään täplitykseen tai viivoitukseen.

KATOT

Katot on maalattu nykyisin valkoisiksi. Vuonna 1835 asuinhuoneissa oli kipsikatot, mutta liikehuoneistoissa ne oli tehty laudoista. Näitä materiaaleja ei voida nykyisin todeta päältäpäin tarkastellen, mutta on hyvin todennäköistä, että ainakin nämä rakennekerrostumat ovat edelleenkin olemassa myöhempien peitemateriaalien alla. Katoissa on lehtiaiheisia kruunumedaljonkeja,

¹ Ikkuna on torijulkisivulla toisen kerroksen itäisimmässä aukossa.

Liite 79,
81

Liite 83

joista useat saattavat olla vuodelta 1835. Varmasti tämä voitaneen todeta vain kattorakenteiden kerrostumien ajoituksen kautta.

Kattolistoja lienee muutettu useasti huoneiden jakojen yhteydessä, mikä on vaikuttanut myös mallivalikoiman kasvuun. Listoista jotkut saattavat silti olla jäännöksiä huoneiden kaikkien alkuperäisimmästä sisustuksesta.

UUNIT

Helleniuksen talo on edelleenkin uunilämmitteinen, mistä johtuen päärakennuksessa on peräti 35 toimivaa huoneuunia ja yksi muurattu liesi. Kaikki uunit on kuitenkin vuosien mittaan uusittu. Alkuperäiset 1700-luvun kaakeliuunit vaihdettiin todennäköisesti jo vuonna 1835 uusiin, valkoisiin porseliinkaakeliuuneihin, jotka sisältyvät samana vuonna laadittuun inventaarioluetteloon. Monet nykyisistä uuneista ovat selvästi hyvinkin myöhäisiä, mm. talossa on useita sylinterin muotoisia, galvanoidulla ja maalatulla pellillä verhoiltuja pystyuuneja. Vanhimmat olemassa olevat uunit ajoittunevat noin vuosille 1870-1880, nuorimmat 1950-luvulle. Kaikki Helleniuksen talon 4. kerroksen uunit ovat vuodelta 1926. Talon ainoa liesi on valurautakantinen ja lienee muurattu 1800-luvun loppupuolella.

SIVUPORTAIKKO

Liite 64,
85-
87

Päärakennuksen Sofiankadun siiven eteläpäässä pihan puolella on rakennusrungosta hieman ulkoneva, 3-kerroksinen porrashuone. Sen suunnitteli Jean Wik vuonna 1835, jolloin se myös on rakennettu. Vaikka se on kiinni 2-kerroksisessa siipiosassa, se ei näy lähes tasaisen kattonsa ansiosta lainkaan kadulle. Pihan puolella porrashuoneessa on 6-ruutuiset ikkunat parittain kahdessa kerroksessa. Itse portaikko on säilynyt maalausta lukuun ottamatta alkuperäisenä. Sen askelmat kiertävät U-kirjaimen muotoisessa kuilussa litteää sydänmuuria. Askelmalaatat on valmistettu harmaasta kalkkikivestä, ja niiden etureunat on profiloitu puolipyörän muotoisiksi. Monissa kohdissa kivilaatta ei ole kuitenkaan täyttänyt koko askelmatasoa, ja välitila on täytetty tiili-
muurauksella siten, että tiilet ovat jääneet näkyviin. Myös portaikon kerroksitasot on päällystetty harmailla kalkkikivilaatoilla. Nämä ovat neliön muotoisia. Portaikon viereinen, 1-kerroksinen eteisulkonema on myös vuodelta 1835.

Portaikko antaa tässä asussaan selvän kuvan myös pääportaikon materiaaleista, jotka aivan ilmeisesti ovat olleet samanlaiset.

Liite 85-
88

Helleniuksen päärakennus on ollut yhdistettynä kerroskohtaisin oviaukoin viereiseen Burtzin päärakennukseen viimeistään vuonna 1906; mutta todennäköisesti jo vuodesta 1896, jolloin poliisi sai käyttöönsä talon tilat.

11 SOFIANKADUN SIVURAKENNUS

Liite 81 Suorakaiteen muotoinen, 2 kerrosta, fasadit empirekoristeiset. Porttihilvi talon läpi pohjoispäästä. Katufasadi jäljittelee viereisen Helleniuksen päärakennuksen 2-kerroksisen osan arkkitehtuuria. Katujulkisivun seinät vihreät listat ja koristeet valkoiset. Pihajulkisivu kokonaan keltainen. Rakennuksen ulkoasu suurimmaksi osaksi vuodelta 1838. Satulakatto. Purettu osittain 1965.

KELLARI

Rakennuksen kellarikerros on nykyisin täytetty hiekalla. Tämä tehtiin rakennuksen eteläpään purkamistöiden yhteydessä vuonna 1965, koska perustukset havaittiin arveluttavan heikoiksi ja ne oli jollakin tavalla kiireellisesti tuettava.

Kellariin johtava portaikko talon pääportaiden alla on myös nykyään suljettu na sen suulle naulatulla kovalevykannella.

Kiinteistön huoltomies U. Vaaran kuvauksen mukaan kellaritilat ovat seuraavanlaiset:

Liite 84 3 kpl tynnyriholvattuja, rappaamattomia ja tiilipintaisia kellarihuoneita L-kirjaimen muotoinen kellariportaikko

Kaikki kellarin lattiat ovat betonia.

Kellarin pohjoisin päätyseinä sekä tynnyriholvien alareunan ja lattiatason välinen pystysuora seinäosa ovat todennäköisesti puhtaaksi muurattua, lohkotua luonnonkiveä.

Eteläisimmän huoneen tynnyriholvin katkaisee entisen tilan puoliväliin vuonna 1965 rakennettu teräsbetoniseinä.

Kellarissa ei ole ovia.

Ikkuna-aukot ovat segmenttilakisia, ulospäin jyrkästi kapenevia ja kohoavia. Ne on kaikki muurattu umpeen ulkopuolelta.

Kellariportaat on valmistettu paikalla muotoon valetusta rautabetonista. Askelmalaattojen etureunoissa on valettu profilointi.

Kuvauksen perusteella kellarin on säilynyt miltei täysin vuoden 1838 asussa. Portaikko lienee uusittu nykyiselleen 1900-luvun alussa, jolloin yläpuolisissa tiloissa tehtiin merkittäviä muutoksia.

KERROKSET 1 - 2

Sofiankadun sivurakennus valmistui vuonna 1838. Vuosisadan vaihteesta 1940-luvulle talon eteläpäässä tehtiin useita perättäisiä muutostöitä sisustamalla.

- Liite 78, 81, 84
 Liite 81
 Liite 89
- tämä osa rakennuksesta poliisin autotalleiksi. Vuonna 1965 tämä osa kuitenkin purettiin eteläpäästään 13 metrin matkalta¹ kokonaan pois lukuun ottamatta ka-
 tujulkisivua. Tämän fasadiseinän ikkuna-aukot muurattiin valeikkunoiksi ja
 maalattiin päältä harmaiksi. Autotallien ovet poistettiin. Eteläisimmästä
 porttiaukosta tehtiin kaupungintalon uuden keittiön sisäänkäynti. Vanhan fa-
 sadin takana on nykyään keittiön kaakeloitu eteis-hissiaula. Kaikki nämä muu-
 tokset ovat osa prof. Aarno Ruusuvuoren suunnitteleman kortteli 30:n saneera-
 uksen toteutusta. Nyt tehdyt purku- ja rakennustyöt kuuluivat saneerausohjel-
 man I vaiheeseen, joka on toteutettu vuosina 1965-1970.

Jäljelle jääneen sivurakennuksen eteläpäähän rakennettiin saneerauksen kestä-
 essä uusi tiilinen päätyseinä, joka peitettiin väliaikaisluontoisesti harmail-
 la asbestisementtilevyillä.

Muu osa Sofiankadun sivurakennuksesta on säilynyt konstruktiivisesti puoliti-
 tain alkuperäisenä; toinen puoli ajoittuu 1900-luvun alkuun.

- Liite 85
- Rakennuksen pohjakerros on nykyään melkein kokonaan siinä asussa, jonka talon
 tämä osa sai 1900-luvun alussa. Vain yhdessä huoneessa² on tallella sen alku-
 peräinen muoto koko rakennusrungon levyisenä sekä sen vanha, ristiholvattu
 katto. Toinen jäljellä olevista 1. kerroksen huoneista on jaettu betonisella
 välipohjalla kahtia, ja ylätasolle johtavat portaat on niin ikään valettu be-
 tonista. Myös huoneen kattona toimiva välipohja on tätä materiaalia.

- Liite 74, 81
- Alakerroksen ovet ovat peräisin Gunnar Taucherin suunnittelemaasta muutoksesta
 talvelta 1940-41. Ne ovat päältäpäin rimaneloituja, yläosastaan ikkunalli-
 sia ulko-ovia.

Ikkunoista toisessa on vanhat litteät, pienilenkkiset, takomalla tehdyt sulku-
 haat, muut helat ovat myöhäisiä. Puitteet ovat mahdollisesti alkuperäiset.
 Toinen ikkuna lienee talvelta 1940-1941, vaikka se ei esiinny asianomaisis-
 sa piirustuksissa.

Lattiat on päällystetty korkkimatolla ja erilaisilla kuitulevyjen kappaleilla.
 Seinät on maalattu valkoisiksi tai vaalean kellertäviksi.

Pohjakerros on nykyään lämmittämätön tila, joka toimii polttopuuvarastona.

- Liite 86
 Liite 75
- Toisen kerroksen pohjakaava on periaatteeltaan alkuperäinen. Huoneet ulottu-
 vat rakennusrungon läpi, ja kulku tilasta toiseen tapahtuu linjassa pihasivus-
 talle olevien ovien kautta. Nämä tosin avattiin vasta talvena 1940-41, jolloin
 vastakkaisella seinustalla ollut oviaukkojono suljettiin ja pihanpuolen reu-
 naan muodostettiin kevytrakenteisin seinin käytävä. Muutokset suunnitteli

1. Puretun osan pohjapinta-ala oli noin 92 m².

2. Tämä huone oli alun perin leivintupa.

kaupunginarkkitehti Väinö Määttä.

Liite 86 Kulku rakennuksen tähän kerrokseen tapahtuu Helleniuksen päärakennuksen kautta.

Liite 75- Sofiankadun sivurakennus on yhdistetty pihan puolelta viereiseen poliisin autotallitaloon käytäväsillalla. Se on rakennettu vuosien 1940-1941 korjausten yhteydessä ja on myöskin Väinö Määttän suunnittelema. Sen ikkunat ovat neli-
76
88 ruutuiset ja lattia päällystetty korkkimatolla.

11 2. KERROKSEN OVET

Ovet ovat sileitä laakaovia vuosilta 1940-1941.

IKKUNAT

Liite 81 Ikkunat ovat 6-ruutuisia. Niissä on lehtisaranat, erilliset kulmajäykisteet sekä valurautaiset sormihaat. Eteläpään keittiöosan julkisivuksi muutetussa fasadiseinämässä on tummanruskeaksi kyllästetyt 6-ruutuiset tammipuitteet, joiden heloitukset ovat messinkiä ja pronssia. Sulkijamekanismin muodostavat näissä upotetut espagnoletit, joissa on sisäänkääntyvät salpakielet. Ikkunat on suunnitellut Aarno Ruusuvuori. Ne sisältyivät kaupungintalon vuosina 1965-1970 saneerattujen fasadien ikkunapuitteiden yhtenäistämiseen.

LATTIAT

Lattiat on peitetty korkkimatoilla. Alla on ilmeisesti lähes poikkeuksetta vanha lankkulattia.

SEINÄT

Seinät on maalattu tai tapetoitu yleensä vaaleilla keltaisen pastellisävyillä. Tapetit on kuvioitu erittäin vaatimattomilla piste- tai pilkkuaiheilla.

Osa yksinkertaisista kattolistoista saattaa olla alkuperäisiä. Katoissa ei ole kruunumedaljonkeja.

UUNIT

Lämmitys tapahtuu kolmella sylinterin muotoisella, peltivaippaisella pystyunnilla. Ne on todennäköisesti rakennettu 1800- ja 1900-luvun taitteessa.

PORTTIKÄYTÄVÄ

Liite 81 Alkuperäisessä porttikäytävässä on nykyään rautapellistä tehty, vaaleanruskeaksi maalattu pariportti, jossa on suuret kolkutinrenkaat, pienehköt rautaristikkoaukot yläosassa sekä kupuniitein tehtyä koristelua. Portti lienee noin vuodelta 1910, koska aukossa vielä vuonna 1907 oli puuportit.

8A POLIISIN AUTOTALLI

Tämä rakennus on suurimmaksi osaksi viereisellä Burtzin tontilla ja on selos-

tettu lähemmin Burtzin kiinteistön nykyasua käsittävän kappaleen sivuilla

Vuoden 1965 purkutöiden yhteydessä hävisivät Helleniuksen tontilta autotal-
lin ja Sofiankadun sivurakennuksen eteläpäiden lisäksi niiden välissä olleet
yksikerroksiset poliisiautomiehistön oloskeluhuone sekä entinen käymäläraken-
nus. Oloskeluhuone sisältyi Gunnar Taucherin laatimiin tallin muutospiirus-
tuksiin uudisrakennuksena, jonka takaseinänä oli Karl Hård af Segerstadin
vuonna 1908 suunnitteleman käymälän fasadi. Taucherin suunnitelma toteutui
talvella 1940-1941. Nykyisin näiden rakennusten paikalla on osittain rakenta-
maton pihasola, osittain vuonna 1970 valmistuneen kaupungintalon juhlasalin
yleisölämpiön pohjoisseinä. Se on koottu pronssikehyksiin kiinnitetyistä läm-
pölasi-elementeistä, osaksi se on slammattu betoniseinä. Siihen liittyy myös
ulkoneva, nelikulmainen teräsportaikko, jonka seinät on tehty sinisiksi maa-
lattuihin teräskehyksiin kiinnitetyistä lasiruuduista. Purkamatta jätetyn So-
fiankadun sivurakennuksen fasadin pihanpuoleiset pinnat ovat slammattut.

Helleniuksen piha-alue päättyy nykyään noin 200 cm korkeaan, slammattupintai-
seen tiilimuuriin, joka rakennettiin vuonna 1970 autotalin ja Sofiankadun
sivurakennusten eteläpäätyjen väliin. Kaikki edellä mainitut rakennus- ja
purkutyöt sisältyivät prof. Aarno Ruusuvuoren suunnitteleman kaupungintalo-
korttelin saneerauksen I vaiheeseen, joka toteutettiin vuosina 1965-1970.

Liite 74,
77
80
12

Liite 78,
90

Liite 85

Liite 89-
90

YHDISTELMÄ KENRAALIKUVERNÖÖRINTALON RAKENNUSTEKNISESTÄ INVENTAARIOLUETTELOSTA JA VAKUUTUSARVOLASKELMASTA VUODELTA 1822. LYHENNETTY.

Luettelot sisältyvät talon palovakuutusasiakirjoihin Valtionarkiston Tarmen arkistossa Helsingissä. Vakuutushakemuksen numero on 239, vakuutuksen numero luettelossa 227.

TONTTI

koko $52\frac{1}{4} \times 108\frac{3}{4}$ kyyn. $[30,9 \times 64,4 \text{ m}]$

rajat pohjoisessa Fredsgatan

etelässä Strandgatan

idässä Catharina gatan

lännessä kauppaneuvos C. W. Lindebergin tontti

1A

PÄÄRAKENNUS

koko $52\frac{1}{4} \times 21\frac{1}{2}$ kyyn. $[30,9 \times 12,7 \text{ m}]$

harjakorkeus $20\frac{1}{2}$ kyyn. $[12,1 \text{ m}]$

kerrosluku vv. 1763 - 1816 2, 1819 - 3

rakennusvuosi rakennettu n. 50 vuotta sitten $[1763]$

korotettu vuonna 1816 3-kerroksiseksi

PÄÄRAKENNUKSEN SIIVET

koko Katariinankadun siipi $27\frac{1}{4} \times 16\frac{1}{2}$ kyyn. $[16,1 \times 9,7 \text{ m}]$

C. W. Lindebergin tonttiin rajoittuva siipi

pohjoisosa $27\frac{1}{2} \times 14$ kyyn. $[16,2 \times 8,3 \text{ m}]$

eteläosa $10\frac{1}{2} \times 12$ kyyn. $[6,2 \times 7,1 \text{ m}]$

rakennusvuosi 1816

PÄÄRAKENNUKSEN FASADIDETALJIT

suuri keskirisaliitti 4 pilarin ja 4 pilasterin koristama

kapiteelit ja pylväasperustat veistettyä hiekkakiveä, maalatut öljymaalilla

PARVEKE

lattianpäällyste lyijyä
 kaiteet rautaa, maalattu mustalla öljymaalilla
 kaiteiden koristeruusukkeet kullattua pronssia

FASADIN KIPSIKORISTELU

parvekeovien päällyys ornamentti- ja lehtifriisejä
 räystäskarniisin alus 180 kpl konsoleita
 2. kerroksen ikkunoiden päällyys 20 kpl konsoleita
 pohjoisen porttiaukon päällyys 12 kpl balusteripylväitä
 4 kpl ruusukkeita
 2 kpl lehtifriisejä, koko 7 x 1 j
 [207 x 29 cm]

FASADIN RAPPAUSKORISTELU

1. kerros rustikoitu torin ja Katariinankadun puolelta
2. kerroksessa 27 ikkunan päällä karniisit ja konsolit

OVET JA IKKUNAT PARVEKKEEN KOHDALLA

parvekkeen poikkiakselissa venetsialainen 16-ruutuinen ikkuna, alaosa
 paneloitu ulkopuolelta ovea muistuttavaksi täysranskalaisin peilein
 ikkunan molemmin puolin ovet

VESIKATTO

kateaine rautapelti, maalattu mustalla öljymaalilla

SYÖKSYTORVET

rautapeltiä, maalattu valkoisella ja mustalla öljymaalilla

JULKISIVUJEN VÄRI

fasadit maalattu keltaisella vesivärillä

ULKOPORTAAT

3 portaat pihalle, kunkin koko $4\frac{1}{4} \times 2\frac{1}{2}$ kyyn. [2,5 x 1,4 m]

PORTINPIELIPATSAAT

5 kpl, hakattua graniittia, korkeus $1\frac{1}{4}$ kyyn. [74 cm]

KELLARIKERROS

5 kpl holvattuja kellareita
 ovet 5 kpl kaksinkertaisia, päällystettyjä [lautaverhoilu] 3" lankku-
 rakenteisia ovia, tukkilukot ja tuulihaat, 2 ovessa myös fauta-
 puomit

ikkunat 7 kpl ikkuna-aukkoja, sisäpuolella rautakalterit, ulkopuolella rautaluukut

1. KERROS

pääovi täysranskalainen peilipariovi, painikkeet ja kilpilevyt kullattua pronssia, ovi maalattu öljymaalilla ja lakattu

oven päällä 8-ruutuinen ikkuna

Eteishalli ja pääportaikko

2 kpl eteishuoneita, holvikatot

portaikko holvattu, leveys 3 kyyn. [177 cm], 50 hiekkakiviaskelmaa

ovet 2 kpl täysranskalaisia pariovia

1 " - " - "- päällä 3-ruutuinen puoliympyrä-ikkuna

1 " - " - "- päällä ja sivuilla yhteensä 23-ruutuinen, osittain kalterein suojattu ikkuna

1 " päällystetty [lautaverhoiltu] pariovi kellariin

1 " pariovi, päällä 2-ruutuinen ikkuna

2 " "- länsisiiven ulko-ovet

porraskaiteet rautaa, pituus 27 kyyn. [16 m], maalattu mustalla öljymaalilla

kaiteiden vastapäisiin seiniin maalattu vesivärillä kaideimitaatio

askelmat ja kynnykset maalattu öljymaalilla

seinät maalattu muilta osiltaan keltaisella vesivärillä

porrashuoneen katto 3. kerroksessa

karniisilista koristettu ornamentti- ja lehtifriisein

katon keskellä kipsiruusuke

Huonetilat

pääsisäänkäynnin oikealla puolella

1. Eteinen

2. Salonki koko $15\frac{1}{2} \times 9\frac{1}{4}$ kyyn. [8,9 x 5,4 m]

2 pariovea, 3 ikkunaa

2 kaakeliuunia, maalatut keltaisella öljymaalilla

katto ja kattofriisi koristeltu maalatuin arabeskein,
karniisi kipsiornamentein

3. Förmäki koko 9 x 9 kyyn. [5,3 x 5,3 m]
maalattu vihreällä liimavärillä

4. Kabinetti

5. Vaatehuone 3-ruutuinen puoliympyräikkuna kabinettiin
puuportaat 2. kerrokseen, leveys $1\frac{3}{4}$ kyyn. [103 cm]

6. Välikäytävä holvattu portaikko 2. kerrokseen, hiekkakiviaskel-
mat, rautakaiteet, leveys 2 kyyn. [118 cm]

lännenpuoleisessa siivessä

7. Eteisvälikkö pyöreä kaakeliuuni

8. Keittiö suuri nurkkaliesi, valurautaliesi, muuripata, leivin-
ja paistinuuni

9., 10. 2 kpl palvelijanhuoneita yhteinen uuni, venäläistyypiset pel-
lit

11. Ruokahuone pyöreä kaakeliuuni
2 seinällä hyllyt 2" lankusta

12. Eteinen holvattu portaikko ullakolle, tiiliaskelmat, ylin syök-
sy 2" lankusta, leveys $1\frac{3}{4}$ kyyn. [103 cm]

pääsisäänkäynnin vasemmalla puolella

13. Eteinen pyöreä kaakeliuuni

14.-16. 3 huonetta suurehkot kaakeliuunit

idänpuoleisessa siivessä

17.-19. 3 huonetta kaakeliuunit

Porttikäytävä aukon leveys 7 kyyn. [4,1 m], korkeus $6\frac{1}{2}$ kyyn.
[3,8 m], jalankulkuovi, takorautalukko

Kaivuhuone koko 9 x $6\frac{1}{2}$ kyyn. [5,3 x 3,8 m]

2 ikkunaa kadulle, erotettu porttikäytävästä säle-
rakenteisin pariovin

hirsisalvosrakenteinen kaivo keskellä lattiaa

1. KERROKSEN OVET.

9 kpl täysranskalaisia pariovia, koko 4 x 2 kyyn. [237 x 118 cm], kussakin 3 paria engl. saranoita lehtisaranaita, 2 kpl työntösälpoja sekä engl. upotettu lukko painikkeineen, kilpilevyineen ja kielirautoineen, valmistettu messingistä

17 " puoliranskalaisia ovia, koko $1\frac{1}{2} \times 3\frac{3}{8}$ kyyn. [89 x 200 cm], kussakin peitetty lukko ja 2 paria engl. saranoita

1. KERROKSEN IKKUNAT

$27\frac{1}{2}$ kpl koko 1 kyyn. 21" x 3 kyyn. [111 x 177 cm], näistä $22\frac{1}{2}$ kpl kaksinkertaisia, jokaisessa 4 suurta ja 4 pientä sulkuhakaa, 2 paria engl. saranoita ja 8 kpl kulmajäykisteitä

jokaisessa ikkunassa tuuletusruutu

kaikki puuosat maalattu valkoisella öljymaalilla

1. KERROKSEN KAAKELIUUNIT

14 kpl erilaisia uuneja, kaikissa kiilloitettut suuluukut, uunien edessä hiekkakiviset kekälelaatat

uunien jalustat ja suupielet maalattu öljymaalilla, muut osat liimavärillä

LATTIAVASAT JA VÄLITÄYTTEET

12" palkit välipohjan kannattajina, asennettu uudelleen koko talossa vuonna 1816, samoin välit äytteet kalkkikivisora, sahajauhot ja samaleet

LATTIAT

eteisaulat kaikissa kerroksissa Öölannin hiekkakiveä
asuintilat kaikissa kerroksissa 2" honka- ja kuusilankkua [2 huoneessa jalopuuparkettia]

VÄLIKATOT

pintakerros kipsiä, reunat listoitettut

SISÄSEINÄT

hienorapattu ja maalattu liimaväreillä [joissakin tiloissa vesi- tai öljyväreillä]

1. KERROKSEN HUONEKORKEUS

 $5\frac{3}{4}$ kyyn. [340 cm]

2. KERROS "BELLE ETAGE"

torilta katsoen eteisaulan oikealla puolella

1. Eteinen

2. Förmäki katto, kattofriisin arabeskit ja seinät maalattu vihreällä liimavärillä

karniisi koristeltu kipsiornamentein

kaakeliuuni, lasitetut kaakelit

seinästä erottumaton ovi, josta käynti 1. kerroksen ka-
binettiin

3. Tanssisali koko 26 x 12 x 12 kyyn. [15,4 x 7,1 x 7,1 m , 109 m²]

tynnyriholvikatto puurakenteinen, lämpöeristeenä muu-
rattu tiilikate, koristeltu 6 arkadikaarella, joissa
kuviofriisejä, kaarten väleissä 20 kpl suuria kasette-
ja, joissa kipsiset ruusukkeet

3 kpl puoliranskalaisia pariovia, päällä kipsisin leh-
ti- ja ornamenttifriisein sekä konsolein koristellut
karniisit

5 kpl suuria, 5 kpl puoliympyräikkunoita pihalle

2 kpl kaakeliuuneja, lasitetut kaakelit

seinillä 12 kpl joonialaisia pilastereita, päällä joo-
nialainen, friisien täyttämä palkisto, runsas kipsinen
ornamentti- ja lehtinauhakoristelu

seinät maalattu vihreiksi

lattia tehty 2 honka- ja kuusilankun muodostamista par-
kettiruuduista

4. huone kaakeliuuni

5. komero koko 5 x 5 kyyn. [2,9 x 2,9 m]

käynti orkesterikorokkeelle portaat.

6. Orkesteritila koko 10 x 5 $\frac{1}{2}$ kyyn. [5,9 x 3,2 m]

kaakeliuuni .

puoliympyräikkuna

tila yhteydessä tanssisaliin suuren arkadin välityksellä, arkadi koristeltu kipsiornamenteilla

tilan etuosassa kiinteänä sisustuksena nuottitelineet, 2 kpl pitkiä penkkejä ja 18 kpl peltisiä kynttilänsijoja

7. Ruokasali koko $8\frac{3}{4} \times 22$ kyyn. [$5,1 \times 13$ m, 66 m^2]

3 ikkunaa, 1 puoliranskalainen pariovi, muistuttaa parvekkeen kohdalla olevia ikkunoita, 2 pariovea, samanlaisia kuin huoneen ikkunat

2 kpl kaakeliuuneja, koristeltu kipsifriisein

salia jakaa 2 kpl korinttilaista pilaria, kapiteelit kipsiä, seinissä vastaavalla kohdalla pilasterit, pylväiden ja pilasterien maalipinnat jäljittelevät porfyryä, öljymaali

kattolistoitus korinttilainen, koristeltu ornamenttinauhoin ja konsolein

katossa 2 kpl kipsisiä ruusukkeita

seinät, kattoarabeskit ja -kuviokentät maalattu vihreiksi

pylväiden ja pilasterien välissä umpimahonkinen irtoseinä, korkeus 4 kyyn. [237 cm], ovien lukot, saranat ja työntösavut kullattua pronssia

8., 9. Tarjoiluhuone 2 kpl kiinteitä seinäkaappeja, joissa työntö-
ovet

10. Seurusteluhuone koko $17\frac{1}{2} \times 9\frac{3}{8}$ kyyn. [$10,3 \times 5,5$ m, 56 m^2]

2 kpl ikkunoita, 1 kpl ovi parvekkeelle, 2 kpl pariovia, päällä kipsiset karniisit ja konsolit

2 kpl kaakeliuuneja, lasitetut kaakelit, kummankin päällä 3 kpl plásteliinisia uurnia, keskellä "baritaf"

[toinen uuneista on säilynyt talletettuna Helsingin kaupunginmuseossa]

katto koristeltu maalatuin arabeskein

listoitus korinttilainen, runsaasti koristeltu
kipsisin ornamentein, friisein, konsolein ja
karniisirsuukkein

seinät maalattu berliininsiniseksi

lattia tammiparkettia

11. Kabinetti eli Divaanihuone

muoto lähes neliö $9\frac{3}{4} \times 9\frac{3}{8}$ kyyn. $[5,7 \times 5,5 \text{ m}]$

kaakeliuuni, lasitetut kaakelit, niissä
plasteliininen kuvareliefi

katossa listoitus, keskellä kipsirsuusuke

lattiaparketti tehty tammesta, mahongista ja
ebenholzista, kuviot kuten seurusteluhuoneessa

seinät maalattu keltaisiksi

torilta katsoen eteisaulan vasemmalla puolella

12. Eteinen kaakeliuuni

13. Förmäki koko $9\frac{3}{4} \times 8\frac{1}{2}$ kyyn. $[5,7 \times 5 \text{ m}]$

kaakeliuuni, lasitetut kaakelit

karniisi koristeltu kipsisin lehtiornamentein

katto ja friisit kaistakuvioitu maalaamalla

arabeskit ja lattian ruudutus maalattu öljymaalilla

seinät maalattu karminin- ja berliininpunaisiksi

14. Makuukamari koko $9 \times 7\frac{1}{4}$ kyyn. $[5,3 \times 4,2 \text{ m}]$

puolipyöreä alkovi, kaksoisseiniin sijoitettu 2 kpl
komoita, joissa seinistä erottumattomat ovat

kaariseinässä öljymaalattu draperiaimitaatio

alkovin suulla 2 kpl korinttilaisia pylväitä ja 2

kpl pilastereita, samanlaiset kuin ruokasalissa

lattian ruudutus maalattu öljymaalilla

seinät maalattu vihreällä öljymaalilla

korinttilainen listoitus koristeltu kipsisin lehti-
ornamentein

katossa kipsinen ruusuke

alkovin puolikupolikatossa maalatut arabeskit

kaakeliuuni, maalattu öljymaalilla

seinäkaappi, ovi ei erotu ympäristöstään

15. Käytävä yhdistää eteisen ja pienen ruokasalin toisiinsa

16. Pieni ruokasali koko $14\frac{3}{4} \times 7\frac{1}{4}$ kyyn. $[8,7 \times 4,2 \text{ m}, 36 \text{ m}^2]$

kaakeliuuni

katto ja friisilistoitus koristeltu arabeskein

lattia maalattu öljymaalilla

17. huone kaakeliuuni

lattia maalattu öljymaalilla

katto ja friisilistoitus koristeltu arabeskein

18. Palvelijanhuone kaakeliuuni

portaat 3" lankusta 3. kerrokseen, leveys
2 kyyn. $[118 \text{ cm}]$, maalattu öljymaalilla

2. KERROKSEN OVET

16 kpl täysranskalaisia peilipariovia, koko 2×4 kyyn. $[118 \times 237 \text{ cm}]$, 5 oven päällä kipsiset karniisit, ympärillä kehykset

11 " puoliranskalaisia ovia, koko $1\frac{1}{2} \times 3\frac{3}{8}$ kyyn. $[89 \times 200 \text{ cm}]$

2. KERROKSEN IKKUNAT

26 kpl 2×4 kyyn. $[118 \times 237 \text{ cm}]$, kaksinkertaiset puitteet, tuuletusruutu, ikkunat 8-ruutuiset, näistä 10 kpl aukeaa sisäänpäin, kaikissa ulospäin aukeavissa ikkunoissa 4 paria engl. saranoita, 8 kpl pieniä, 6 kpl isoja sulkuhakoja, 16 kpl kulmajäykisteitä, sisäänaukeavissa ikkunoissa hakojen sijasta 2 kpl messinkisiä työntösalpoja.

4 " eteisikkunoita pihan puolelle, heloitus kuten edellä

1 " valeikkuna pihan puolelle, heloitus kuten edellä

7 kpl puoliympyräikkunoita, 3 ruutua, säde 1-kyyn. [59 cm],
näistä 6 ikkunaa kaksinkertaisia, kaikissa 4 kpl pie-
niä, 2 kpl suuria sulkuhakoja, 6 kpl kulmajäykisteitä

JALKALISTAT korkeus 5" [12 cm]

kaikki puuosat maalattu valkoisella öjymaalilla

2. KERROKSEN KAAKELIUUNIT

9 kpl erilaisia kaakeliuuneja, lasitetut kaakelit, ruusuke-
koristeiset suuluukut messinkiä, sisäluukut valurautaa,
Tanssisalin 2 uunissa venäläistyypiset pellit

6 " kaakeliuuneja, maalattu öljy- ja liimavärein

kaikkien kaakeliuunien edessä hiekkakiviset kekälelaatat

2. KERROKSEN HUONEKORKEUS

7 kyyn. [415 cm]

3. KERROS

torilta katsoen eteisaulan oikealla puolella

1. Eteinen pieni liesi, venäläistyypiset pellit

2. huone 2 kaakeliuunia

3.,4. 2 huonetta välissä kevytrakenteinen seinä
molemmissa kaakeliuunit

5.,6. 2 huonetta välissä kevytrakenteinen seinä
molemmissa kaakeliuunit

7. huone kaakeliuuni

torilta katsoen eteisaulan vasemmalla puolella

8. Eteinen portaat ullakolle 3" lankusta, maalattu liimavärillä

9. huone kaakeliuuni

itäsiivessä

10. huone kaakeliuuni

11. huone 2 ikkunaa, toinen puoliympyrän muotoinen, 10-ruutu-
inen
kaakeliuuni

12. huone 2 kpl tavallisia, 1 kpl venetsialainen, 12-ruutuinen
ikkuna

kaakeliuuni

13. huone portaat alas 2. kerrokseen

kaakeliuuni

3. KERROKSEN OVET

18 kpl puoliranskalaisia ovia

3. KERROKSEN IKKUNAT

22 kpl 1 kyyn. 21" x 2 kyyn. 22" [111 x 173 cm], kaksinkertaisia, 6-ruutuisia ikkunoita, kaikissa 4 suurta ja 4 pientä sulkuhakaa, 2 paria engl. saranoita ja 8 kpl kulmajäykisteitä

3 " yksinkertaisia eteisikkunoita, heloitus kuten edellä

JALKALISTAT korkeus 3" [7 cm]

kaikki puuosat maalattu valkoisella öljymaalilla

3. KERROKSEN KAAKELIUUNIT

12 kpl erilaisia kaakeliuuneja, maalattu öljy- ja liimavärein, kaikkien edessä hiekkakiviset kekälelaatat

3. KERROKSEN HUONEKORKEUS

$5\frac{1}{4}$ kyyn. [310 cm]

ULLAKKO

lattia tehty syrjälleen muuratuista tiilistä

8 kpl rapattuja savupiippuja

6 " puoliympyräikkunoita, kussakin 4 ruutua, engl. saranat ja sulkuhaat

2 " portaita katolle

N:o 2

2 SIIPIRAKENNUS

rajoittuu päärakennuksen itäsiipeen

koko 41 x 12 kyyn. 8" [24,2 x 7,3 m]

harjakorkeus $11\frac{1}{2}$ kyyn. [6,8 m]

rakennusvuosi rakennettu n. 50 vuotta sitten [vuonna 1763]
korotettu vuonna 1817 $1\frac{1}{2}$ kyynärällä [88 cm]

kerrosluku 2

FASADIN RAPPAUSKORISTELU

1. kerros rustikoitu

2. kerroksessa 3 suurta puoliympyräikkuna-arkadia, karniisi- ja cordon -listat

JULKISIVUJEN VÄRI

siipirakennuksen kaikki fasadit maalattu keltaisella vesiväri-
lä

VESIKATTO JA SYÖKSYTORVET

rautapeltiä, maalattu öljymaalilla

LATTIAVASAT JA TÄYTEPOHJA

vaihdettu kokonaan uusiin vuonna 1817

1. KERROS

Eteinen holvattu portaikko ullakolle, 38 tiiliaskelmaa, leveys
 $1\frac{3}{4}$ kyyn. [103 cm]

ulko-ovet päällystetyt pariovet, yläosassa 2 lasiruutua

pohjoisesta katsoen vasemmalla

1. Leivintupa koko $10\frac{1}{4} \times 9\frac{1}{2}$ kyyn. [6 x 5,6 m]liesi, jossa suuri venäläistyyppinen leivinuuni
pelteineen

pohjoisesta katsoen oikealla

2. Leivintupa koko $10\frac{1}{4} \times 8\frac{1}{4}$ kyyn. [6 x 4,8 m]liesi, jossa suuri venäläistyyppinen leivinuuni
pelteineen3. Pesutupa koko $10\frac{1}{4} \times 11\frac{1}{2}$ kyyn. [6 x 6,8 m]pienehkö liesi, jossa rautainen padankannatusor-
si, höyrykupu, 2 kpl suuria muuripatoja, kumman-
kin tilavuus 50 kannua [131 l], padoissa metalli-
hanat ja rautaiset suuldukutportaikko 2" lankusta 2. kerrokseen, alla tiili-
nen portaikko holvattuun kellariin, jossa kaksin-
kertaiset, päällystetyt ovet sekä 3 kpl ikkuna-
aukkoja, joissa ulkopuolella rautaluukut

KELLARIKERROS

4. huone jaettu 3 lautarakenteiseksi kuivakäymäläosastoksi

2. KERROS

pohjoisesta katsoen vasemmalla

- 1., 2. 2 huonetta kummassakin 2 tavallista ja 1 puoliympyräikkuna kadulle
molemmissa kaakeliuuni
2 portaat 3" lankusta 2. kerroksen huoneisiin 17 ja 18, maalatut öljymaalilla

pohjoisesta katsoen oikealla

3. Keittiö liesi, tehty lasitetuista kaakeleista
liesi valurautaa, riittää 8 pannulle kansi-
neen, liedessä lisäksi paistinuuni
2 tavallista ja 1 puoliympyräikkuna
4. Ruokahuone seinät lankkurakenteiset
pieni liesi, jossa leivinuuni
2 tavallista ja 1 puoliympyräikkuna

ULLAKKO

lattia tehty syrjälleen muuratuista tiilistä

SIIPIRAKENNUS N:O 2:N OVET

- 7 kpl puoliranskalaisia ovia
1 " - " - pariovi
1 " rautaovi, lukko

IKKUNAT

- 14 kpl 1 kyyn. 21" x 2 kyyn. 5" [111 x 131 cm], 4 ruutua,
ikkunoista 8 kpl kaksinkertaisia
3 " puoliympyräikkunoita, säde 2 kyyn. [118 cm], 4 ruutua,
ikkunoista 2 kpl kaksinkertaisia, kaikkien sivuilla
lautarakenteiset luukut, maalattu vihreällä liima-
värillä

JALKALISTAT korkeus 3" [7 cm]

kaikki puurakenteet maalattu valkoisella öljymaalilla, pait-
si ikkunaluukut

1. KERROKSEN HUONEKORKEUS

 $4\frac{3}{4}$ kyyn. [281 cm]

2. KERROKSEN HUONEKORKEUS

 $4\frac{1}{4}$ kyyn. [251 cm]

SIIPIRAKENNUS N:0 2:N KAAKELIUUNIT

2 kpl pyöreitä kaakeliuuneja, kiillotetut luukut

N:0 3

3 SIVURAKENNUS PIHAN PERÄLLÄ

koko itäsiipi 20 x 12 kyyn. [11,8 x 7,1 m]

eteläsiipi $52\frac{1}{4}$ x 10 kyyn. [31,1 x 5,9 m]länsisiipi $51\frac{1}{4}$ x $11\frac{3}{4}$ kyyn. [29,5 x 6,9 m]harjakorkeus pihan puolelta $5\frac{1}{2}$ kyyn. [3,2 m]ulkopuolelta $11\frac{1}{2}$ kyyn. [6,8 m]

kateaine rautapelti, öljymaalattu

rakennusvuosi 1817

FASADIEN KORISTELU

eteläsiivessä keskirisaliitti, jonka yläosassa suuri puoliympyräikkuna, säde 3 kyyn. [177 cm], luukkuovet, sivuluukut ja vinssilaitte, seinässä lisäksi 2 kpl kipsisiä ruusukkeita

itäsiiven katufasadi samanlainen kuin viereisen siipirakennuksen: 2 kpl puoliympyräikkunoita, sivuilla luukut

kaikki sivurakennuksen julkisivut maalattu keltaisella vesiväriillä

HUONETILAT

JÄÄKELLARI 1. huone koko 10 x 10 kyyn. [5,9 x 5,9 m]

kaksinkertainen, päällystetty ovi $4\frac{1}{2}$ x 2 kyyn. 6"

[266 x 133 cm], tukkilukko, 4 kpl koukkusaranoita,
2 kpl tuulihakoja

sisustettu jääkellariksi, kaksoisseinät, muurattujen

seinien ja 12" hirsistä veistettyjen seinien välissä
1 kyynärän [59 cm] ilmatila

lattia $7\frac{1}{2}$ kyyn. [4,4 m] maanpinnan alapuolella, katto
 $3\frac{1}{4}$ kyyn. [1,9 m] sen yläpuolella

katto ja puolet seinien välitilasta täytetty hiili-
murskalla

kellarin päällä varasto, tämän ja ullakon erottaa vä-
likatto, pääsy varastoon vaunuvajasta

2. Vaunuvaja koko $10 \times 31\frac{1}{4}$ kyyn. [5,9 x 18,5 m]

4 kpl päällystettyjä portteja 4×5 kyyn. [237 x
296 cm], yhteensä 4 paria suuria koukkusaranoita,
8 kpl rautahakoja puupuomeineen sekä suuri elefant-
tilukko jokaisessa portissa

2 kpl portaikkoja 2" lankusta heinäparville

lattia 3" lankusta

3. Halkovaja koko $8\frac{1}{2} \times 20$ kyyn. [5 x 11,8 m]

tilasta erotettu 2 lehmän navetta

4. Talli koko $29\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ kyyn. [17,4' x 5 m]

pilttuut 12 hevoselle

3 ikkunaa, 1 kadunpuoleisessa rautakalterit, kaikki
6-ruutuisia

portaat heinäparvelle

5. Kuivakäymälä jaettu 4 osastoksi

1 kpl 6-ruutuinen ikkuna

käymälään johtaa alhaalta lankusta tehty por-
taikko

lattia, katto ja alla sijaitseva jätehuone lau-
tarakenteiset

6. jätetty käyttämättä

7. Ajoportti leveys $5\frac{3}{4}$ kyyn. [340 cm]

päällystetty pariportti $5\frac{1}{2} \times 5$ kyyn. [325 x 296 cm],

samanlainen kuin pohjoinen portti

SIVURAKENNUS N:O 3:N IKKUNAT

- 4 kpl $3 \times 1\frac{7}{8}$ kyyn. [177 x 111 cm], yhdessä rautakalterit
- 2 " 3×2 kyyn. [177 x 118 cm] puoliympyräikkunoita, molemmissa sivuluukut
- 2 " ullakon puoliympyräikkunoita
- 1 " iso kaariaukko ullakolle eteläsiivessä, säde 3 kyyn. [177 cm], aukossa kaksoisluukut laudasta, leveys 2 kyyn. [118 cm], lisäksi vinssilaitte

heinäparvien lattialaudat irtonaiset

SIVURAKENNUS N:O 3:N HUONEKORKEUS

$6\frac{5}{8}$ kyyn. [392 cm]

Helsinki, 8. marraskuuta 1822

A. F. Granstedt.

Fredr. Mattens.

VAKUUTUSARVOLASKELMA laadittu vuonna 1822

1A

KELLARI 5 holvattua huonetta

1. KERROS 23 huonetta

2. KERROS 20 huonetta

3. KERROS 15 huonetta

kaakeliuuneja koko päärakennuksessa yhteensä 46 kpl

2" lankkulattia yhteensä 48 huoneessa

Helsinki, 28. marraskuuta 1822

Pet. Bergholm

Fredr. Mattens.

Raatimies.

Raatimies.

M. Broström.

And: Ramstedt.

Maalarioltermanni

Seppäoltermanni

Em Tilljander.

Johan Lindberg

Kaakeliuunimestari

Puuseppämestari

Er. Soklin.

Paul Leander

Muurimestari .

p

Kirvesmies-oltermanni

YHDISTELMÄ TALON ALEKSANTERINKATU 22 RAKENNUSTEKNISISTÄ INVENTAARIOLUETTELOISTA VUOSILTA 1843, 1886 JA 1896. LYHENNETTY.

Luettelot sisältyvät seuraaviin talon palovakuutusasiakirjoihin Valtion-arkiston Tarmon arkistossa Helsingissä:

vakuutuskirja n:o 2066 4.12.1843
vakuutuskirja n:o 13934 10.6.1886
vakuutuskirja n:o 18866 10.3.1896

TONTTI

koko 42 x 110 kyyn. [24,9 x 65,2 m]
rajat pohjoisessa Senaatintori
etelässä Seurahuoneen tontti
idässä Kaupungintalon tontti
lännessä kauppiassuku Baranovin tontti

4 PÄÄRAKENNUS

koko $42 \times 22\frac{3}{4}$ kyyn. [24,9 x 13,4 m]
harjakorkeus 24 kyyn. [14,8 m]
kerrosluku 3
kateaine rautapelti
rakennusvuosi 1775

KELLARI

4 kpl suuria, tiilestä holvattuja kellareita, jaettu lautaseinin useiksi osastoiksi. 1896 ilmoitettu 7 kpl holvattuja huoneita.

portaat hakatusta kivistä

ovet 1 rautaovi

17 kpl paneloituja lautaovia

ikkunat 6 kpl ikkuna-aukkoja, joissa rautakalterit ja rautaluukut

1. KERROS

holvattu sisäänkäynti

käytävä

keittiö liesi, jossa rautainen keittotaso ja rautauuni

eteinen

9 kpl huoneita 1896 ilmoitettu 8 kpl, kaakeliuuneja 9 kpl, 1896
8 kpl

2. KERROS

käytävä

2 kpl keittiöitä 1886 ilmoitettu 1 keittiö. 2 kpl liesiä, toisessa
rautainen keittotaso ja rautauuni

7 kpl huoneita 1886 9 kpl, 1896 8 kpl. 6 kpl kaakeliuuneja, 1886
9 kpl, 1896 10 kpl

ruokahuone

vaatehuone

komero

WC ilmoitettu vain 1896.

3. KERROS

käytävä

keittiö liesi

6 kpl huoneita 1886 8 kpl

vaatehuone

WC ilmoitettu vain 1896

3. KERROKSEN KAAKELIUUNIT

7 kpl 1886 8 kpl, 1896 9 kpl

PÄÄPORTAIKKO

hakattua kiveä, ullakolle johtava osa puuta

ULLAKKO

palopermanto muurattu tiilestä

4 kpl komeroita

6 kpl puolipyöreäikkunoita

4 kpl savupiippuja

KATOT

3 kpl kipsisiä sisäkattoja

SISÄSEINÄT

7 huoneessa ranskalaiset tapetit

muiden huoneiden seinät maalattu liimavärein

ULKOPORTAAT

katettu, puurakenteinen porras pihalle

IKKUNAT

9 kpl 13 x 8 kortt. [195 x 120 cm], 6 ruutua, kaikki kaksinkertaisia

23 " $11\frac{1}{2}$ x 8 kortt. [172 x 120 cm], kaikki kaksinkertaisia

4 " $11\frac{1}{2}$ x 8 kortt. [172 x 120 cm], 6 ruutua, yksinkertaisia

7 " 2 x 2 kyyn. [118 x 118 cm], 4 ruutua, kaksinkertaisia

3 " 2 x 2' kyyn. [118 x 118 cm], 4 ruutua, yksinkertaisia

OVET

29 kpl peiliovia

4 " peiliovia, kaksinkertaisia

3 " täysranskalaisia peilipariovia

UUNIT

16 kpl kaakeliuuneja

2 kpl liesiä, rautaiset keittotasot ja rautauunit

2 kpl liesiä, muuratut uunit

N:o 2

5A SIVURAKENNUS

koko 25 x 13 kyyn. [14,8 x 7,7 m]

harjakorkeus $13\frac{1}{2}$ kyyn. [7,9 m]

kerrosluku 1

kateaine lauta 1886 rautapelti

rakennusvuosi 1830

KELLARI

tilat holvattu tiilestä

portaat kivistä

4 kpl ikkuna-aukkoja, kaikissa rautakalterit ja rautaluukut

1.KERROS

ulkoportaot puusta 1886 2 kpl

eteinen

komero

portaot ullakolle puusta

2 kpl kamareita molemmissa kaakeliuunit

tupa liesi ja leivinuuni 1886 muuripata

varastohuone holvattu katto, tiililattia

1 kaksinkertainen ovi

kaikkien muiden huoneiden lattiat lankusta

katot kipsikattoja

asuinhuone, jossa kaakeliuuni ilmoitettu vain 1886

1896 ilmoitettu yhteensä 5 kpl huoneita, joissa kaakeliuunit

1 komero

ULLAKKO

ilman palopermantoa

2 kpl komeroita

SIVURAKENNUKSEN N:O 2 IKKUNAT

7 kpl $11\frac{1}{2}$ kortt. x 2 kyyn. [172 x 118 cm], pienet lasiruudut, kaikki kaksinkertaisia

SIVURAKENNUKSEN N:O 2 OVET.

4 kpl lautaovia

1 " peiliovi

SIVURAKENNUKSEN N:O 2 UUNIT

2 kpl tiilisiä pystyuuneja

1 " liesi

1896 rakennuksen ulkosivulla eteläpäädyssä puuportaikko ullakolle

N:O 3

6

SIVURAKENNUS

koko $42 \times 13\frac{1}{2}$ kyyn. $[24,9 \times 7,9 \text{ m}]$

harjakorkeus 12 kyyn. $[7,1 \text{ m}]$

kerrosluku 1

kateaine rautapeltti

rakennusvuosi 1836

3 kpl halkovajoja 1886 2 kpl

2 kpl talleja 1886 1 kpl

holvattu porttikäytävä

2 kpl kuivakäymälöitä 1886 1 kpl, 1896 2 kpl

vaunuvaaja ilmoitettu vain 1886

1896 ilmoitettu yhteensä 8 kpl makasiineja

1 " talli

2 " kuivakäymälöitä

ULLAKKO

koko rakennuksen mittainen, 6 kpl luukkuja kaksinkertaista lautta

SIVURAKENNUS N:O 3:N OVET

4 kpl ovia, kaksinkertaista lautta, maalatut

3 " ovia, yksinkertaista lautta, maalatut

1 pari vaunuvaajan ovia, kaksinkertaista lautta, maalatut

3 kpl ajoportteja, kaksinkertaista lautta, 2 kpl Seurahuoneen puoleisessa, 1 kpl torinpuoleisessa porttiholvissa

SIVURAKENNUS N:O 3:N IKKUNAT

2 kpl $11\frac{1}{2}$ kortt. $\times 1\frac{3}{4}$ kyyn. $[172 \times 103 \text{ cm}]$, pieniruutuisia

ulko-ovien edessä ajosillat

aita 74 kyyn. $[43,8 \text{ m}]$ pitkä, tontin itä- ja länsirajalla

1886 lauta-aita 37×4 kyyn. $[21,9 \times 2,3 \text{ m}]$ sekä puutarha-aita

65 kyyn. $[38,5 \text{ m}]$

PUUTARHA

koko 9 x 6 kyyn. [5,3 x 3,5 m, 18,5 m²]

tarhassa puita ja pensaita

hävinyt 1896

VESIJOHTO

1886juokseva vesi rakennusten 1 ja 2 kaikissa keittiöissä ja leivintuvissa

Helsinki, 4. joulukuuta 1843

Anna Helena Lindeberg.

Kauppaneuvoksetar.

Helsinki, 10. kesäkuuta 1886

Maximilian Krook

Helsinki, 10. maaliskuuta 1896

[ei allekirj.]

YHDISTELMÄ TALON ALEKSANTERINKATU 24 RAKENNUSTEKNISISTÄ INVENTAARIO-
LUETTELOISTA VUOSILTA 1835 JA 1879. LYHENNETTY.

Luettelot sisältyvät talon palovakuutusasiakirjoihin n:o 1416 17.11.
1835 sekä n:o 10630 15.11.1879 Valtionarkiston Tarmon arkistossa Hel-
singissä.

TONTTI

koko $25\frac{1}{4} \times 107\frac{1}{4}$ kyyn. [14,9 x 63,5 m]

rajat pohjoisessa Stora Torget - Senaatintori
etelässä Seurahuoneen tontti
idässä kauppaneuvoksetar A. H. Lindebergin - esittelijä-
sihteeri C. G. Krookin tontti
lännessä Sophiae Gatan - Sofiankatu

N:O 1

9

PÄÄRAKENNUS

koko torisiipi $25\frac{1}{4} \times 22$ kyyn. [14,9 x 13 m]

Sofiankadun siipi 40 x 13 kyyn. [23,7 x 7,7 m]

harjakorkeus torisiipi ja 23 kyyn. [13,6 m] ^{sisä-}kuilmasta Sofiankadulle
23 kyyn. [13,6 m]

loppu 17 kyyn. [10 m] Sofiankadun siivestä 17 kyyn.
[10 m]

kerrosluku ennen vuotta 1835 2

1835- 3, Sofiankadun siiven kerrosluku eteläpäässä 17
kyyn. [10 m] matkalla 2. sekä ennen että jälkeen vuoden
1835

kateaine rautapelti, 1835 maalattu vihreällä öljymaalilla

rakennusvuosi rakennettu 1700-luvun lopulla .1760-luvulla
korotettu 1835 pääosin 3-kerroksiseksi

KELLARI

5 kpl holvattuja kellareita

portaat kivistä

4 kpl rautaluukkuja

1 kpl rautainen pariovi, lukko ilmoitettu vain 1835

PÄÄPORTAIKKO

holvattu, kiviset askelmat

1. KERROS

9 kpl kamareita kaakeliuunit kaikissa

2 kpl kauppapuoteja 1879 1 kpl

2 kpl keittiöitä liedet molemmissa

keittiönporras kivistä 3. kerrokseen

1 kpl käytävä

3 kpl eteisiä

2. KERROS

8 kpl kamareita kaakeliuunit kaikissa 1879 9 huonetta ja 9 kaakeliuunia

1 kpl keittiö liesi 1879 2 keittiötä, 2 liettä

1 kpl sali ei mainita 1879

2 kpl eteisiä

3. KERROS

7 kpl kamareita kaakeliuunit kaikissa 1879 9 huonetta

1 kpl keittiö liesi, jossa paistinuuni ja keittotaso

1 kpl sali ei mainita 1879

2 kpl eteisiä

1879 3. kerroksessa mainittu yhteensä 8 kaakeliuunia

ULLAKKO

palopermanto tiilestä

4 kpl ullakkoluukkuja

PÄÄRAKENNUKSEN UUNIT 1835

1 kpl kuvioitu posliinikaakeliuuni

15 " erikokoisia valkoisia posliinikaakeliuuneja

- 9 kpl kaakeliuuneja
- 1 " tiilinen pystyuuni
- 1 " suuri liesi
- 1 " liesi, jossa paistinuuni ja keittotaso
- 1 " pienehkö liesi, jossa keittotaso
- 1 " pienehkö liesi

PÄÄRAKENNUKSEN IKKUNAT 1835

- 17 kpl 3 kyyn. 6" x 2 kyyn. [192 x 118 cm], kaikki kaksinkertaisia, "med understycken", olivat 2. kerroksen ikkunat
- 9 " pienempiä pihaikkunoita
- 23 kpl 3 x 2 kyyn. [177 x 118 cm], kaikki kaksinkertaisia, olivat 3. kerroksen ikkunat
- 20 " pienempiä kaksinkertaisia ikkunoita, olivat 1. kerroksen ikkunat

PÄÄRAKENNUKSEN OVET

- 3 kpl ikkunallisia eteisen ja kaupan ulko-ovia
- 15 " puoliranskalaisia pariovia
- 28 " täysranskalaisia yksinkertaisia ovia
- kauppapuotien katot lautaa
- huoneissa kipsikatot
- huoneiden lattiat 2" lankkua

N:O 2

11 SIVURAKENNUS SOFIANKADUN VARRELLA

- koko 45 x 10-12 kyyn. [26,6 x 5,9 - 7,1 m]
- harjakorkeus n. 17 kyyn. [10 m]
- kerrosluku 2
- kateaine rautapelti
- rakennusvuosi 1838

1. KERROS

- 2 kpl kauppapuotihuoneistoja ei tulisijoja
- 1 kpl vaunuvaja

1 kpl holvattu leivintupa liesi, leivinuuni, muuripata
porttiholvi

2. KERROS

4 kpl huoneita kaikissa kaakeliuunit

2 kpl keittiöitä 1 kpl liesi, 1 kpl silitysrautojen lämmityska-
mina

rakennuksen eteläpäässä pihanpuoleisella seinustalla hirsi- ja lauta-
rakenteinen, maalattu portaikko, kate rautapeltiä

ULLAKKO

palopermanto tiilestä

N:o 3 vuoden 1835 luetteloissa n:o 2

10

SIVURAKENNUS PIHAN PERÄLLÄ

koko 1835 28 x 7 kyyn. [16,6 x 4,1 m]

1879 40 x 7 kyyn. [23,7 x 4,1 m]

harjakorkeus n.11 kyyn. [6,5 m]

kerrosluku 2

kateaine rautapelti
rakennusvuosi 1835

1. KERROS

1 kpl kamari 1879 1 kpl leivintupa, jossa leivinuuni ja muuripata
muuripata myös kamarissa 1835

1 kpl navetta

1 kpl talli 1879 2 kpl

1 kpl jätehuone 1879 2 kpl

2 kpl kuivakäymälöitä

1 kpl holvattu sauna tulisija ei mainita 1879

2. KERROS

1 kpl kamari kaakeliuuni, mainittu vain 1879

2 kpl heinäparvia 1879 3 kpl

1 kpl portaikko puusta mainittu vain 1879

lattiat koko talossa lankusta

SIVURAKENNUS N:O 3:N 2:N IKKUNAT 1835

5 kpl ikkunoita

SIVURAKENNUS N:O 3:N 2:N UUNIT 1835

1 kpl tiilinen pystyuuni

SEURAAVAT RAKENNUKSET ON JÄTETTY VAKUUTTAMATTA:

vuoden 1835 asiakirjojen liitekartan mukaiset numerot

- N:O 3 2-kerroksinen puutalo, korkeus 12 kyyn. [7,1 m]
- N:O 4 puurakenteinen piharakennus, korkeus 10 kyyn. [5,9 m]
- N:O 5 lautarakenteinen piharakennus, korkeus 7 kyyn. [4,1 m]

Helsinki, 17. marraskuuta 1835

Wasilij Baranoff

Kauppias

Helsinki, 15. marraskuuta 1879

A. S. Baranoff W. S. Baranoff

Kauppiaanpoikia

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

KUALÄHTEET

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON KUVA-ARKISTO, HELSINKI.

Kaakeliuuni. Raatihuone. Purettu v. 1936. Valokuva, ottaja tuntematon.
 Kaakeliuuni. Raatihuone. Purettu v. 1936. Valokuva, ottaja tuntematon.
 Le Moine, Wilhelm, Helsinki Ullanlinnan mäeltä nähtynä. s.a. Akvarelli.
 Panorama från Nikolaikyrkans torn. Foto E. Hoffers 1866. Valokuvia.

KANSALLISMUSEON KUVA-ARKISTO, HELSINKI.

Helsingfors Album. En Samling af 30 Vyer. Pris 4 Mark. Lith. och tr. hos
 F. Liewendal. s.a. Värililitografioita.

von Kügelgen, Carl, Helsingin keskusta etelästä nähtynä. 1818, sign. 1819.
 Seepialaveeraus-kopio.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

HELSINGIN EVANKELIS-LUTERILAISTEN SEURAKUNTIEN KESKUSARKISTO, HELSINKI.

Kirkonkirjat vuosilta 1865-1892.

HELSINGIN KAUPUNGINARKISTO, HELSINKI.

Berndt Aminoffin arkisto.

Anteckningar berörande tomterna i kvarteret Nr 37 Lejonet.

Kiinteistökartasto.

Länemedels Förvaltnings-kommissionens protocoller för år 1827, 1829.

Mantalslängd för År 1844.

HELSINGIN ORTODOKSISEN SEURAKUNNAN ARKISTO, HELSINKI.

Kirkonkirjat vuosilta 1870-1929.

HELSINGIN YLIOPISTON TAIDEHISTORIAN LAITOS, HELSINKI.

Ekelund, Irmeli, Helsingin Senaatintori 1810-1894. Laudatur-esitelmä 1962

VALTIONARKISTO, HELSINKI.

Helsingin kaupungin ruotsalais-suomalaisen seurakunnan arkisto.

Förteckning öfver vigda, döda för år 1765-1779.

Helsingfors Stads Församlings Kyrckobok. upprättad Åhr 1785.

Vakuutusyhtiö Tarmon arkisto.

Generalguvernörshuset, Helsingfors kv. Lejonet

Vakuutushakemus n:o 239

Vakuutus n:o 227, 8.11.1822.

Commerce-Rådinnan A. H. Lindebergs hus

Vakuutus n:o 2066, 4.12.1843.

Vakuutus n:o 13934, 10.6.1886.

Vakuutus n:o 18866, 10.3.1896.

Handlanden W.I. Baranoffs hus

Vakuutus n:o 1416, 17.11.1835.

Vakuutus n:o 10630, 15.11.1879.

Topografinen arkisto.

Geographisk Charta öfver Helsingfors Stad med dess Närmesta Belägenhet efter generalen Ehrensvärds befallning afmätt Åhr 1763 af A. E. Gieté, lieutenant af artilleriet.

Granstedt, A. F., 1823. Plan Charta öfver Helsingfors Stad Utvisande så väl dess ännu varande gamla Qvarter och gator som äfven den nya af Hans Kejserliga Majestät i Nåder approberade Reglering.

Kocke, A., 1810. Plan Ritning öfver Helsingfors Stad dels copierad dels transporterad och afmätt den 20. December 1810.

Uudelleenrakentamiskomitean arkisto.

C [arl] L [udvig] Engelin kirje Carl Herrlichille 30.10.1817.

PAINETUT LÄHTEET

Addresskalender för Helsingfors Stad 1845-1896. Helsingfors 1844-1895.

von Frenckell, Ester-Margaret, 1947. Offentliga Nöjen och Privata i Helsingfors. Helsingfors.

Hornborg, Eirik, 1950. Helsingin kaupungin historia II. Helsinki.

Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta vuonna 1877-1929 - Berättelse angående Helsingfors stads kommunalförvaltning År 1877-1929. Helsinki 1878-1930 - Helsingfors 1878-1930.

Lindberg, Carolus ja Rein, Gabriel, 1950. Asemakaavoittelu ja rakennustointa. Helsingin kaupungin historia III:1. Helsinki.

Matrikel öfver Tekniska Realskolans och Polytekniska Skolans i Helsingfors samt Polytekniska Institutets i Finland Lärare och Elever 1849-1897 jämte Historiker öfver Läroanstalten, Teknologföreningen och Polyteknikernas Förening I-III. Utgifven af Polyteknikernas Förening. Kotka 1899-1903.

Ruusuvuori, Aarno, 1971. Helsingin kaupungintalo. Kortteli n:o 30, Lejonet-Leijona. Arkkitehti n:o 3, 1971. Helsinki.

Suomen Korkeakouluinsinöörit ja arkkitehdit - Finlands Högskoleingenjörer och arkitekter 1956. STS:n ja TFIF:n julkaisema matrikkeli - Matrikel utgiven av TFIF och STS. Helsinki 1956.

Suomen Maanmittarit 1628-1928. Nimi- ja henkilöluettelo. Julkaisija Suomen Maanmittari-Yhdistys. Helsinki 1929.

Suomen Rakennusmestarien Matrikkeli 1905-1930. Toimittanut Aug. Tolonen, julkaisija Suomen Rakennusmestariiliitto. Helsinki 1930.

Uusi Suomi 17.10.1951, n:o 280.

KANSIO 1

SISÄLLYS

- Liite 1 Helsingin keskusta vuonna 1816 Ullanlinnan mäeltä katsottuna. Helm Le Moine, s.a. Helsingin kaupunginmuseo, Helsinki. Osa, valokuva. Veikko Pakkanen 1973.
- 2 Viaporin Insinööriosaston laatima venäjänkielinen Helsingin kaupungin kaava, päivätty 18.10.1811. Osa. Sisäasiainministeriön kaavasto, Helsinki.
- 3 Todennäköisesti Bockin taloa 1700-luvun asussaan esittävä piirros. Signeeraamaton, s.a. Rakennushallituksen arkisto, Valtionarkisto, Helsinki.
- 4 Osa laveerauksesta "Projekti vanhojen rakennusten fasadien korjaamiseksi suuren aukion eteläisellä puolella Helsingin kaupungissa". Johann Carl Ludvig Engel, s.a. Rakennushallituksen arkisto, Valtionarkisto, Helsinki.
- X 5 Osa Venäjän Sotaministeriön laadituttamasta Helsingin asemakaavan kartasta, päivätty 31.12.1812. Laatiija 2.lk. konduktori Birjukov. Museoviraston Rakennushistorian osaston arkisto, Helsinki.
- 6 Helsingin vanha päävartio ja Ulrika Eleonoran kirkko ennen Senaatintorin rakentamista. Johann Carl Ludvig Engel, s.a. Helsingin kaupunginmuseo, Helsinki.
- 7 Päivätty otsikko-osa Viaporin sataman pääkarttaa, lehti n:o 11, johon Ordonnanssitalon venäläisten piirustusten teksti viittaa. Laatiija Viaporin Insinööriosasto 25.7.1813. Museoviraston Rakennushistorian osaston arkisto, Helsinki.
- Y 8 Helsingin Ordonnanssitalon ja sen sivurakennusten piirustukset. Laatiija 2.lk. konduktori Birjukov, s.a. Museoviraston Rakennushistorian osaston arkisto, Helsinki.
- 9-12 Projekt till Förändring ock Tillbyggnad å Ordonance Huset i Helsingfors. Pehr Granstedt, s.a. Rakennushallituksen arkisto, Valtionarkisto, Helsinki.
- 13 Johann Carl Ludvig Engelin kaksi ehdotusta Senaatintorin pohjoissivun järjestelyiksi. Hyväksytty 7.8.1818. Rakennushallituksen arkisto, Valtionarkisto, Helsinki.
- 14 Johann Carl Ludvig Engelin kaksi ehdotusta Senaatintorin eteläisivun järjestelyiksi. s.a. Rakennushallituksen arkisto, Valtionarkisto, Helsinki.
- 15 Lejonet-korttelin Senaatintoriin rajoittuva julkisivu. Tekniikka Korkeakoulun arkkitehtiosasto, 1970. Teknillisen Korkeakoulun arkkitehtiosasto, Espoo.
- 16 Kenraalikuvernöörintalon 1-3 kerroksen pohjapiirrokset. Tekniikka tekoaika tuntemattomat. Museoviraston Rakennushistorian osaston arkisto, Helsinki.
- 17 Kenraalikuvernöörintalon tanssisali-interiööri. Tekniikka tekoaika tuntemattomat. Museoviraston Rakennushistorian arkisto, Helsinki.

- 18 Kenraalikuvernöörintalon 2. kerroksen makuuhuone-interiööri. Tekijä ja teko aika tuntemattomat. Museoviraston Rakennushistorian osaston arkisto, Helsinki.
- 19 Kaakeliuuni Kenraalikuvernöörintalosta vuodelta 1819. Ollut 2. kerroksen Suuressa seurusteluhuoneessa. Nykyään Helsingin kaupunginmuseossa. Valok. otettu 1936, ottaja tuntematon. Helsingin kaupunginmuseo, Helsinki.
- 20 Kaakeliuuni Kenraalikuvernöörintalosta vuodelta 1819. Tarkempi sijainti tuntematon. Nykyään Helsingin kaupunginmuseossa. Valok. 1936, ottaja tuntematon. Helsingin kaupunginmuseo, Helsinki.
- 21- Plan Ritning öfver 1sta-3dje Wåningen af General Gouverneurs Huset i Helsingfors Stad. s.a., signeraamaton. Vakuutusyhtiö Tarmon arkisto, Valtionarkisto, Helsinki.
- 23
- 24- Planritning till en del af byggnaderne å Rådhusomtén i Helsingfors. A, B. L. I. Lindqvist, s.a. Topografinen arkisto, Valtionarkisto, Helsinki.
- 25
- 26 Ritning till fasadförändring af Rådhuset i Helsingfors (å tomten n:o 2, kvarteret Lejonet). Theodor Höijer, 1882. H:gin kaup. arkisto, Helsinki.
- 27- Ritning öfver till och ombyggnad af Rådhuset i Helsingfors (å tomten n:o 2, kvarteret Lejonet. 1-3 kerroksen pohjapiirustukset. Theodor Höijer, 1882. H:gin kaup. arkisto, Helsinki.
- 29
- 30 Ritning till fasadförändring af Rådhuset i Helsingfors å tomten n:o 2 kvarteret Lejonet. Gustaf Nyström, 1884. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 31 Ritning till en kakelugn afsedd att uppställas uti Rådhusets vestibyl. Gustaf Nyström, 1886. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 32- Ritning till nybyggnad och byggnadsförändring å tomten n:o 22, kvarteret n:o 30 Lejonet i Helsingfors. Fasadi Katariinankadulle ja 1-2 kerroksen pohjapiirroksset. Waldemar Aspelin, 1905. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 34
- 35 Ritning öfver till- och ombyggnad af Rådhuset i Helsingfors (å tomten n:o 2 kvarteret Lejonet). Theodor Höijer, 1882. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 36 Ritning till förändrad inredning af Rådhuset i Helsingfors på tomten n:o 2 i kvarteret Lejonet. Gustaf Nyström, 1884. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 37 Förändring af Upplagsrum inom Rådhusets flygel emot Katrinegatan till Luftklosetter för Allmänheten. Gustaf Nyström, 1886. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 38 Ritning till förändring och tillbyggnad å Rådhuset i Helsingfors å tomten N:o 2 Qv: Lejonet. Sanfrid Hongell, 1903. Maistraatin arkisto, Helsinki.

KANSIO 2

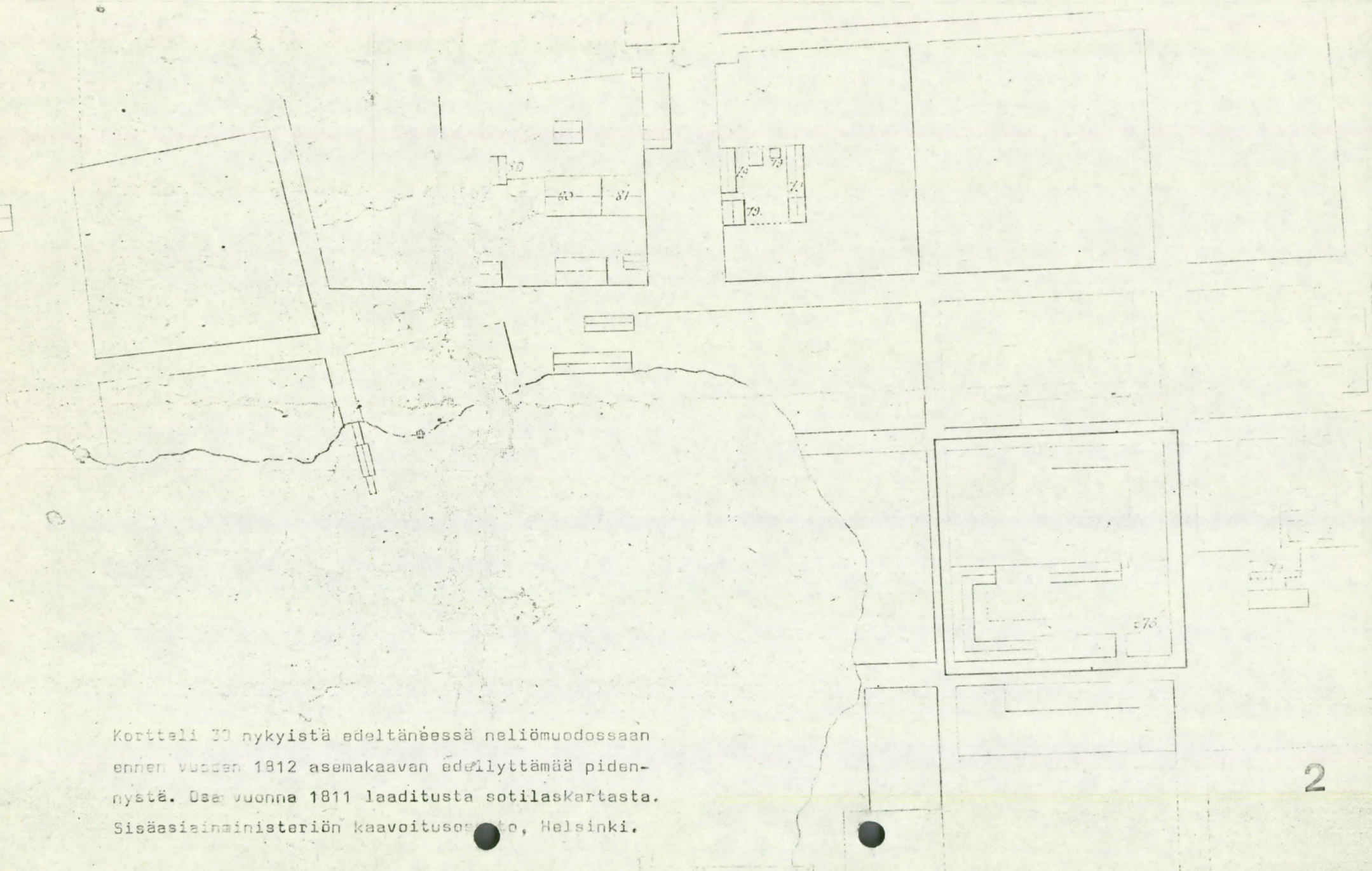
SISÄLLYS

- Liite 39 Façade till Commerce Rådinnan A.H. Lindebergs Stenhus Byggnad Stora Torget i Helsingfors Stad. Jean Wik, s.a., hyväksytty 1836. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 40 Ritning till fasadförändring å tomten N:o 7 vid Alexandersgatan kv:30 Lejonet i Helsingfors. Kiseleff & Heikels Byggnadskontor 1884. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 41 Ritning till eldstads m.fl. förändringar å tomten n:o 7 vid Alexandersgatan kvarteret 30 Lejonet i Helsingfors. Gustaf Nystad 1892. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 42 Ritning till eldstads och byggnadsförändring afsedd att utföras sammanbyggda tomterna n:o 7 vid Alexandersgatan och 3 vid Sofiegatan k.v. n:o 30 af Helsingfors stad. Karl Hård af Segerstad, 1910. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 43 Rakennusmuutos tontilla n:o 30 Pohj. Esplanaadin-kadun varrella Korttelissa n:o 30, I ssä K. O ssa Helsingin kaupunkia. Gunnar Taucher, 1926. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 44 Ritning till påbyggnad af Polishäktet å tomten N:o 22 vid Alexandersgatan i kv N:o 30 af Helsingfors Stad. Karl Hård af Segerstad, 1914. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 45- Poliisilaitoksen lisärakennus kortteliin 30. Fasadit ja 1-4 kerroksen pohjapiirrokset ns. Poliisivankilasta eli Petsamosta. Hilding Ekelund, 1946-1947. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 51
- 52 Poliisilaitoksen lisärakennus, neljö 30. I kerroksen muutospiirustus Poliisivankilassa ja Bockin kiinteistön piharakennuksen lisäsiivessä. Hilding Ekelund, 1948. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 53 Ritning till eldstadsförändring i en byggnad å tomten N:o 7 i kvarteret Lejonet af I. sta stadsdelen i Helsingfors. Hugo Emil Saurén, 1885. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 54 Ritning till eldstadsförändring inom gårdsbyggnaden å tomten N:o 1 vid Alexandersgatan i kvarteret N:o 30 Lejonet af Helsingfors Stad. Helsingfors Stads Byggnadskontor, s.a., hyväksytty 14.10. 1903. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 55- Ritning till om- och på byggnad af tvänne stenhusbyggnader å sammanbyggda tomterna N:o 7 vid Alexandersgatan och N:o 3 vid Sofiegatan, k.v N:o 30 Lejonet i Helsingfors stad. Ns. Sumpun 1-3 kerroksen pohjapiirrokset. Waldemar Aspelin, 1907. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 57
- 58 Ritning till byggnadsförändring afsedd att utföras i Polishäktet å sammanbyggda tomterna n:o 22 vid Alexandersg. och 3 vid Sofiegatan kv. n:o 30 af Helsingfors-stad. Ns. Sumpun kellarin muutos. Karl Hård af Segerstad, 1911. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 59 Ritning till påbyggnad, avsedd att utföras å tomt, N:o 22 vid Alexandersgatan, uti 30 de kvarteret och 1 sta stadsdelen af Helsingfors stad. Runar Eklund, 1919. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 60- Helsingin kaupungin poliisilaitos. Aleksanterinkatu N:o 24 kerrosli 30. Ns. Sumpun kellarin ja 1-3 kerroksen pohjapiirrokset, fasadit ja yhdysosa. Lasse Björk, 1952. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 62

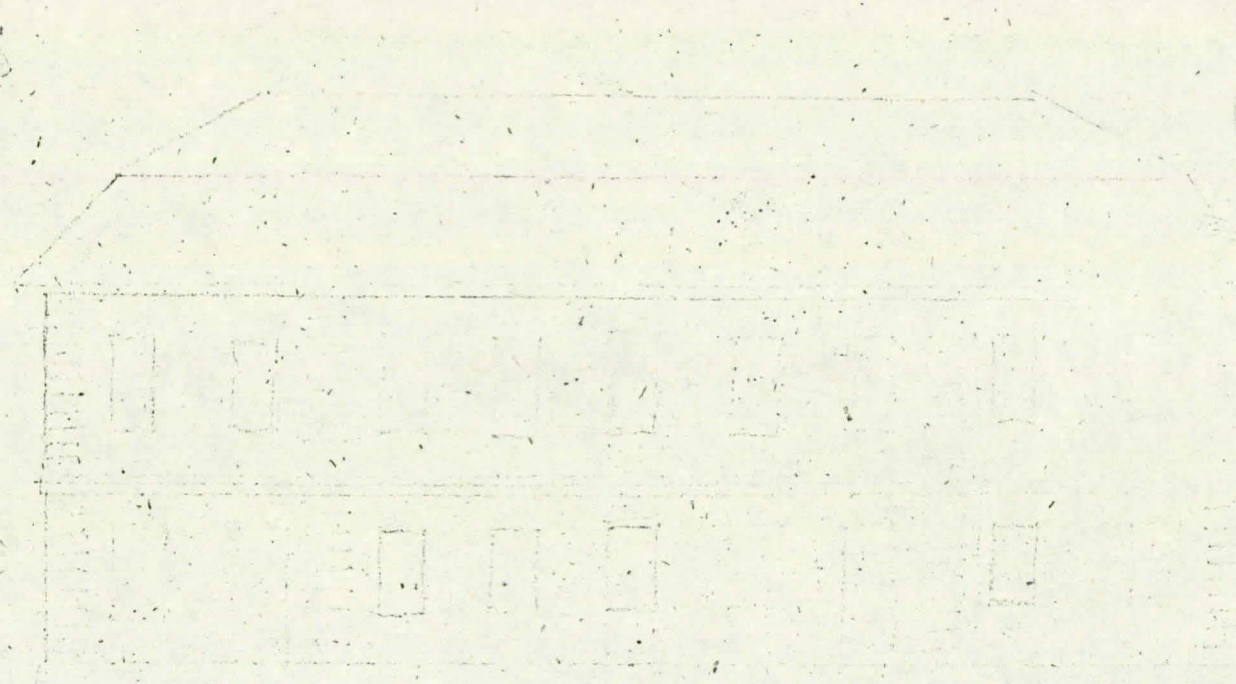
- 63 Plan Charta öfver Regale Bränneriets hus och Tomter i Helsingfors Stad och Nylands Län efter högvederbörligit Förordnande författad år 1788 af G. Kurten. Uudenmaan läänin maanmittauskonttorin arkisto, Helsinki.
- 64 Project till Förändring af Handlanden S.I. Baranoffs i Helsingfors Stad invid Stora Torget ägande Stenhus-Byggnad. Jean Wik, s.a., hyväksytt 17.2.1835. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 65 Ritning till en dörrs öppnande i ett Stenhus å Tomten N:o 3 vid Sofiegatan i Kv. N:o 30 Lejonet och andra Stadsdelen af Helsingfors stad. Signeeraamaton, s.a. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 66 Ritning för inrättande af en kamin uti stenhusbyggnaden å tomten N:o 3 vid Sofiegatan. Theodor Höijer, 1876. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.
- 67 Ritning till fasad och eldstadsförändring i stenhuset å tomten N:o 3 vid Sofiegatan i kv. N:o 30 Lejonet af 1 sta stadsdelen Helsingfors. Signeeraamaton, s.a., hyväksytt 15.7.1898. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 68 Ritning till fasadförändring i stenhuset å tomten N:o 3 vid Sofiegatan i kv. N:o 30 Lejonet af 1 sta stadsdelen i Helsingfors. Helsingfors Stads Byggnadskontor, s.a., hyväksytt 24.7.1907. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 69 Ritning till om- och på byggnad af tvänne stenhusbyggnader å sammanbyggda tomterna N:o 7 vid Alexandersgatan och N:o 3 vid Sofiegatan, kv. N:o 30 Lejonet i Helsingfors stad. Lämmitetty ullakkohuone Burtzin pääraamattomukseen. Waldemar Aspelin, 1907. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 70 Ritning till fasadförändring i stenhuset å tomten N:o 3 vid Sofiegatan i kv. N:o 30 Lejonet af 1 sta stadsdelen i Helsingfors. Karl Hård af Segerstad, 1908. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 71- Ritning till stallbyggnad af sten afsedd att uppföras å tomterna N:o 7
73 vid Alexandersgatan och N:o 3 vid Sofiegatan, Kv. N:o 30 Lejonet, i Helsingfors stad. Waldemar Aspelin, 1906. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 74 Poliisilaitos. Autotalli Sofiankatu N:o 3. Gunnar Taucher, 1940. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 75- Poliisilaitos. Autotalli Sofiankatu N:o 3. 2. kerros ja yhdyskäytävä.
76 Väinö Määtä, 1940. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 77 Ritning till Särskilda förändringar inom den af Polisverket Disponerad tomten N:o 7 å Alexandersgatan i Kvarteret N:o 30 Lejonet af 1 sta Stadsdelen i Helsingfors. Karl Hård af Segerstad, 1908. Maistraatin arkisto, Helsinki.
- 78 Lejonet-korttelin pohjoisosan rakennuskannan ikä. Veikko Pakkanen, 1973.
- 79 Aleksanterinkadun puoleisten fasadien muutokset vuosina 1819-1973 (Senaatintori 1836-1973 (Burtz) sekä 1835-1973 (Hellenius). Veikko Pakkanen, 1973.
- 80 Katariinankatu 4:n fasadimuutokset vuosina 1819-1973. Veikko Pakkanen, 1973.
- 81 Sofiankatu 3:n fasadimuutokset vuosina 1835-1973. Veikko Pakkanen, 1973.
- 82 Aleksanterinkatu 20:n, 22:n ja 24:n Senaatintorin puoleiset fasadit 1700- ja 1900-luvun asuissaan verrattuna keskenään samassa mittakaavassa. Veikko Pakkanen, 1973.
- 83 Kortteli 30:n Aleksanterinkadun varrella sijaitsevien rakennusten pihatfasadit vuosien 1959-1960 asussa. Helsingin kaupungin rakennusviraston talorakennusosaston laatima piirustus, s.a. Helsingin kaupungin rakennusviraston talorakennusosaston arkisto, Helsinki.

rakennukset, Viaporin Insinööriosaston Virka-asunnot ja niissä kuluneena vuonna 1810
suoritetut työt, jotka on merkitty numeroin ja kirjaimin.

Laadittu Viaporin Insinööriosastossa 18. päivänä lokakuuta 1811.

Kortteli 30 nykyistä edeltäneessä neliömuodossaan
ennen vuoden 1812 asemakaavan edellyttämää piden-
nystä. Osa vuonna 1811 laaditusta sotilaskartasta.
Sisäasiainministeriön kaavoitusosasto, Helsinki.

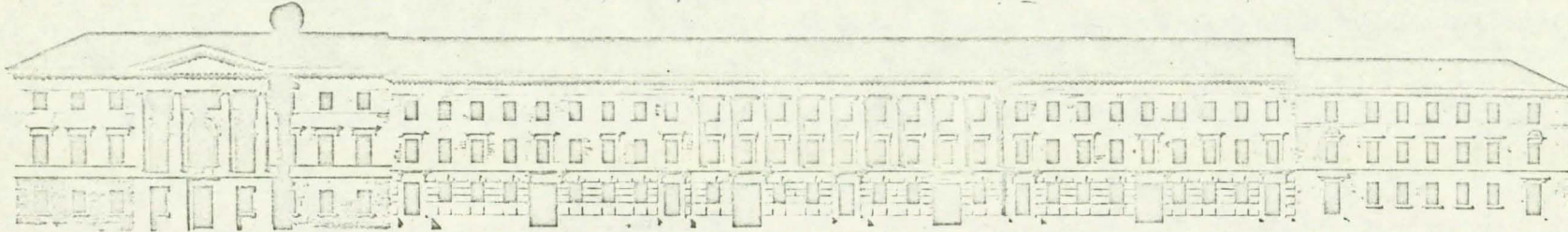
Todennäköisesti Bockin taloa nykyistä edeltäneessä asussaan esittävä
lyijykynäpiirros, joka sisältyy Pehr Granstedtin ehdotukseen "Project
till Förändring ock Tillbyggnad å Ordonance Huset i Helsingfors".
Rakennushallituksen arkisto, Helsinki.

Otsikon käännös:

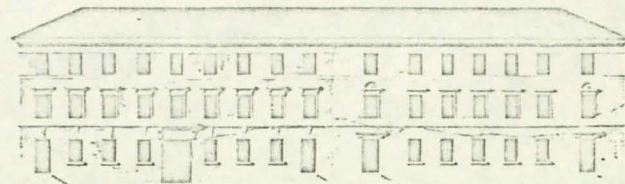
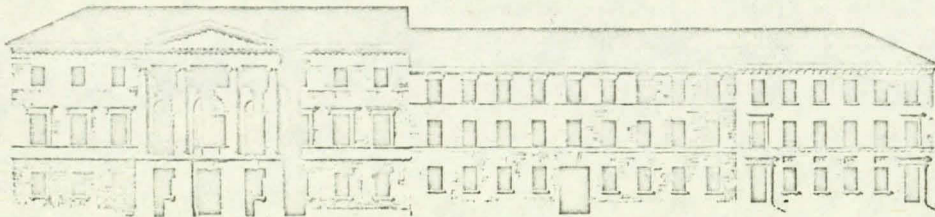
Projekti vanhojen rakennusten fasadien koristamiseksi suuren aukion eteläisellä puolella Helsingin kaupungissa.

Проект по украшению фасадов старинных зданий на южной стороне большого дворца в городе Гельсингфорсе

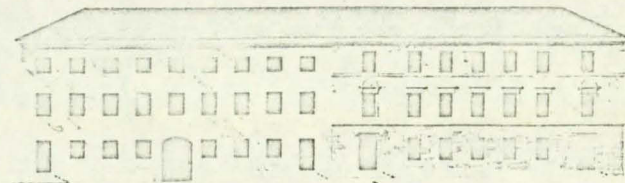
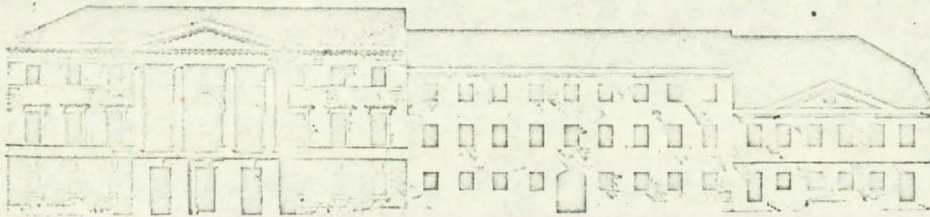
в. 1824 - 1835 г. Проект по украшению фасадов старинных зданий на южной стороне большого дворца в городе Гельсингфорсе

Проект по украшению фасадов старинных зданий на южной стороне большого дворца в городе Гельсингфорсе

Проект по украшению фасадов старинных зданий на южной стороне большого дворца в городе Гельсингфорсе

C. L. Engelin kaksi ehdotusta Senaatintorin eteläsivun järjestelyiksi.

Laveeraus n. v. 1824 - 1835.^x Rakennushallituksen arkisto.

Alin fasadirivi esittää tilannetta piirustuksen tekohetkellä.

^x vuodelta 1831.